

SAFRANBOLU KÜLTÜRÜ

**MEZUNİYET ÇALIŞMASI
HAZIRLAYAN: ELVAN AYDIN**

**YÖNETİCİ
DOÇ.DR. BÜLENT YORULMAZ**

**K.K.T.C
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜNDE
MEZUNİYET ÇALIŞMASI OLARAK
SUNULMUŞTUR.**

LEFKOŞA - 2000

ÖZGEÇMİŞ

1977 yılında Karabük'te dünyaya geldim. İlk, orta ve lise öğrenimimi Safranbolu'da tamamladım. Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi almak en büyük isteğimdi. Girmiş olduğum 1996 ÖYS sınavı sonucunda K.K.T.C.' de Yakın Doğu (Near East) üniversitesi' nde edebiyat eğitimi alma şansını elde ettim.

Aldığım edebiyat eğitimi doğrultusunda ilerdeki yaşamımda lise ve dengi okullarda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olmayı hedefliyorum.

Lefkoşa 2000

TEŞEKKÜR

Yakın Doğu Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü için bitirme tezi olarak aldığım “Safranbolu Kültürü” isimli çalışmam sırasında bana verdiği bilgilerle yol gösteren ve böyle bir çalışmayı meydana getirmem de yardımcı olan çok sevdiğim değerli hocam Doç. Dr. Bülent Yorulmaz Bey’ e , Safranbolu Kültür Vakfı yöneticilerine, edebiyat öğretmenim Hasan Yılmaz’a ve yine değerli hocam Yaşar Akyürek’ e benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

ÖZET

Kültür bir toplulukta yaşayan gelenek durumundaki her türlü düşünce sanat ve yaşayış varlıklarının tümüdür.

Kültürel Özellikler doğrultusunda oluşturulan bu tez öncelikle giriş kısmıyla başlar. Giriş Kısmında Safranbolu'nun Yerleşimi, Coğrafi özellikleri ve tarihçesine genel olarak değinilmiştir.

I. Bölüm olan "Safranbolu'nun Folklor ve Sosyal Hayatı kısmında yöre halkının geçmişten günümüze kadar neler yaptığı anlatılmıştır. Halk Hekimliği, Halk Ekonomisi, Halk Mimarisi gibi bölümlerde halk yaşayışı vardır.

II. Bölümde "Adetler ve İnanışlar" hakkında bilgi verilmiştir. Kişinin beşikten mezara kadar geçirdiği hayatında dönüm noktası niteliğindeki her şey bu bölümde anlatılmıştır. Halkın inandığı şeylere de bu bölüm içinde yer verilmiştir.

III. Bölüm ise "Halk Edebiyatı" bölümüdür. Halk Edebiyatı içinde öncelikle nazımlar kısmına yer verilmiştir. Yörede canlı olarak yaşan maniler, Türküler, ninni, bilmeceler, deyimler ve atasözlerine bu kısımda değinilmiştir. Bu bölümün Nesiler kısmında ise yörede anlatılan efsanelere, masallara yer verilmiş, halen yaşayan halk seyirlik oyunları, çocuk oyunları hakkında bilgi verilmiştir. Yörede söylenegelen dualar ve tanınmış yazarlar da genel olarak belirtilmiştir.

Elvan AYDIN

İÇİNDEKİLER

Özgeçmiş	I
Teşekkürler	II
Özet	III
İçindekiler	IV - V
Giriş	1 - 24

I- SAFRANBOLU FOLKLORÜ VE SOSYAL HAYATI

Halk Hekimliği	24
Halk Ekonomisi	25
İlçenin Mimarisi	29
Giyim Kuşam ve Süsleme	35
Gelenek Görenek ve Din	38
Aile Yapısı	40
Bayram Hazırlıkları	41

II- ADET VE İNANIŞLAR

Doğum Adetleri	42
Askerlik Adetleri	44
Evlenme Adetleri	45
İnanışlar	52

III - HALK EDEBİYATI

Nazımlar	55
Türküler	61
Ninniler	73
Bilmeceler	78
Deyimler ve Atasözleri	81
Nesirler	83
Efsaneler	83

Masallar	89
Halk Oyunları	102
Çocuk Oyunları	107
Dualar ve Beddualar	116
SAFRANBOLUNUN YETİŞTİRDİĞİ ÜNLÜ YAZAR VE ŞAİRLER	118
SONUÇ	123
SÖZLÜK	124 - 130

GİRİŞ

Çok eski bir yerleşim yeri olan Safranbolu; evleri, çarışısı, gelenekleri ve folkloruyla eski Türk toplum yapısını en iyi yansıtan kentlerimizden biridir. Batı Karadeniz’ de karabük iline bağlı küçücük bir kent olan Safranbolu’ nun buram buram tarih koktuğunu şöyle bir etrafınıza baktığınızda çok kolay anlayabilirsiniz. Ahşap evlerin arasındaki küçük taş parçalarından meydana gelmiş dar sokkalarında, dolaşırken geçmişten kalan bir yaşamışlığı taa içinizde hissedersiniz. Diyebilirm ki Safranbolu tarihinin içinden gelen canlı bir parçadır. Ben de bir parçası olduğuma inandığım Safranbolu’ yu “memleketimi” anlatmaya çalıştım.

Şimdi tarihin, ahşabın ve dar sokakların kokusunu içinizde hissedeceğinize inandığım bir çalışmayla sizleri başbaşa bırakıyorum.

İlçenin Yerleşimi ve Coğrafi Özellikleri

Ulaşım

Safranbolu, Batı Karadeniz Bölgesinde denizden kuş uçuşu 65 km. içerde bulunan bir ilçedir. Koordinatları 41 – 16 kuzey enlemi,, kuzey enlemi, 32 – 41 doğu boylamıdır. Karabük iline bağlı bulunan Safranbolu il merkezinden yalnızca 8 km. uzaklıktadır. İlçe, Karabük (Merkez ilçe, Ovacık ve Eflani ilçeleri), Bartın (Ulus ilçesi) ve Kastamonu (Araç ilçesi) illeri ile çevrilmiştir.

İlçeye karayolu ile üç ayrı yönden ulaşmak mümkündür. Ankara – İstanbul karayolunun Gerede kesiminden 8 km ayrılarak Karabük’ e gelen 82 km. lik yol buradan devam ederek 8 km. sonra Safranbolu’ ya varır. İlçenin kuzey yönünden Bartın ili ile ve doğu yönünde Kastamonu ili ile bağlantısı vardır. Bunun dışında demiryolu ile Karabük il merkezine kadar ulaşım mümkündür. Havayolu bağlantısı ise henüz mevcut değildir.

Safranbolu’ nun Diğer İllere Uzaklığı

Safranbolu					
220	Ankara				
74	283	Bartın			
395	454	358	İstanbul		
8	212	82	387	Karabük	
105	242	180	500	113	Kastamonu
163	268	89	335	171	265 Kastamonu

İlçenin Fiziki Özellikleri

İlçe coğrafi bakımından engebeli bir bölgede yerleşmiştir. İlçenin en alçak noktası 300 metre, en yüksek noktası 1750 metre, şehir merkezini en alçak noktası 4000 metre, en yüksek noktası ise 6000 metre civarındadır. İlçenin yüzölçümü 1013 km² dir ve bunun büyük bölümü ormandır.

İlçeden geçen belli başlı akarsular, Araç Çayı, Soğanlı Çayı ve Ovacuma Deresidir. Bunların dışında çoğu büyük kanyonlar oluşturan ancak su miktarı fazla olmayan çok sayıda derecikler bulunmaktadır.

İlçenin jeolojik yönden oluşumu ilginç özellikler arz eder. Derin ve uzun kanyonların yanında büyük mağaralar, dağ yamaçlarındaki mağara ağızlarından çıkan büyük çaplı sular bulunmaktadır.

Şehri merkezi de ilginç bir jeolojik yapının üzerinde kurulmuştur. Tokatlı (Gümüş), Akçasu ve Bulak dereleri üç ayrı kanyon yaparak şehirden geçer, daha sonra Araç çayı' na karışırlar. Çarşı kesiminde bu kanyonların dar kesimleri üzerinde kurulmuş yapılar görmek mümkündür.

Safranbolu' da iklim, karadeniz iklimi ile İç Anadolu iklimi arasında geçiş özelliği gösterir. Yazlar sıcak, kışlar soğuk, baharlar ılık ve serin geçer. İlkbahar ve sonbahar oldukça uzundur: Yağışlar ilkbahar, sonbahar ve kış aylarında yayılmıştır. Özellikle son yıllarda yaz ayları kurak geçmektedir. Yıllık yağış miktarı ortalama 500 mm. Nem oranı % 60 dolaylarındadır. Yıllık kar yağışlı gün sayısı ortalama 35' dir.

İlçede turizm anlayışı ve altyapısı hızlı bir gelişme içerisinde. Konaklama kapasitesi ev Pansiyonculuğu Geliştirme Projesi ile 500 yatağa çıkarılmış, çok yakın zamanda 1000 yatağa varması beklenmektedir. Safranbolu' ya gelen turistlerin geleneksel Türk evlerinde konaklamaları yöre insanı ve kültürü ile iç içe yaşamalı artık mümkün hale gelmiştir. Yeni konaklama yerleri açılması yönünde de çalışmalar bulunmaktadır.

Kültür turizminin önemli unsurlarından birini oluşturan müzecilik de gelişme eğilimindedir. "Kaymakamlar Müzeevi" haftanın yedi günü ziyarete açıktır. Ayrıca yemeniciler çarşısında "Ahmet Demirezen Camii avlusundaki "Muvakkit – hane" binasında muhafaza edilen 200' e yakın çok değerli el yazması ve basma eserin ziyaretçilerin kullanımına sunulması yönündeki çalışmalar sürdürülmektedir.

Mülkiyeti özel şahıslara ait konakların gezilmesi de rezervasyon yaptırılması kaydıyla mümkün olmaktadır.

Başvuru Telefonları (Kod 0 370)

Adı / Name	Telefon	Faks
Kaymakamlık	712 11 80	712 11 80
Belediye	712 41 16	712 36 42
Emniyet Müdürlüğü	712 12 22	712 12 25
Jandarma	712 12 21	
Devlet Hastanesi	712 11 87	712 11 91
Kütüphane Müdürlüğü	712 12 13	712 12 13
Meslek Yüksek Okulu	712 43 95	712 05 74
Danışma Birimleri		
Turizm Danışma Müdürlüğü	712 38 63	712 38 63
Kültür ve Turizm Vakfı	712 10 47	
Turizm Acentaları		
Safranbolu turizm Ve Seyehat Acentası	712 60 62	712 55 96
Müzeler		
Kaymakamlık Müzeevi	712 66 78	
Ahmet Demirezen Yeminicilik Müzesi	712 20 16	
Seyehat Acentaları		
Ulusoy Turizm	712 45 67	
Güven Turizm	725 21 45	
Metro Turizm	712 54 19	
Avrupa Turizm	712 43 15	
Savaş Turizm	725 10 64	
Aras Kargo	712 02 13	

Taksi Durakları	
Bağlar Taksi	725 18 10
Bağlar PTT Taksi	712 38 87
Göven Taksi	725 10 90
Kranköy Minübüs Durağı	725 23 40
Çarşı Taksi	725 25 95

Safranbolu'da Doğa

Safranbolu tarihi boyutunun ve evlerinin yanı sıra çok ilgi çekici doğal güzelliklere de sahiptir. Bu anlatım turizmi çeşitlendirme kaygısının bir ürünü değildir. Gerçekten, Safranbolu'da bulunan doğal güzellikler. Herhangi bir yerleşim yerini tek başına ön plana çıkarmaya yetecek düzeydedir. Ne var ki müzekent görünümündeki Safranbolu'yu üne kavuşturan geleneksel Türk evlerinin mükemmeliği ilçenin doğal güzelliklerini ikinci planda bırakmaktadır.

Safranbolu'nun doğal güzellikleri ormanlar ve yaylalardan, kanyonlardan, mağaralardan ve yöreye özgü ürünlerden oluşmaktadır.

Bölgenin yüzey örtüsü büyük ölçüde ormanlıktır. Hem geniş yapraklı hem iğneli ağaçların bir arada bulunduğu Safranbolu ormanları her mevsimde ayrı güzellikler oluşturmaktadır. Bölge ormanlarında sarı, kırmızı ve yeşilin tüm tonlarını görmek mümkündür. Yüksekli farklılıkları bir yandan iklimi ve bitki örtüsünü değiştirirken, diğer yandan doğa sporları güne uygun ortamlar yaratmaktadır. Sarıçiçek, Ahmet Usta ve Uluyayla serileri orman güzelliklerinin yoğunlaştığı bölgelerdir.

Yoğun orman alanları ve coğrafi yükseltiler bölgede büyük yaylaların oluşumuna imkan sağlanmıştır. Alçak kesimlerde yaşayanlar, yazın sıcak dönemlerinde hayvanlarıyla birlikte yaylalara çıkmaktadırlar. Orman içlerindeki geniş meralar ve buralaraya yapılmış olan yayla evleri büyük güzellikler oluşturmakta ve yöreye gelenlerin ilgisini çekmektedir. Sarıçiçek yaylası ve uluyayla yöre en büyük iki yaylasıdır.

Bölgenin jolojik oluşumu bir yandan derin ve uzun kanyonları, diğer yandan uzunlukları kilometrelerle ifade edilen mağaraları meydana getirmiştir. Kanyonları bulundukları bölgeleri arazi yapısını ilgi çekici kılmakata ve doğal güzellik oluşturmaktadır. Yörenin belli başlı kanyonları, İncekaya, Tokatlı, Düzce (Kirpe) ve Sakaralan (Telekurum) kanyonlarıdır.

Safranbolu'da bulunan Mencilis (Bulak) mağarası ile Hızar Mağarası Dünya Mağaracılık literatürüne girmiş ve yabancı mağara uzmanlarının sıklıkla ziyaret ettikleri jeolojik oluşumlardır. Bu mağaraların dışında Uluyayla'da henüz yeterince keşfedilmemiş büyük mağara girişi ile ormanın izç kesimlerinde derin çukurluk biçiminde ilginç jeolojik oluşumlar mevcuttur.

Yörenin ünlü ve ilgi çekici iki ürünü bulunmaktadır. Bunlardan biri ilçeye adını veren Safran bitkisidir. Kendi ağırlığını yüzbin katı kadar sıvıyı sarıya boyayabilme özelliği bulunan safran ayrıca kimya sanayiinde ve baharat olarak da kullanılmaktadır. Safran bitkisinin ürün olarak kullanılan kısmı yalnızca çiçek tohumları olduğundan maddi değeri de çok yüksektir. Bu ilgi çekici bitkinin dünyada üretildiği ender yerlerden biri Safranbolu'dur.

Safranbolu'nun ün yapmış diğ er ürünü Safranbolu  avuş  z m ' d r. Çavuş  z mleri içinde en çok tutulan bu üzümdür ve yörede yag n olarak yetiştirilmektedir.

Safranbolu ayrıca lokumu ile de tanınmaktadır. İlçede çeşitli türlere lokum yapan imalathaneler bulunmakta ve ilçe dışına lokum satılmaktadır.

Safranbolu  avuş  z m 
Safranbolu  avuş grapes

Safran Çiçeği

Davut obası ve Akveren köylerinde yetiştirilen “safran eskiden Kırıklar köyünde yetiştirilmekteydi. Yetiştirilmesindeki zorluğu ve fiyat düşüklüğü yüzünden adı geçen köylerde yirmi - otuz dekar arazi üzerinde ekimi yapılmaktadır.

Safran Türkiye’ de yalnız Safranbolu’da üretilmektedir. Safran yumrukkölü bitkilerdendir. Yumrusuna “soğan” denir. Sonbaharın son ayları ile kış mevsiminin başlarında yetişir. İlkbahar ve sonbaharın son ayları ile kış mevsiminin başlarında yetişir. İlkbahar ve sonbahar aylarında ölü durumdadır. Haziran ayı içinde topraktan çıkarılır, üzerinde bulunan kabukların katı bırakılarak diğer katları soyulur. Serin bir yere serilerek muhafaza edilir.

Safranbolu’da üretim ve ticaret ‘lonca’ sistemi ile yürütülürdü. Bu sistemin temeli üretimi ve ticaret dallarının kendi alanında ayrı ayrı olarak ve birer meslek kuruluşu şeklinde örgütlenmelerimdir. Loncalar günümüzdeki meslek odalarının karşılığı olup çok sağlamak sistematik bir yapıya sahiptirler. Yemeniciler Loncası, Demirciler Loncası, Bakırcılar Loncası gibi.

Bir lonca, aynı meslek dalında faaliyet yürüten usta ve esnafın bir araya gelmesinden oluşur. Her loncanın Yiğitbaşı dene bir başkanı vardır. Yiğitbaşı, lonca mensuplarının gizli oyuyla seçilir. Seçilen yiğitbaşı gizli olarak kendisine dört-beş kadar yardımcı görevlendirilir. Hiçbir yardımcı diğerini ve lonca mensupları da yardımcıları tanımazdı. Kur’an üzerine yemin eden Yiğitbaşı yardımcılarının, bu kimliklerini açıklamaları ayıptı ve hoş karşılanmazdı.

Yiğit başı ve yardımcıları kendi loncalarında üretim ve satış düzenini sağlar, kalitesiz üretimi engeller, , iflas tehlikesi ile karşı karşıya kalan esnafa gizli yardımda bulunurlardı. Kalfalık ustalık sınavlarının yapılması, esnaf duasının okutulması, esnaf arasındaki davalarını çözümlenmesi, geleneğin korunması ve sonraki nesilleri aktarılması hep bu görevlilerin işiydi.

Yiğitbaşının kararları kesin ve tamaen itaat edilmesi gereken kararlardı. Örneğn, gönün eteğinden yemeni kesen bir üreticiyi tespit eden yiğitbaşı yardımcısı bunu yiğitbaşına bildirdiğinde, yiğitbaşı üreticinin dükkanına gelerek geleneğe uygun yapılmayan buy yemeniyi imha ettiğinde hiç kimse buna itiraz etmezdi. Kararlara ve geleneğe aykırı davranışın sonucu loncadan, çarşıdan ve meslekten tümüyle çıkarılmaya kadar varabilirdi.

Lonca düzeninde usullerin yerine getirilmesi çoğu zaman bir törenle olmaktadır. Kalfalıktan ustalığa geçiş töreninde loncaya bağlı tüm ustalar lonca kahvesinde toplanır, yiğitbaşı kalfaya üç kez sorar; “Ustadan alacağın kaldı mı?” Kalfa da üç kez; “alacağım kalmadı” diye cevap verir. Kalfaya kendi meslek dalında bir üretim yaptırılır ve bu üretim beğenilirse “usta oldun” denir. Ustalığa terfi eden kalfa tüm ustalara kahve ısmarlardı.

Lonca düzeninde kurallara bağlılık katıdır. Bir çırağın işe geç gelmesi, lonca kahvesinde oturması kesinlikle yasaktır. Esnaf sözüne güvenilir, namuslu, bilgili ve örnek insandır. Çıraklıktan kalfalığa, kalfalıktan ustalığa yükselmede liyakat esastır. Lonca sisteminde dayanışmanın da çok önemli bir yeri bulunmaktadır. İşleri kötü giden esnafa mutlaka arka çıkılırdı. Ancak bu kendisine ve özellikle dışarıya sezdirilmesinden titizlikle kaçınılırdı. Aynı arasta (çarşı) içinde yer alan esnaftan biri komşusunun “siftah” yapmadığını görürse, müşteriye mevcudu bulunan bir malın mevcut olmadığı cevabını verirdi. Buradaki amaç komşusunun da kazanmasını temin etmektir.

Bugün Safranbolu’ nun “Çarşı” kesiminde lonca geleneğine göre kurulmuş çarşıları, o günlerin havası içinde izlemek hala mümkündür.

İlçenin Tarihçesi

Safranbolu' da insan toplum yaşamının MÖ 3000 yıllarına kadar dayandığı tahmin edilmektedir. Bölge Paleolitik çağdan beri bir yerleşme alanıdır. Bölgede bilinen en eski uygarlık Gasgas' lardır. Daha sonra sırasıyla Hititler, Dorlar, Paphlagonlar, Kimerler, Lidyalılar, Persler, Kapadokyalılar, elenler (Eski Yunanlılar), Pontlar, Galatyalılar, Bitinyalılar, Romalılar, Selçuklular ve Osmanlılar bu bölgede egemenlik kurmuşlardır. Homeros' ta bu bölgede Paphlagonya adıyla geçmektedir.

1074 yılında Ankara – Kastamonu üzerinden İstanbul' a gitmekte olan bir Bizans ordusuna yolda göçebe Türkmenlerin saldırmış olması, Türklerin yörede giderek egemenliğe yöneldiklerinin işaretidir.

1075 yılında Selçuk Bey' in torunu Kutalmışoğlu Süleyman Şah' ın İznik' i almasıyla kurulan Anadolu Selçuklu Devleti' nin sınırı Kastamonu – Safranbolu – Gerede hattına dayanmakta ancak muhtemelen Safranbolu' yu içine almamaktadır. Safranbolu Kalesinin (bugün Eski Hükümet Konağı' nın bulunduğu tepe) Selçuklu Sultanı II. Kılıçaslan' ın oğlu Muhittin Mesut Şah tarafından 1190 yıllarında ve son yıllarda ortaya çıkarılan belgelere göre 1196 yılında Türklerin kesin egemenliğine alındığı bilinmektedir.

Türkler Bizanslılar arasında ve hatta Türk beylikleri ile Osmanlılar arasında da el değiştirmelere konu olmuştur. 1213 – 1280 yılları arasında Çobanoğlu Beyliğinin egemenliğinde kalan Safranbolu' nun siyasi tarihi bu tarihten itibaren yaklaşık elli yıllık bir süre için netliğinin kaybetmektedir. Bir kısım yazarlar bu dönemde Safranbolu' da Umur Bey' in bağımsız bir Türk beyliği kurduğu görüşündedirler ve bu görüş Bizans kaynaklarınca da desteklenmektedir. Bu dönemde Gerede ile Safranbolu arasında ilişkiler bulunduğu ve İbn Batuta' nın sözünü ettiği Gerede Beyliği' nin merkezinin Safranbolu olduğu ileri sürülmektedir.

Candaroğlu Süleyman Paşa Safranbolu' yu 1236 yılında endi egemenlik sahasına katmıştır. 1332 yılında Safranbolu' yu ziyaret eden İbn Batuta şihrin o günkü durumu ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermektedir.

Safarnbolu' nun Osmanlılar tarafından ilk olarak alınışı muhtemelen 1534 yılında Osmanlı Sultanı orhan Bey' in oğlu ve Rumeli Fatii olarak bilinen Şehzade Gazi Süleyman Paşa tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak karşı bir görüş bu tarihlerde yörenin Candaroğullarının egemenliğinde bulunduğunu, Safranbolu' daki Gazi Süleyman Paşa Vakfı ile bu vakfa bağlı eserlerin Candaroğlu Beyi, I. Süleyman Paşaya ait olduğunu ileri sürmektedir. Bu tarihten sonra Safranbolu yine Osmanlılar ile Candaroğulları arasında el değiştirmiştir. 1402 yılında Yıldırım Beyadız' ın Timur' a yenilmesi ile başlayan "Fetret Dönemindoe" ise yörede iç savaşlar yaşanmıştır.

I. Mehmet' in (Çelebi Sultan Mehmet) Osmanlı birliğinin yeniden sağlanmasını ardından, 1416 yılında Osmanlı Ordusu Candaroğulları Beyliği' nin üzerine yürümüş ve bu sefer de Safranbolu yeniden Osmanlı ülkesine katılmıştır.

Osmanlı döneminde Safranbolu iki kazadan meydana gelmektedir. Birincisi merkezde bulunan "Medine – i Taraklı Borlu" diğeri bugünkü Yörük Köyü' nde bulunan "Yörük – i Taraklı Borlu" dur. Önceleri Bolu Sancağına bağlı iki kaza bu sancağın lağvedilmesiyle 1692' de Kastamonu' la bağlanmıştır. 1826 yılında bağımsız Viranşehir Sancağı olarak yeni bir idari yapıya kavuşturulan Safranbolu, 1846 yılında Kastamonu vilayeti yapılarak buraya bağlı sancak haline getirilmiştir. 1870 yılında Osmanlı idari yapı yeniden düzenlenmiş. Safranbolu kaza yapılarak Kastamonun Sancağına bağlanmıştır. Aynı yıl ilçede belediye kurulmuş ve ilk belerdiye başkanı Hacı Muhammet Ağa olmuştur.

Safranbolu 1927 yılında Zonguldak Vilayetine bağlanmıştır. 1945' te Ulus Bucağı, 1953" te Eflani ve Karabük Bucakları Safranbolu' dan ayrılarak ilçe haline getirilmişlerdir. Demir – Çelik endüstrisinin burada kurulması ile karabük hızlı bir gelişme göstermiş, 199 yılında il statüsüne kavuşturulmuş ve Safranbolu Karabük iline bağlanmıştır.

Çok eski dönemlere dayanan bir tarihi geçmişe sahip olması ve çeşitli uygarlıklar arasında el değiştirmiş olması nedeniyle Safranbolu' nun adı da sıklıkla değişmiştir: Türkler' den önce şehrin "Flaviopolis" (safrankenti), Germia, Theodapolis ve Dadybra adları anıldığı yönünde tezler bulunmaktadır. Ancak bu adlardan Dadybra' nın kesin olduğu ve MÖ. 21 yy. dan beri kullanıldığı kabul görmektedir.

Türklerden sonra şehir Zalifre, Taraklı Borglu, Zagfiran Benderli, Zağfiranbolu adlarıyla anılmış olup 1940 yılından sonra şehrin adı Safranbolu olmuştur.

Safranbolu' nun Türkler döneminde taşıdığı adların sonunda bulunan borglu ve borlu eklerinin Hint Avrupa dillerinde "kali" anlamına gelen "bor, burg" kelimelerinden türediği ve "kaleli şehir" anlamında kullanıldığı ve sonradan "bolu" şekline geldiği, tarih araştırmacısı Hulusi Yazıcıoğlu' na ait eserde ifade edilmektedir.

Safranbolu çok eskilere dayanan tarihi geçmişi içerisinde, bilinen en üstün ekonomik ve kültürel düzeyine Osmanlı Döneminde Kavuşmuştur. 17. yy.' da İstanbul – Bolu – Amasya – Tokat – Sivas kervanyolunu Sinop' a bağlayan yol, Gerede – Safranbolu – Kastamonu güzergahını izlemekteydi. Safranbolu' nun bu yol üzerinde önemli bir konaklama merkezi oluşu bölgede ticaretin gelişimine imkan sağlayarak yöreyi hızla zenginleştirmiştir. Bugün Zarşı kesiminde aynen korunmakta olan Cinci Hanı' nın yaşı o gününü hareketliliğinin göstergesidir.

Yöre halkının İstanbul ile ve Osmanlı Sarayı ile yakın ilişkileri olmuş. Safranbolu' lu cinci Hoca Anadolu Kazaskerliğini e kadar yükselmiştir (1664). Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa bir dönem Safranbolu' da ikamete tabi tutulmuş, sonrasında bir cami yaptırmış ve bu cami 1661 yılında ibadete açılmıştır. Safranbolu' lu olup sadrazamlığa kadar yükselen İzzet Mehmet paşa da Çarşı kesiminde bir cami yaptırmıştır.

Safranbolu bu dönemde İstanbul' la yoğun ilişkilerin yanında Kastamonu ile de ilişki içindedir. Yöre insanları zamanla İstanbul' a ve Kastamonu' ya giderek buralarda iş edinmeye başlamışlar, nakliyecilik, fırıncılık ve benzeri iş alanlarında size sahibi olmuşlardır.

İstanbul ve Kastamonu ile yaşanan ilişkiler, ticarete ve üretimde edinilen deneyim ve ekonomik güç zaman içinde Safranbolu' nun gelişimini hızlandırmıştır. Çarşı' da ve Bağlar' da biri kışlık ve diğeri yazlık olmak üzere yüksek kültür düzeyinde iki yerleşim oluşmuştur. Bu kültürel biriminin ve zenginliğin sonucu olarak gerek kentleşmede, gerek konut kalitesinde ve gerekse insan ilişkilerini düzenlenmesinde zirveye varılmıştır. Çarşı kesiminde diricilik, yemenicimit, demircilik, bakırcılık, manifaturacılık, semercilik, nalbantlık ve kereste ticareti son derece gelişmiştir. İş alanları lonca düzeni içinde ayrı ayrı çarşılar şeklinde organize olmuşlardır.

Safranbolu, sahip olduğu ekonomik gücü ve insan kaynaklarını Kurtuluş Savaşı sırasında büyük özveriyle kullanmıştır. Bu savaşta ordunun ayakkabı ihtiyacı büyük ölçüde Safranbolu' dan karşılanmıştır: Orduya çok sayıda asker de gönderen Safranbolu en çok şehit veren yerler arasındadır.

Safranbolu' nun eski tarihi ile ilgili olarak bugün halen mevcut olan eserler höyükler, kaya mezarları, kabartmalar ve kaya mezarları, kabartmalar ve Sipahiler Köyünde bulunan Roma Tapınağıdır. Yoğun kalıntıların bulunduğu Hacılarobası civarında henüz yeterli kazı yada araştırma yapılmamıştır. Kıranköy kesiminde bulunan ve bugün camii (Ulucami) olarak kullanılmakta olan Hagios Stephanos Kilisesinin Theodara tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Bunların dışındaki eserler çoğunlukla Türlerin egemen olduğu dönemlere ve özellikle Osmanlı Dönemine aittir.

Safranbolu' da Bulunan Eski Eserler

Eser Adı	Kimin Yaptırdığı	Tarihi	Yeri
Eski Camii	Gazi Süleyman Paşa	Ca. 1322	Camikebir Mh.
Eski Hamam	Gazi Süleyman Paşa	Ca. 1322	Camikebir Mh.
Gazi Süleyman P. Med	Gazi Süleyman Paşa	Ca. 1322	Camikebir Mh.
Taş Minare Camii	??	?	Hüseyin Çelebi Mh.
Kalealtı Tekkesi Camii	??	1550	Kalealtı
Cinci Hoca Kervansarayı	Cinci Hoca	1640-48	Çarşı
Yeni Hamam	Cinci Hoca	?	Çeşme Mah.
Köprülü Mehmet Paşa Camii Çeşmesi	Köprülü Mehmet Paşa	1662	Çarşı
Köprülü Mehmet Paşa Camii	Köprülü Mehmet Paşa	1662	Çarşı
Akçasu Çeşmesi	Muslubeyoğlu Hacı İbrahim	1683	Akçasu Mh.
Taş Minare Çeşmesi	Zaim Osman Ağa	1692	Hüseyin Çelebi Mh.
Hidayetullah Camii	Hacı Hidayet Ağa	1719	İzzet Paşa Mh.
Dağdelen Camii	Hacı Mehmet	1768	Akçasu Mh.
Hışır Pınarı Çeşmesi	Cevizoğlu Mehmet	1776	Musalla Mh.
Kazdağlı Camii Yeniden Yapımı	Kazdağlı Süleyman Paşa ???	1779	Çeşme Mh.
İncekaya Su Kemerı	Kazdağlıoğlu ve İzzet M. Paşa	??	A. Tokatlı Mh.
Paşa Pınarı Çeşmesi	Ali Galip ve Salih Beyler	1795	Karanköy – Kışla Caddesi
İzzet Mehmet Paşa Camii	İzzet Mehmet Paşa	1796	Çarşı
Hidayetullah Çeşmesi	Hidayetzade Hacı MehmetAğa	1802	İzzetpaşa Mh.

Antepzade Çeşmesi	Antepzede Hacı Mehmet Ağa	1811	Çeşme Mh.
Abdi Çavuş Çeşmesi	Binbaşı Hacı Ağa	1813	Kıranköy – Hastane
Tuzcupınarı Çeşmesi	Emeksizzade Mehmet Ağa	1814	Akçasu Mh.
Salih Paşa Çeşmesi	Hacı Salih Paşa	1818	Hacı Halil Mh.
Ali Baba Tekkesi	?	1824	Çavuş Mh.
Çatal Pınarı Çeşmesi	?	1834	Musalla Mh.
Talim Meydanı Çeşmesi	Dede Ağa	1837	Musalla Mh.
Köprübaşı Çeşmesi	Hacı Osman Efendioğlu Mehmet Asım Bey ve Fatma Elmas Hanım	1838	İzzet Paşa Mh.
Hasan Paşa Türbesi	Koca Recep Paşanın oğlu Köstendili Kaymakamı	1845	Hıdırlık
Gazi Süleyman Paşa Medresesi	Sultan Abdülmecit	1846	Cami Kemir Mh.
Ala Bekir Çeşmesi	Hacı Sare Hanım (?)	1848	İzzet Paşa Mh.
Çuhadar Çeşmesi	Çuhadarzade Ali Beyin Eşi Fatma Hanım	1850	Hacı Halil Mh.
Fatma Hanım Çeşmesi	İzzet Mehmet Paşanın Kızkardeşi Fatma Hanım	1862	İzzet Paşa Mh.
Kamil Efendi Çeşmesi	Eski Camii Vaizi H. Kamil Efendi	1864	Karaali Mh.
Hacı Emin Efendi Çeşmesi	Halveti Tarikatı Şeyhi Hacı Emin Efendi	1867	Çeşme Mh.
Şeyh Mustafa E. Türbesi	Halveti Tarikatı Şeyhi Mustafa	1871	Musalla Mh.
Sadullah Çeşmesi	Sadullah Efendizade Hacı Abdullah Ağa	1871	Babasultan Mh.
Ali ve Hasan Baba Türbeleri	Ali ve Hasan Baba	1872	Çavuş Mh.
Hidayetullah Camii Onarımı	Dizdarzade Hacı Süleyman Efendi	1874	İzzet Paşa Mh.

Karakullukçu Çeşmesi	Karakullukçuzade Hacı Ahmet Ağa	1874	Baba Sultan Mh.
Kaçak (Lütifiye) Camii	Muhlis Beyzade Ebu Bekir Hacı Hüseyin Hüsnü	1879	Akçasu Mh.
Hamidiye (Zülmiye – Mescit) Camii	?	1884	Çeşme Mh.
Hastane	Kastamonu Valisi Abdurrahman Paşa	1890	Kıranköy – Hastane
Çalbır Pınar Çeşmesi	Cılbırzade Hacı Ali Ağa Mühendisi Emir Hoca­zade Efendi	1890	Hacı Halil Mh.
Kadı Efendi Çeşmesi	Kadı Mantarcızade Mehmet	1896	Çeşme Mh.
Hükümet Konağı	?	1904	Kale
Hadimiye (Mescit) Çeşmesi	Ali Bey Müh. Emir Hoca­zade	1905	Çeşme Mh.
Emekçi Numan Çeşmesi	Gani Oğlu Numan Ağa	1906	İzzet Paşa Mh.
Serkatip Çeşmesi	Hüseyin Hüsnü Tamiri: Kırımlı­zade Hüseyinağa	1910	İzzet Paşa Mh.
Şükrü Efendi Çeşmesi	Hacı Bekirzade Şükrü Efendi	1924	Çeşme Mh.

Safranbolu Yemenici Arastası

Çarşı içinde, Köprülü Mehmet Paşa Camii' nin yanı başında yer alır. Kentin en güçlü esnaf sınıfının yerleştiği, çarşının en karakteristik yapısıdır.

Planı bir paralel kenarı andırır. Dükkanların karşılıklı dizildiği iki uzun sokak ve bunları kesen ikikısa yoldan oluşur. Bir çok anadolu kentinde çarşı­larda gördüğümüz yeşilin, burada örtü olarak kullanıldığını görmekteyiz. Yazın yeşeren yapraklarıyla asmalar, doğal örtü elemanı olarak çarşı sokaklarında yayılmıştır.

Çarşının dükkanları birer üretim ve alışveriş birimidir. Esnaf malını burada işler ve Pazar kurulan günlerin dışında burada satardı. Döşemesi sokaktan 40 – 50 cm. kadar yükseltilmiş, 8 m² arasında değişen dükkanlar içinde sadece usta ve yardımcısı, malı işleyenler bulunurdu. Alışveriş sokağa açılan tezgah üzerinde yürütülürdü.

Çarşının ortasında, dışarıdaki meydana açılan; esnafın bütün olarak eylemlerinin geçtiği kahve yer alır. Örgüt toplantıları, törenler, sınavlar burada yapılır, üyeler burada yargılanırdı. 6.5 * 8 m. Boyutlarındaki, kahve biraz genişletilmiş bir Türk odası niteliğindedir. Ortada değişik kullanıma olanak veren bir açıklık bulunur. Sedirler pencereni önünde, iç duvarları boylu boyunca dolanır. Batı köşesi servise ayrılmıştı. Kahve, dükkanların üzerinde sürekli dolaşan çatıyla ayrı bir örtüye sahiptir.

Çarşının iki köşesinde birer giriş yer alır. Sokaklar boyunca arazinin eğime uyarak dizilen toplam 48 dükkan bulunmaktadır. Çarşınınmkn ayrıca kahveye bitişik iki de çeşmesi varır.

Yemenici Arasta' sında Çalışma Düzeni ve Günlük Yaşam

Safranbolu yemeniciliğinin merkezi olan Arasta Çarşısı' nın kendine özgü bir çalışma düzeni vardı. Çıraklar ve kalfalar sabah ezanı ile gelip dükkanı açar, temizlik yapar ve mevsimine göre mangalı yakardı.

Sabah namazını camiide kılan ustalar, Arasta Kahve' sine uğrayıp sabah kahvelerini içer, dükkanlarına bundan sonra elirlirdi. Ustalar dükkana geldiklerinde günlük iş başlardı.

Kuşluk vaktine doğru her dükkan kasaptan yağlı et alarak güvce koyar, için mevsimine göre sebzeler de ekleyerek fırına götürürlerdi. Emekçi fırınlarında tüm dükkanların güveci pişirilirdi. Usta başta olmak üzere bol etli güveç ortaya konur, kalfalar ve çıraklar hep birlikte karınlarını doyururdu.

Yemenici Anrasta' sında normal zamanda günlük iş bitimi akşam ezanı
İncesi idi. İşler fazla ise yatsı ezanına kadar lamba ışığı altında çalışılırdı.

Arasta' nın bir geleneği de yılda bir kez topluca kış gezmesine gitmekti.
Ayrıca kadınların buraya girmemesi diğer özelliği idi.

Kurtuluş Savaşı' nda Arastanın Önemi

Kurtuluş Savaşı yıllarında Arasta' da yemenicilikle uğraşan kırksekiz
dükkan bulunmaktaydı. Safranbolu Yemenicileri Türk Kurtuluş Savaşı sırasında
orduya kendi çapınrda Giyim malzkemesi dikerek yardımda bulunmuşlardı.

Atatürk' ün önderliğinde cephelerde ölüm kalım mücadelesi verildiğinde
Safranbolu Arastasında orduya yameni diken esnafı vardiya halinde sabahlara kadar
çalışmış, haftada on bir bin çift yemeni dikmiştir.

Askerlik sırası gelenler askrere alınmamışlardır.

Safranbolu Evleri

Evler Safranbolu' nun iki ayrı kesiminde gruplaşmış durumdadır. Birincisi
"Şehir" diye bilinen ve kışık olarak kullanılan kesim, ikincisi "Bağlar" diye bilinen
ve yazlık olarak kullanılan kesim. Şehir, yönetim merkezinin bulunduğu Kale,
alışveriş merkezinin bulunduğu Çarşı, evlerin bulunduğu Akçasu. Gümüş, Musalla,
Kıranköy ve Tabakhane semtlerinden oluşmaktadır. Bu kesim, iklimin olumsuz
etkilerine karşı korunmuş, alçak rakımlı iki vadinin içindedir. Burada evler birbirine
yakın, sokaklar dardır. Bağlar birkaç yüz metre daha yüksekte, hava akımlarına açık
ve daha geniş araziler üzerindedir. Hemen hemen herkesin bir kılık birde yazlık evi
vardır. Yöre halkı kışın şehirlerdeki evinde yaşar ve yazın havaların ısınmasıyla

Beğlardaki yazlık evine göçer. Ancak “Çarşı” da üretim ve ticaret hayatı yazın da aynen sürer.

Safranbolu’ da Korumacılık

Ağırlıklı olarak bir Osmanlı Dönemi şehri olan Safranbolu, daha çok 18. ve 19. yy geleneksel Türk toplum yaşantısını günümüze aktarmaktadır. Şehir Türk kenti kültürünün ve mimarisinin bir zirvesini oluşturduğu için yeni tarz aranmamış ve 1940’ lara kadar fazla değişikliğe uğramaksızın kendi doğal gelişimi içinde, bakım ve onarımlarla koruna gelmiştir. Bu tarihlerde Demir – Çelik endüstrisini kurulması ile Karabük hızlı bir gelişmeye sahne olmuş ve yni cazibe merkezi haline

gemiştir. Bu sayede, ülkemizde hızlı kentleşmenin ve değişimin yaşandığı 1950 sonrası dönemde Safranbolu hiçbir bozulma riski yaşamamış, kentleşme tümü ile Karabük' te ve da sonraki dönemde Safranbolu' nun ayrı bir kesimini oluşturan "Kıranköy – Hastane" mevkiinde yoğunlaşmıştır.

1975'lede gelindiğinde ilçede yerel yönetim, üniversitelerle işbirliği yaparak korumacılığı benimsetme ve yayma çabalarına girişmiş, bu yılın "Dünya Miras Yılı" olmasında da yararlanarak Safranbolu' yu ülkemizde ve dünyada ön plana çıkarmayı başarmıştır. Bu yıl içinde "Safranbolu Mimari Değerleri Haftası" düzenlenmiş ve iler iki yıllarda tekrarlanmıştır. 1976 yılında ise "Safranbolu Evleri" sergileri açılarak büyük ilgi görmüştür. Yöre halkına benimsetilen ve merkezi hükümetin dikkatini de çeken bu çalışmalar 1976 yılında ise "Safranbolu Evleri" sergileri açılarak büyük ilgi görmüştür. Yöre halkına benimsetilen ve merkezi hükümetin dikkatini de çeken bu çalışmalar 1976 yılının sonunda Safranbolu için koruma kararı alınmasını sağlamıştır. Bu ilk koruma kararı ile kültürel, tarihsel ve yasal gerekçeler izah edilerek, planlı koruma sağlanıncaya kadar geçiş dönemi yapılaşma koşulları ortaya konmuştur. Korunacak yapılar bilirlenmiş, yol formunu yaratan öğelerin, yolların ve yol dokusunun bahçe duvarlarının doğal görüntünün korunması ve altyapı öğelerinin denetim altında tutulması öngörülmüştür.

1985 yılında Taşınmaz Kültürü Varlıkları Yüksek Kurulu' nca şehrin iki bölgesi (Çarşı ve Bağlar) kentler sit alanı olarak ilan edilmiş ve bugün sayıları 1008' i bulan sivil mimarlık ve anıt eseri de koruma altına alınmıştır. Aynı kararlar şehrin koruma imar planının Belediyece yaptırılması benimsenmiştir. Safranbolu Koruma İmar Planı ise 1991 yılında kabul edilerek uygulamaya konulmuştur.

Safarnabolu' nun örnek korumacılık çalışmalarına sahne olduğu 1975 sonrası dönemde Kültür Bsakanlığı şehirde "Kaymakamlar evi" olarak bilinen konağı satın alarak restore ettirmiş, Safranbolu Sağlıklaştırma Projesi kapsamında otuz kadar evin dış cephe restorasyonu ve bir kısım sokakların düzenlenmesini yaptırmıştır. Ayrıca Yemeniciler Arastasını restore ettirmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü Cinci Hanı ve Hammamının ve diğer bir kısım eserlerin restorasyonuna

girişmiştir. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (Turing) ise Asmazlar Konağını satın alarak bu binayı otel fonksiyonuna yönelik olarak rdestore ettirmiştir.

Son yıllarda Kazdağı Meydanı' nın düzenlenmesi, Eski Hükümet Konağı' nın restorasyonu, Mescit Sokak' ın sağlıklılaştırılması, hava hatlarının yeraltına alınması konularında çalışmalarını sürdürülmektedir.

Bugün iki kentsel sit alınanda 1008 eserin yasal koruma altında olduğu Safranbolu' da halk, korumacılık konusunda oldukça bilinçlidir. Korumacılık yalnızca ağır maddi külfeti olan bir lüks olmaktan çıkmakta aynı zamanda ekonomik değer de yaratan bir faaliyet haline dönüşmektedir. Artık her Safarnanbolulu, orijinal haliyle konmuş bir evin ya da kültür varlığının diğerlerinden maddi olarka da daha değerli olduğunun farkındadır. Tavan göbeğinin, ahpaş dolanı veya kıpı tokmağının parça parça satılmasından elde edilecek gelirin, kaybedilin değerinin yanında sözünün bile edilemeyeceğini yaşanarak görülmüştür. Orijinalliği koruyanlar sabrın karşılığının almaya başlamışlardır. Yalnızca yasal sınırlamalarla sürdürülmesi çok güç olan korumacılığın aynı zamanda ekonomik bir değer de yaratır olması giderek önemli bir oto kontrol mekanizması meydana getirmiştir.

İlçede Turizm – Otelcilik ve Restarasyon bölümleri bulunan bir meslek yüksek okulunun kurulması, korumacılık faaliyetlerine destek vermiştir.

Lehteki gelişmelere rağmen Safranbolu' da korumacılığı tehdit eden olumsuzluklar maalesef halen mevcuttur. Konrumacılığın sistem ve yönetimin halen belirlenememiş olması, kaynak ihtiyacının karşılanması iki temel sorunu oluşturmaktadır. Ülkemizde korumacılık devletce yetericne desteklenmemektedir. Yasal sınırlamalar yoluyla yütürütülen korumacılık işlemlerinin ikmali güç, biktırıcı ve hatta yaşlılığa itici olmaktadır. İlçede teknik destek ve yeterli ustalık mevcut değildir. Ekonomik kaygılarla kültür varlıklarına uygun olmayan fonksiyonların kazandırılması yönündeki zorlamalar korumacılığa zarar vermektedir. Restorasyonlara ve yeniden canlandırma faaliyetlerine nezaret edecek uzmanlar bulunamamaktadır. Günümüz restaratörleri ve mimarları arasında korumacılık konusunda bir uzlaşmaya henüz varılmamıştır. Safranbolu' nun baş döndürücü ve

İnsanlık yaratıcı özelliği ona hizmet etmek arzusunda olanlar arasında bile gelişme doğuracak düzeydedir. Bütün bunlar Safranbolu' da korumacılığın önünde aşılması gereken engellerdir.

Dünya miras listesine dahil edilerek, insanlığın ortak mirası haline gelen Safranbolu' yu korumak artık yalnızca Safranboluların sorumluluğu olmaktan çıkmıştır. Devletimiz, ülkemizin insanları ve tüm dünya insanları Safranbolu' yu korumak konusunda ortak sorumluluğa sahiptir. İnsanlığın yarattığı ve yüksek kültür mirası yine insanlar tarafından korunmalıdır.

  SAFRANBOLU

SAFRANBOLU' NUN FOLKLORU VE SOSYAL HAYATI

Halk Hekimliği

Geçmişten günümüze kadar gelen özellikle büyüklerimizin yaptıkları çeşitli tedavi yöntemleri vardır. Bunları günümüzde uygulayanların az olduğunu görmekteyiz. Bitkiler ve kurşun dökmek bunların başında gelmektedir.

Kızamık: Kızamık her yaşta insanın yakalanabileceği bir hastalıktır. Özellikle çocuklarda görülür. Çiçek hastalığıda buna benzer. Belirtileri, iştahsızlık, ateş ve vücutta çıkan kızarıklıklardır. Kızamık çıkaran çocuğa kırmızı kızamık şekeri yedirilir.

Pamukcuk: Daha çok bebeklerde görülür. Bebeklerin ağzı pamuk gibi beyaz olur. Bu yüzden annelerinden süt emmemezler. Tedavi için, eşi ölmüş bir kadının saçları bebeğin ağzına sürülür. Kurşun dökülür.

Üşütme: Her yaşta insanın yakalandığı bir hastalıktır. Çocuklarda daha tehlikelidir. Belirtileri, iştahsızlık ve deride sararma görülür. Tedavisi için hastayı pis bir yere götürürler, çünkü “pisliği pisliğin” yeneceğine inanırlar. Hayvan gübresine gömerler.

Kurşun dökmek: Nazar değdiğine inanılan kişiye ve hastalıklardan korunabilmesi için kurşun dökülür. Kurşunun dökülecek kişiyi yere oturturlar, başının üzerine baş örtüsü örterler, kurşunu eriterek yerde oturan kişinin başının üzerinden dua ederek kurşun dökülür. Bu işlem üç kez tekrarlanır.

Sara: Her yaşta insanını yakalandığı bir sinir hastalıktır. Belirtileri, hastanın ağzından köpükler çıkar, harıktılı sesler çıkarır, dişlerinin ve ellerini sıkar, titrer. Bunun tedavisi için, hasta “Hoşamlar” denilen yerde bulunan bir yatacın türbesine götürülür. Hasta bu türbenin yanında uyutulur. Bu arada kurban kesilir, dua edilir.

Halk Ekonomisi

Bakırcılık

Halkın büyük çoğunluğu bakırcılıkla uğraşmaktadır. Geçmişten günümüze kadar gelen bu meslek babadan oğula geçme ya da usta – çırak ilişkileri ile devam etmektedir. Bakırdan ibrik, sahan, tencere, kazan çeyitli tepsiler, güğüm, semaver, çaydanlık, süs eşyaları yapımı ve işlemeciliği yapılmaktadır.

Bakır işlemeciliği yapılan bölgele “Bakırcılar Çarşısı” denilmektedir.

Dericilik

Safranbolu Yemeniciliği

Safranbolu Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarında Kuzeybatı Anadolu’nun dericilik merkezi olmuştur. Özellikle Fransa ve Avusturya Safranbolu’ dan deri alırdı. Bu deriler Bartın Liman yolu ile Avrupa’ ya gönderilirdi. 19. Yüzyılın sonlarında fransa ve Avusturyalılar Safranolu’ ya elemanlar gönderdiler. Bu elemanlar, dericiliği öğrenip kaliteli Bsafranbolu derisini kendi ülkelerinde üretmeye başladılar. Safranbolular’ ın deri ticaretinden kazancını alalttılar.

Saranbolu Yemenici Arastası, Yemenici Loncası tarafından yönetilirdi. Yemenici Loncası’nın başına iki yada bir yemenici ustaları arasında gizli oyla seçilen yiğitbaşı bulunurdu. Yiğitbaşı, kendisine aynı meslek mensupları arasından gizlice dört veya beş yardımcı seçer ve yardımcıları ile birlikte Yemenci Arastasını yönetirdi.

Yiğitbaşı ve yardımcılarının görevi, çarşıda düzeni sağlamak, kalitesiz mal üretene mani olmak, iflas eden esnafı iflastan kurtarmak, usta çkacak kalfaların sınavını yapmak, hafta sonralı yemenici esnafın duasını okutmak, esnafın kendi aralarındaki davaları çözümlemek, kısacası çalışmayı yönetmek ve atalardan kalan gelenekleri bir sonraki yemenici kuşağına öğretmek ve aktarmaktır.

Günümüzde Arasta

Yemenicilik artık işlevlerini yerine getirememektedir. Yemenici Lonca Teşkilatı yok olmuştur. Arasta Çarşısı ise bu gün restore edilip, Arnavut kaldırım döşeli sokakları, yeşili, çeşmesi, kahvesi, hediyelik eşya satan dükkanlar ile turizm odağı haline gelmiştir.

Turizm

Safranbolu sahip olduğu zengin kültürel mirası dünya insanına sunma aşamasında turizm olgusu il tanışmıştır. Bu tanışma çok yenidir. Bu nedenlerden ilçede gerek turistik anlayış, gerekse turizm altyapısı yeterli değildir.

Önceleri günü birlik ziyaretler şeklinde başlayan turizm hareketleri sonra hafta sonu gezileri haline gelmiş ve daha sonra şehir içi geziler çevre turları ve doğa aktivitelerini içerecek şekilde birkaç günlük konaklamalara dönüşmüştür. Son dönemde kongre turizmi olarak tanımlana bilecek gelişmeler yaşanmakta, kuruluşlar çalışma toplantılarını Safranbolu atmosferinde gerçekleştirerek işi ve dinlenmeyi birleştirmektedirler.

Safranbolu 'da turizm kültür turizmi olarak ortaya çıktığı için, ilçeyi gezen turistlerin oluşturduğu profil, ülkemizin geleneksel turist profilinden farklıdır. İlgi noktası, eğitim, kültür ve gelir düzeyi gibi yönlerden farklılaşan turist yapısı, turistin ülkesi yönünden de farklılık arz etmektedir.

İlçeye gelen yabancı turistlerin önemli bir bölümü Japon, Yeni Zellandalı, Avusturyalı ve Amerikalılar gibi uzak ülkelerin insanlarıdır.

Turistlerin ilgi konuları başta Çarşı ve Bağlar' da bulunan tarihi eserler ile sivil mimarlık örnekleridir. Bunun dışında çeride bulunan kaya mezarları, su kemeri, höyük gibi kalıntılar çok eski tarihi olan köyler (Yazıköy, Yörük, Akören, Hacılarobası, Üçbölük) ilgi çekmektedir. Kanyolar, mağalaralar, orman ve yaylalar

ise ilgi çeken doğal güzelliklerdir. Yöresel folklor, el sanatları, yemekler, hamma geleneği ve eğlence turizmi güzelleştirilen diğer unsurlardır.

İlçede turizm anlayışı ve altyapısı hızlı bir gelişme içerisinde. Konaklama kapasitesi Ev Pansiyonculuğunu Geliştirme Projisi ile 500 yatağa çıkarılmış, çok yakın zamanda 1000 yatağa varması beklenmektedir. Safranbolu' ya gelen turistlerin geleneksel Türk evlerinde konaklamaları, yöre inasın ve kültürü ile iç içe yaşamaları artık mümkün hale gelmiştir. Yeni konaklama yerleri açılması yönünde de çalışmalar bulunmaktadır.

Safranbolu' da dericilik ürünleri, ahşap ürünleri, örme el işleri, seramik ürünleri değişik tiplerde ve amaçlarda sunulmaktadır.

Kültür turizminin önemli unsurlarından birini oluşturan müzecilik de gelişme eğilimindedir. "Kaymakamlar Müzevi" haftanın yedi günü ziyarete açıktır. Ayrıca Yemeniciler Çarşısında "Ahmet Demirezen Yemenicilik Müzesi" bulunmaktadır. Bugün halen Köprülü Mehmet Paşa Camii avlusundaki "Muvakkit – hane" binasında muhafaza edilen 200' e yakın çok değerli el yazması ve basma eserin ziyaretçilerin kullanımına sunulması yönündeki çalışmalar sürdürülmektedir. Mülkiyeti özel şahıslara ait konakların gezilmesi de rezervasyon yaptırılması kaydıyla mümkün olmaktadır.

Safranbolu' da ve çevresinde yöresel yemekler yenilebilecek lokantalar ile piknik yerleri bulunmaktadır. Tur işletmeleri İncekaya Su Kemerleri' nde, Uluyayla' da ya da arzu edilen bir başka yerde özel piknikler organize edebilmekte, kanyonlarda ve ormanlarda doğa yürüyüşleri düzenleyebilmektedirler.

Dünyada ülkemizden daha iyi tanınmış bulunan Safranbolu, görenler ve gezenler üzerinde tarifsiz duygular bırakmaktadır. Bir turist olarak gelip ardından Safranbolu üzerine kitap yazan yabancılar bulunmaktadır. Yöre sürekli olarak kültürel araştırmalara ve doğal yönden incelemelere konu olmaktadır.

Bir fırsat bulup Safranbolu' ya gelerseniz. Asmazlar Konağı' nın Havuzlu Salonundaki ihtişamı görürsünüz. Kaymakamlar Müze Evi' nde yada yüzlerce konaktan herhangi birinde yüzyıllık duvarlara sinmiş insan soluklarını hissedersiniz. Arnavut kaldırımli dar sokakların, nakış gibi işlediği şehirlerde insan ilişkilerinin ne denli yakın, sıcak ve birbirne saygılı olarak kurulmuş olduğunu görür insanlığınızdand gurur duyarsınız.

Konaklama Tesisleri

Uz Otel (**)	Barış Mah. Araphacı Sk. Kıranköy	712 10 86	712 22 15
Tahsinbey Konağı (S)	Çeşme Mah. Hükümet Sk. Çarşı	712 60 62	712 55 96
Arasna Pansiyon (S)	Arasta Arkası Sokak Çarşı	712 41 79	725 33 32

Belediye İşletme Belgesi Licenced by the Municipality

Turing Havuzlu Asmazlar	Çelik Gülersoy Caddesi Çarşı	725 28 83	712 38 24
Paşa Konağı	Kalealtı Sokak – Çarşı	712 20 14	712 55 96
Konak Pansiyon	İnönü Mh. Sağlık Sok. Kıranköy	725 24 83	
Çarşı Pansiyon	Cinci Hanı Sk. Çarşı	725 19 79	
Gülen Otel	Barış Mh. Utku Sk.	725 10 79	

Ev Pansiyonları

Hotel Teras
 Hotel Hatice Hanım Konağı
 Hotel Turkuz
 Hotel Kadioğlu Şehzade Konağı
 Kadioğlu Şehzade Sofrası
 Turna Konaklama Tesisleri (Havuzlu Konak)
 Beyaz Ev

Mümtazlar Konağı
Kileciler Konağı
Kavesalar Evi
Karaüzümler Evi

Dicsco& Cafe Barlar

Hangar Disco
Şamdan
Arasna Cafe&Bar
Turkuaz Cafe&Bar
Boncuk Cafe

İlçenin Mimarisi

Safranbolu' yu ülkemizde ve dünyada ön plana çıkaran en önemli unsur geleneksel Türk mimarisi tarzındaki evleridir. Bu evler bir yandan kentsel konumlarıyla diğer yandan mimarileriyle dikkate değerler. Başka bir anlatımla Safranbolu Evleri yüzlerce yıllık bir süreçte oluşan Türk kent kültürünün günümüzde yaşamaya devam eden en önemli yapı taşlarıdır. Bu nedenle Safranbolu evleri hakkında yeterli bilgi sahibi olabilmek için, yörenin ikliminden başlayarak kültürü, aile yapısı, ekonomisi ve gelenekleri hakkında bilgi edinmek gerekir.

İlçe merkezinde 18 ve 19. yy ile 20. yy. başlarında yapılmış yaklaşık 20 geleneksel Türk evi bulunmaktadır. bu eserlerin 800 kadarı yasal koruma altındadır.

Evler Safranbolu' nun iki ayrı kesiminde gruplaşmış durumdadır. Birincisi "Şehir" diye bilinen ve kışlık olarak kullanılan kesim, ikincisi "Bağlar" diye bilinen ve yazlık olarak kullanılan kesim, Şehir yönetim merkezinin bulunduğu Kale,

alışveriş merkezinin bulunduğu Çarşı, evlerin bulunduğu Akçasu, Gümüş, Musalla, Kıranköy ve Tabakhane semtlerinden oluşmaktadır. Bu kesim, iklimin olumsuz etkilerine karşı korunmuş, alçak rakımlı iki vadinin içindedir. Burada evler birbirine yakın, sokkalar dardır. Bağlar birkaç yüz metre daha yüksekte, hava akımlarına açık ve daha geniş araziler üzerindedir. Hemen hemen herkesin bir kışlık bir de yazlık evi vardır. Yöre halkı kışın şehirlerdeki evinde yaşar ve yazın havaların ısınmasıyla birlikte Bağlardaki yazlık evine göçer. Ancak “Çarşı” da üretim ve ticaret hayatı yazın da aynen sürer.

Safranbolu’ da şehrin oluşumunda hem fonksiyonellik ön planda tutulmuş hem de estetik kaygılar hiçbir şekilde terk edilmemiştir. Fonksiyonellik yönünden konutlarla – kamu binalarının pazarlara – çarşıların yerleşim düzeni yol – sokak – meydan yapısı gösterilebilir.

Tüm evler kendilerine göre dahı merkezî konumdaki kamu binalarına, dini yapılara ve anıt eserlere dönüktür. Hangi evden bakılırsa bakılsın manzara kapanmaz. Evlerin yakın plan cepheleri kör, uzak plan cepheleri açık ve birbirini izleyecek konumdadır.

Ticaret bölgesi şehrin merkezinde, pazarlar bu bölgenin hemen çevresinde, çevreyi kirletici etkisi olan demircilik, bakırcılık ve dericilik gibi üretim alanları ise daha alt ve kenar kısımlardadır. Ayrı ayrı kurulan tahıl pazarı, sebze pazarı, hayvan pazarı ve odun pazarında malını paraya çeviren yöre halkı bu pazarların çok yakınında bulunan ve tamamen lonca düzeni ile örgütlenen Yemeniciler, Semerciler, Saraçlar, Manifaturacılar, Demirciler ve Bakırcılar Çarşıları’ndan alışverişlerini yapıp ihtiyaçlarını karşılarlar.

Şehrin ortasında bulunan meydana yönelik yollar ve sokaklar tamamen taş kaplıdır. Anıt eserlerin avluları ve meydanlar da taş kaplıdır. Mevcut taş kaplama tarzı rutubeti en aza indiren, sel sularına karşı dayanıklı ve ağaç köklerinin yeterli su almasına uygun yapıdadır. Evlerin yerleştirilmesinde iklim gerekleri kadar evin oluşturacağı görünüm ve göreceği manzara da dikkate alınmıştır. Bir evin penceresinden, avlu dışı kapısından ya da iki evin arasından görülecek manzara

kesinlikle bir bütündür. İlk bakışta gözden kaçabilecek olan bu titizlik şehrin ve yapıların tümüne egemendir.

Şehrin genel yapısında Safranbolu evlerine doğru gidildikçe bu evlerin büyük bir kültür birikiminin maddi zenginliğin ve yüksek düzeyde ustalığın ürünü olduğu görülmektedir. Çelik Gülersoy' un ifade ettiği gibi Safranbolu' da hiçbir ev derme çatma bir kulübe tarzında değildir. Tüm evler bahçe içinde çoğunlukla üç katlı, 6 – 8 odalı, geniş hacimli insan ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmış ve estetikle biçimlendirilmiş büyük konaklardır.

Safranbolu evini boyutu ve biçimini belirleyen üç temel unsurdan söz edilebilir: Çok nüfuslu büyük aile yapısı, yağışlı iklim, kültürel ve maddi zenginlik.

Bir ailede karı kocanın normal olarak iki yada üç çocuğu vardır. Erkek evlat evlendirilince ona ayrı bir ev açılmaz, gelin aynı eve getirilir. Amcalar, teyzeler halalar ve torunların da dahil olduğu aile hep birlikte bir evde yaşarlar. Evin kadınına işlerde yardım etmek amacıyla evlerin çoğunda evlatlık kız bulunur. Daha çok muhtaç durumdaki köylü ailelerinden ve küçük yaşta alınan evlatlık tamamen aileden biri gibi muamele görür. Evlatlık evin kızı gibi evlendirilir ve ardından yeni bir evlatlık bulunur. Erkek evlatların evden ayrılması daha çok ekonomik yönden yeterli ve güçlü hale gelmeleriyle mümkün olur.

Kalabalık aile yapısının yanında evlerde harem – selamlık ayrımı vardır. Ailelerin sahip olduğu hayvanlar evin zemin katındaki ahırlarda barındırılırlar. Yağlı iklim nedeniyle kapalı alan ihtiyacı da fazladır. İnsan ve hayvan yiyecekleri, yakacak odunlar hepsi evin uygun bölümlerinde muhafaza edilirler. İşte tüm bunların sonucu olarak Safranbolu evi büyük hacimlidir.

Yağışlı iklimin evler üzerinde bir başka etkisi de çatılardır. Yağışların fazlalığı çatıların uzun saçaklı ve mükemmel yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bunun sonucu olarak Safranbolu evleri için “beş cepheli mimari eser” ifadesi kullanılmaktadır.

Safranbolu evlerinin “çevreye saygılı” olarak tasarlandığı günümüz mimarlarınca sıklıkla vurgulanır. Doğa – insan - ev, sokak - çarşı ilişkileri son derece düzenli ve dengelidir. Çevreye olduğu kadar komşuya da saygı egemendir. Hiçbir ev diğerinin görüşünü engellemez. Kısacası Safranbolu’da görünüm halkça paylaşılmıştır.”

Akla ve insana dönük olarak fonksiyonel bir biçimde tasarlanan evlerin yapımında taş, kerpiç, ahşap ve alaturka kiremit kullanılmıştır. Evin oturtulduğu arsa ne şekilde olursa olsun üst katlarda uygun geometri mutlaka sağlanmıştır.

Bahçeler sokaktan taş duvarlarla ayrılmıştır. Çift katlı büyükçe kapılarla bahçeye, bazen de doğrudan eve girilir. İhtişamı daha kapıda görmek mümkündür. Her kapının üzerinde kocaman kiltler, kilitlerin yanında halkalar, kapının çalınması için demir “şakşak” ve mandal düzeneği bulunur.

Eve gelen yabancılar kapıyı şakşakla çalarken, dışardan dönen ev halkı mandalla kapının açık olup olmadığını yoklar ve bu sırada gelenin yabancı olmadığını ev halkına bildirirdi. Komşu kadınların kapı çalmada demir halkaları kullanma alışkanlıkları ise gelenin kim olduğunu anlamada hiçbir boşluk burakmazdı. Çalınan kapı kilitli ise üst katlarda çekilen ip ile açılırdı.

Harem - selamlık geleneğinin bir sonucu olarak bazı evlerin çift girişi bulunmaktadır.

Evin girişinde zemin katta “hayat” vardır. Bu bölüm eğer taş kaplıysa “taşlık” adını alır. Burada ışık almayı sağlayan ve aynı zamanda odunların dizilerek hava akımıyla kurutulduğu ahşap kafesten “giliste” mevcuttur. Zemin katlarda ayrıca ahırlar, büyük kazan ocakları ve ambarlar bulunur.

Üst katlara ahşap ustalığının üstün örneklerini sergileyen merdivenlerle çıkılır. İkinci kat diğer katlara göre deha basıktır. Bu katta gerektiğinde yatak odası olarak da kullanılabilen bir mutfak bulunur. Mutfak ile selamlık arasında yemek

servisinde kullanılan silindirik bir ahşap dönme dolap yeralır. Gündelik yaşam orta katta geçer. Soğuk kış günlerinde bu katın ısıtılması daha kolay olur.

Üçüncü kat Safranbolu evinde mükemmelliğe varılan noktadır. Bu katta tavanlar daha yüksektir. Odalara sekiz kenarlı bir çokgenden oluşan “sofa”nın (çardak) daha kısa olan dört çapraz kenarından açılan kapılardan girilir. Odaların giriş kapıları köşelerdir ve giriş kapılarında oda ile doğrudan teması kesen özel ahşap paravana düzeni bulunur. Sofalar ve odaların tavanları ahşap süslemelerle kaplıdır. Her odada sedir düzeni ve çoğu zaman ocak vardır. Oda yan duvarlarında ahşap dolaplar ve sergen yer alır. Odaların her biri bir çekirdek aile ya da bir aile yakınına barındırabilecek tüm unsurlara sahip, bağımsız birim olarak tasarlanmıştır. Bu doğrultuda her odada ahşap dolapların (yükçük) içerisinde bugünün duş kabinlerini andıran gusülhaneler mevcuttur.

Odalarda oturma düzeni dahi bir hiyerarşiye bağlanmıştır. Sedirin en uygun yeri ailenin en büyüğüne ya da misafire aittir. Oda girişinde paravanayı gören noktada ise odaya yapılacak servisi yöneten kişi oturur.

Safranbolu evlerindeki çıkmalar. Evin dış görünümünün tek düzellikten kurtardığı gibi. Bu çıkmaların yanlarında yer alan pencereler sedirde oturanların sokağı baştan başa görmesine olanak sağlar.

Sofalarda, eyvanlarda ve odalarda zaman zaman kalem işi süslemeler rastlanır.

Evlerin pencereleri çok özel biçimde taralanmış olup dar ve uzuncadır. Ahşap kanatlı pencerelerde ayrıca “muşabak” denilen kafesler bulunur. Pencere sayıları oda büyüğüne göre değişmekle birlikte genellikle fazladır. Bu hem içten geniş bir görünüm sağlar, hem dıştan evin görünümüne güzellik kazandırır. Bazı büyük odaların bir cephesinde dört, diğer cephesinde dört olmak üzere sekiz pencere vardır. Tüm ev göz önüne bulundurulduğu pencere sayısının çok yüksek olduğu görülür. Pencere perdeleri beyaz, dantelli ya da delik işlidir.

Evlerde ısınma ocaklarla sağlanır. Ocaktan alınan közler mangala konarak tarşınır. Katlar arasında zaman zaman tecrit malzemesi kullanılmış olsa da ahşap evlerde ısının muhafazası güçtür. Bu nedenle prensip mekanın değil insanın ısıtılmasıdır. Soba ise son dönemlerde kullanılmıştır.

Aydınlatma aracı gazyağıyla lambasıdır. Son zamanda da “lüks lamba” diye tanımlanan, daha büyük boyutlu ve daha fazal ışık veren lambalar kullanılmıştır.

Yemek mutfaktaki büyük ocaklarda pişirilir ve odalarda yer sofrasında ya da yer besinde yenirdi. Mutfak odaların yakınında her çeşit gıda maddesinin depolanmasına uygun ambarlar bulunmaktadır.

Safranbolu evlerinde serbestlik ve hela için yarılan bölme iç mekanlardan uzak tutulması ve havalandırmanın sağlanabilmesi için kör cephede küçük pencereler bırakılmıştır. Pis sular “algun” denen pis su yolu düzenine ya da hela çukuruna akıtılır, Bulaşık suları ise bahçeye yada ayrıca yapılan “çirkef çukuru” na dökülür, pis su ile karıştırılmazdı.

Evlerin saçak köşelerine uğur getirmesi için geyik boynuzu asılması geleneği yaygındır.

Evlerin sokak cephelerinde çeşmeler vardır. Şehirlerde su kültürü dönemine göre oldukça ileridir. 5 km. mesafeden ve tarihli İncekaya Su Kemeri’nin azerinden şehre su getirilmiştir. Bir kısım büyük konaklarda havuzlu odalar bulunmaktadır. Havuzlar büyük hacimli ve insan boyu derinliktedir. İsmail Asmazlar konakta havuz zemin katın bir üstüne inşa edilmiştir.

Havuzlar bazı konaklarda selamlık köşkü denilen bahçe içindeki bağımsız binalarda yer almaktadır. (Hacı Hüseyinler Evi).

Giyim Kuşam Süslenme

Simli,Yün ve İpek Kumaşlı Elbiseler

Gelinler, düğünde cibinlik giyiyor. Cibinlik al renkli ve üzeri yıldızlı bir kumaştan yapılmıştır. Dört köşesinde değnekler bağlanmış, insan boyunda ve sandık içinde iki kişinin rahat uyuyabileceği şekilde yapılmıştır. Kadınlar düğünlerde oyali yazmalara örterler, gözlerine sürme kaşlarına rastık çekerler.

Seymenlerde Çubukçu Başı

Başında keçe külah ve sarık, sırtında uzun etekli, içi kürklü gocuk, ayata bol şalvar, belde şal kuşak, ayakta kalaş kundura.

Mehterler

Başlarında üstü ipek kuşu sarık fes, sırtlarında cepken yelek bazılarında bürüncük gömlek, üstünde çift sıra düğmeli beşli yelek, ayaklarında potur zıpka, uçu sivri kıvrak yemeni, bellerinde Trablus kuşak ve silahlık.

Seymenbaşı Kılığı

Başında üstü ipek saçaklı puşu sarık, keçe külah, sırtında bürümcek gömlek, sırmalı kadifeden ye de çuhadan cepken (önü peşli, gümüş saat işlemeli), çift sıra düğmeli yakasız yelek, ayakta cepkenle bir renkli zıpka şalvar, belde ipek ibrişimli kuşak.

Takılar

Safranbolu kadınları takıya bir başka önem vermişlerdir. Özellikle altın hakkında halk ağzından düşmeyen şu kelimeliri bulabilirsiniz “Altın, Safranbolu halkının babasıdır”, bu söz halk için büyük bir anlam taşımaktadır. Safranbolu halının altına ve takı göibi ziynet eşyalarına büyük bir ilgisi vardır. Özellikle altın, pırlanta takılar ve inci takıla baş yeri tutar.

Bu önemin başlıca nedeni halkın maddi durumunun iyi olması ve bu takıların gerek düğünlerde ve gerekse diğer zamanlarda takılması bir gelenek haline gelmiştir. Çaprazlama takı ise evlenen kızların takması gerekli olan takılardandır. Olmadığı takdirde başkalarının sadece düğün geçesi için ödünç alınabilir.

Şimdi bu takılar hakkında biraz bilgi verelim:

Çaprazlama Takı: Bu takı uzun yuvarlak altın ve çapraz zincire iki parmak kalınlığında altınların takılmasıyla olur. Yirmi tane beşi birliklerin küçükleri öne, büyükleri arkaya takılmaktadır. Altmışlık altınlarda bu çaprazlama takıya tılırdı. Ayrıca bu çapraz takıya altından ya da gümüşten bir saatte takılmaktadır.

Pantaif: Şimdiki pırlanta broların akarsu şeklindeki takılardan büyük dala, kurdala biçiminde ile başa taç biçiminde takılarda güzel bir görünüm vermektedir. Bu takıların en önemli özelliklerinden biri de pırlantadan olmasıdır.

Çatal Küpe ve Gül Küpe: Bu küpelerde çatal mahmudiye altınından yapılmaktadır. Çatal Küpe ve Gül Küpe adındaki bu takıların en büyük özelliği yerli kuyumcular tarafından sipariş üzerine yapılmasındandır. Bunlar Safranbolu'nun kendi özel takılarından ikisidir.

Diğerleri ise, Altınlar; Sultan Reşat çaprazı, lira çeyreği, Cumhuriyet Altını, Ankara Armalı Bilezik, Muhmudiye yüzük, Sarı lira Reşit Altınları, Aziz, Hamit, Elazığ, Sandıklı Altını.

Takılar; Yüzükler, bilezikler, küpeler, gerdanlık ve Bilezikler, gümüş ve altın kemerler, elmas takılar, beyaz inciden yüzükler, küpeler, gümüş gerdanlıklar, gümüş yüzükler, gümüş sıvathlı bilezikler, gümüş gerdanlıklar, uzun siyahlıra çeyreğinden olan altın küpelerdir.

Erkek Takıları: Taşlı altın yüzükler, gümüş yüzükler ve gümüş ve altın kötekli saat.

Safranbolu halkının takıya olan ilgi ve merakı onların takıların bir hayali fazla olmasına ve çeşitli önlemler almalarına neden olmuştur. Takılarının muhafaza edebilmek için Safranbolu'nun tarihi bir yeri olan Cinci Hanında saklamışlardır. Cinci Hanını yaptıran Cinci Hüseyin hanı kervanların faydalanması için yaptırmıştır. Doksan altı odadan ibaret olan bu han daha sonraları buraya gelen kervancılar tarafından ilave odalar yaptırılarak oda sayısı ikiyüze çıkmıştır. Bu odalar daha sonradan Safranbolu halkının eşyalarını, kıymetli mallarını ve takılarını

saklamada, mahafaza etmede kullanılmıştı. Halen bu odalara bazı iş adamları mallarını saklamaktadır.

Gelenek Görenek ve Din

Gelenek görenek ve din, aza yetinien bir yaşama biçimi getirmiştir. Tutumludur, lükse düşkünlük görülmez. Her yerde yalılık vardır. Yere oturur, yede çalışır, yer yatağında yatar, yerde yemek yer. Evde fazla eşya yoktur. Süsleme bile malzemenin kendi yapısını içerisinde kalır, malzemenin doğal görüntüsü bozulmaz. Bu yüzden zengin ve fakir evleri kolay ayırt edilmez. Bu yalınlığa rağmen bir bolluk vardır. Yiyeceği boldur ve çeşitlidir. Odası çoktur, büyüktür, hatta evi iki tanedir. Hiçbir sıkıntısı olmayan sağlıklı bir toplumdur.

Haremlik Selamlık

Din ve gelenekler evi dışarıya kapar, bu yüzden ev içi ve bahçeler yüksek duvarlarla ayrılmıştır. Pencereler kafeslidir. Kadın yabancı erkeğe görünmez. Bazen aynı evin içinde bile erkekler ve kadınlar ayrı ayrı yaşar. Sofrası da haremlik ve selamlık olarak ayrılmış evler vardır. İncelenen evler içinde Kaymakamlar Evinde haremlik ve selamlık olarak iki ayrı giriş vardır ve hatta bu girişler iki ayrı sokaktan sağlanmıştı. Selamlık odaları biraz daha özenlidir. Eski örneklerde tepe penceresidir, tepe süslemelidir.

Selamlık Köşkü

Bazı evlerin bahçelerinde selamlık köşkleri vardır. Bu köşkler bir ya da birkaç odalıdır. Ama oturma alanında çoğu zaman bir havuz yer alır. Bazı evlerin alt katlarındaki selamlık odalarında da havuzlara rastlıyoruz. Asmazların her iki şehir evinde böyle havuzlar vardır. Bağlardaki Rauf Bey' in evinde de görkemli bir selamlık köşkü vardır. Simetrik planı az bulunur niteliktedir. İki odası ve

arkasındaki eyvanı, ortada büyük havuzu ve çevresindeki sedirleriyle sekiz metre açıklıklı havuz odası, kalem işi süslemeleriyle olağanüstü bir mimarlığı yansıtır.

Selamlık köşklerine ayır bir sokak kapısı ile bahçeden girilir. Bir tek odadan oluşan havuzlu bahçe köşkelire havuz odası denir. Havuzu, fiskiyesi, çevresinde sedirleri ve bazen kahve ocağı olan bu havuzlu odadır genellikle çokgen planlıdır. Bağlarda, çıkma suyu olmayan bazı evlerde bir kuyu ve etrafında sedirleri olan kuyu odaları vardır. Bu odada da havuz odası gibi yazın serinlemek için oturulur. Kuyuda su ve meyve soğutulur.

Abdest

Yine dinin gereği olarak, ibadet etmeden önce abdest almak zorunludur. Evlerde bu işler için ayrılmış abdestlik ve gusülhaneler bulunur. Yaşama birimi olan odanın boy abdesti için düzenlenmiş olması aile yaşayışının gizliliği bakımından doğru seçilmiş bir çözümdür. Yine abdest bozma ve abdest alma yakın ilişkisi hela abdestlik düzeni ile çözümlenmiştir. Geleneklerin sonucu olarak bulaşık suları hela suları ile karıştırılmaz. Bulaşık yıkamak için tasarım yapılır, kullanılan su, ayrı bir kanalla ayrı bir çukurda toplanır. Evde ibadet için özel bir yer ayrılmıştır. İnançlara göre temiz olan her odada namaz kılınabilir.

Aile Yapısı

Safranbolu' da genellikle karı koca iki çocuktan fazlasını istemez. Oğul evlendirilince alt kattaki en güzel oda geline verilir. Gelin bu odanın sahibidir ve bu oda onun evi gibidir. Onun için bu odayı çok iyi süsler ve bakar. Bu kalabalık içinde bireyin kendi yalnızlığını duymasını sağlayan bazı kaçma yerleri de eksik

değildir. Bunalan bir kimse en üst kattaki sofranın sedirinde biraz kendi kendine oturup iş işler, düşünür, ağlar, sokağı ve doğayı seyreder. Orada fark edilinceye kadar kendini toparlar.

Safranbolu evlerinde beş ila sekiz oda bulunur. Bir oda ana babanın, iki oda oğullar ve gelinlerin, bir oda teyze yada halanın, bir ila iki oda torunların ve ninenin, bir oda da evlatlığın olduğna göre bir da da misafre ya kalır ya da kalmaz.

Bu büyük evlerde özellikle kadına çok iş düşer. Kadınlara yardımcı olmak üzere evlatlık bir kız alınır. Muhtaç durumda ve çok çocuklu köylü ailelerinden alınan bu kızlar için babalarına herhangi bir para ödenmez. Yedi sekiz yaşlarında alınan bu kızlara evin kızı gibi davranılır, büyükler isim ile çağırır, küçükler abla der. Aile, kızı, kendi terbiyesi ile yetiştirir. Kısmeti çıktığında çeyiz vererek evlendirir. Evlenip şimdi İstanbul ve Ankara' da oturan çok iyi durumda evlatlıklar vardır. Bu , evlatlık alma düzeni, alan için yararlı olduğu kadar, muhtaç köylü aileleri azalmada ve imkansızlıklar içinde yaşamaya mahkum kızlar içinde umut kapısı olmuştur. Evlatlık sayısı bazı zengin ailelerde ikiye çıkabilir. Evlenen evlatlık yerine bir başkası alınır. Ancak ekonomik refahın yayılması ortamında bu gelenek de yavaş yavaş ortadan kalkmıştır.

Safranbolu' da Günlük Hayat

Safranbolu' da ailenin ve evin reisi en yaşlı erkektir. Ancak onun eşi de ailenin yönetiminde önemli derecede söz sahibidir. Dışarıdaki işler erkeklerce, ev işleri hanımlar tarafından görülmektedir.

Sabahları evin reisi ile birlikte evin kadını erkenden kalkarlar, bir yandan sabah yemeğini (genellikle çorba) hazırlarlar, diğer yandan hayvanların bakımını yaparlardı. Yetişkin erkekler sabah namazı için camiye giderler, döndüklerinde topluca sabah yemeği yenirdi.

Sabah yemeğinden sonra üretim ve ticaretle uğraşanlar iş yerlerine gider, diğer erkekler bahçe ve tarla işleriyle uğraşırlardı. Bu arada evin tüm işleri büyük

kadının yönetiminde evdeki hanımlar ve evlatlık tarafından halledilirdi. Evin büyüklüğü ve ailenin kalabalık oluşu nedeniyle, ev işleri oldukça fazlaydı.

Öğle yemekleri iş sahibi erkeklerce dışarıdan pide, çörek vb. getirilerek ye da güve hazırlatılarak yenirdi. Evde bulunanlar da büyük çaplı bir sofra kurmazlardı.

Kadınlar gündüzleri ev ilerini bitirdikten sonra komuş gezmesine giderler ve akşam yemeği hazırlığı için erken dönerlerdi. Erkeklerse bazen öğle sonrasında bazen de akşam yemeğinden sonra kahveye giderlerdib akşam yemekleri genellikle erken yenilir ve erken yatılırdı. Bazı akşamlar misafirlige gidirir ancak çokoturulmazdı.

Yaz başlarında havaların ısınmasıyla bağ evlerine göçölürdü. Bağlar çok uzakta olmadığı için, bağ evleri için ihtiyaç duyulan eşyalar kışlık evlerden buralara taşınırdı. Yaz aylarında erkekler işlerine bağ evlerinden gider gelirlerdi. Bu aradaki yol at, eşek yada katır sırtında alınırdı. Yaz boyunca kışlık meyve, hayvansal gıdalar ve yiyecekler stoklanır, güzün kışlığa taşınırdı.

Safranbolu' da hamam geleneği, kız görme, isteme, söz, nişan, kına gecesi, düğün bayramlaşma iş hayatında yükselme, cezalandırma, eğlenceler, cenaze ve benzeri sosyal olaylar hep yerleşik geleneklere göre ve törensel bir şekilde uygulanırdı. Ayrıntıları ayrı bir araştırma ve yayın konusu olabilecek olan sosyal hayatla ilgili olarak burada belirtilmesi gereken husus; sosyal hayatın ve folklorün çok zengin olduğudur.

Bayram Hazırlıkları

Safranbolu' nun eski bayramlarında, şimdi aslanlar adıyla anılan yerdeki top sahasında bayrak yeri kurulur, bu bayram yerine cambazlar, atlı karıncalar, çeşitli sirkler gelir. Burada kurulan sirklerde lokma tatlıları, çeşitli kağıt helvalar yapılıp satılır. Birkaç gün önceden baklava ve su böreği yapılır, bayrak sabahı herkese dağıtılır.

Bayram namazına çoluk ocuk evdeki bütün erkekler gider, namazdan sonra en yakın kahvede erkekler toplanır ve bayramlaşırlar. Evde kadınlar kahvaltıyı hazırlayıp erkekleri kahvaltı ve bayramlaşmak için beklerler. Daha sonra aile fertleri toplanarak akrabalar arasında en büyük olanın evine giderler ve burada bayram sofrası kurulur. Bu sofraya en az yirmibeş kişiliktir. Bütün bunlar bayramın ilk günü yapılır, diğerk günlerde ise, diğerk akraba ve komşularla bayramlaşmaya gidilir.

II. ADETLER VE İNANIŞLAR

Doğum Adetleri

Çocuğın Doğumu

Çocuk doğacağı zaman birisi ebenin evine gönderilir. Ebe at sırtında çocuk olacak eve getirilir ve ilk olarak kendisine hazırlanan bir suyla abdest alır. Abdest almayan ebe doğum yaptıramaz. Eğer ebenin abdesti varsa, onun doğurtacağı çocuğın imanlı bir kişı olacağına inanılır. Çocuk doğduktan sonra ebe ilk olarak çocuğın babasına verir. Çocuğın babası da durumuna göre ebeye bahşiş verir. Doğan çocuk kız ise daha çok bahşiş verilir. Diğerk yörelerin tersine Safranbolu' da kız çocuğın ayrı bir önemi vardır. Çocuk doğduktan sonra bu haberi bildirmek üzere akrabalara haberciler gönderilir. Bu haberciler gittikleri evlerden belli bir miktar bahşiş alırlar. Çocuk doğduktan kısa bir süre sonra, çocuğın alnına balmumu ile bir altın tuturulur. Bunun sebebi de çocuğın sarılık olmasını önlemek ve nurlu bir kişı olmasını sağılamaktır.

Ebe doğumdan sonra üç gün süre ile, devamlı olarak çocuğu ziyaret eder. Her gelişinde evdekilerin yardımını ile çocuğu yıkar. Çocuğun babası her gelişinde ebeye bazı hediyeler verir. Evde büyük bir ocak kurularak burada yemek pişirilir. Gelen misafirlere yemek ve şerbet verilir. Kız tarafı çocuğun doğumunu haber alınca hemen eve gelir. Kız tarafı önceden çocuk için oymalı bir beşik hazırlamış, içine işlemeli yastık ve yorgan koymuştur. Ebe üç gün boyunca çocuğu yıkadıktan sonra, üçüncü gün akrabaların önünde ilahiler söyleyerek çocuğu beşiğe yatırır. Bu arada da çocuğun akrabaları tarafından beşiğe konulan paraları alır.

Çocuğa Ad Konulması

Çocuğa ad koyma işlemi de ilk bir hafta içerisinde yapılır. Çocuğa ilk ad doğduğu zaman ebe tarafından konulur. Konulan bu ada göbek adı denir. Çocuğa asıl isminin konulması için aile büyükleri bir araya toplanır. Aileden ölen birisi varsa onun adı, yoksa tarafından annesinin ya da babasının adında karar kılınır. Çocuğun varsa dedesi, yoksa babası abdest aldıktan sonra çocuğu kucagina alarak kible tarafına döner, sağ kulağına üç defa ezan okuyarak oğlansa, üç defa senin adın şu, kız ise senin adın şu diye sol kulağına söyler. Bunun amacı çocuğun hiçbir ses duymadan ilk olarak ezan sesini duymalarını istemeleridir.

Çocuk doğduğu gün akrabalarına gösterildikten sonra bir daha hiç kimseye gösterilmez ve hiçbir yere götürülmez. Bu durum kırk gün süre ile devam eder. Kırk gün sonra çocuğu mahallede varsa bir hoca veya bir alimin yanına götürürler, yoksa mahallede buluanna bir zenginin yanına götürürler. Bu üç özelliği taşıyanlar öncelikle tercih edilir. Bunun sebebi de çocuğa ilk olarak kim gösterilirse, çocuğun ona benzeyeceği sanılır.

Çocuğun saçını ilk kestirilmeye götürüldüğünde berbere kapıyı açması için bahşış verilir. Ayrıca çocuğun kesilen ilk saçını bir kuyumcu terazisinde tarttırılır ve buna denk ağırlıktaki altının para karşılığı fakirlere dağıtılır. Böylece çocuğun büyüyünce eli açık bir kimse olacağı sanılır.

Safranbolu' da çocuğun doğumu ve ad koyulması çok para isteyen bir olaydır ve kız çocuğuna veilen öenm dikkat çekicidir.

Askerlik Adetleri

Safranbolu' da Askere Gönderme

Askerlik çağı gelen gence, askerlik şubesi tarafından bir yazı gelir ve kendisi askerlik şubesine çağılırdı. Askere gidecek gence “sülün” adı verilen bir yolluk verilir ve para yardımıyla bulunulurdu.

Askere gidecek gencin evine bir ay önceden, hısım, akraba ve komşular tarafından ziyaretler yapılır, böylece askere gidecek olan gencin evi, yalnız bırakılmazdı. Askere gidecek genç, evden ayrılacağı gün, arkadaşları tarafından yalnız bırakılmazdı ve sabahtan eve gelecek arkadaşları ile birlikte namaz kılarılardı. Bunlar yapıldıktan sonra, kapıda bekleyen at arabalarına ve ya kamyonlara beraber binilirdi. Bu arada dualar edilir, bahçedeki ağaca büyükçe bir çivi çakılır ve “çivi gibi gitsin, çivi gibi gelsin” denirdi. Askere gideceği gece gencin akrabaları gelirdi, herkes gençle vedalaşırdı. Adet yerini bulsun diye bir miktar para verilirdi. Daha sonra genç askere uğurlanırken arkasından su dökerler ve böylece genci askere uğurlarlardı.

Asker kıtasına ulaşınca oradan gelen ilk mektup ailede büyük sevinç yaratırdı. Mektubun cevabı evin büyüğü tarafından okuma yazması yoksa bilen bir kişi tarafından yazılır ve gönderilirdi. Böylece askerdeki genç ile yapılan mektuplaşmalarda birbirlerine duyulan özlem giderilir ve bir miktarda olsa para gönderilirdi.

Askerden Dönme

Davul zurna eşliğinde askerden gelecek genç karşılanır, genç geldiği zaman halay çekilir, kurban kesilir ve koyunun kanı gencin alına sürülür.

Askerden izinli gelen gence çeşitli armağanlar verilirdi. Bu hediyeler ya para olur ya da kişinin gönlünü alacak hediyeler olurdu. Askerden teskeresini alan ve eve dönen gence, yakınları tarafından bir karşılama töreni hazırlanırdı. Eve gelen kişi ailesi ve yakınları ile hasret giderirdi. Eve gelen konuklar ile askerden gelen kimsenin askerlik hatıralarından bahsedilirdi.

Evlenme Adetleri

Kız İsteme Ve Nişan

Safranbou' da evlenmemiş bekar erkeklere "ergen" denir. Ergen oğlanın evlenme yaşı 20 ile 25 arasındadır. Evlenmesi için askerliğini yapmış ve bir işte çalışması gerekmektedir. Askerden gelen oğlan evliliğini annesine babasına söylemeye çekinir. Bunu sadece hal ve hareketleri ile belli eder, diyelim ki: yemeden içmeden kesilir, düşkün, ağır başlı bir duruma gecer. Babası sezerse sezer, çünkü evliliği annesine babasına söylemediği için sıkılır, ondan önce evlenen arkadaşları akıl verirler.

- Oğlum, babanın ayakkabını merdiven dibine ters çevir, o zaman baban anlar.

Ergen arkadaşının tavsiyesini uygulamış ama babası birisi takıldı da yuvarlandı sanar. Yine ilgilenmezler.

- Mademki baban anlamadı, o zaman ayakkabının birini ters çevir, birini çak, baban ayakkabısını giyerken haliyle tökezleyecektir, tökezlerken anlayacaktır.

Oğlan arkadaşlarının dediğini yapar, babası ayakkabının birini giyer, diğerini giyip hareket etme istediğinde oğlunun evlenmek istediğini anlar. Birkaç defa oğlunun ağzını arayan ana; bir sırasını düşünerek erine oğlanı dünya evine sokmanın sırası geldiğini anlatır. Baba oğlana yüz göz olmaya razı değildir. Esasen oğlan da babaya bunu duyurma taraftarı değildir. Babanın anaya verdiği talimat şudur:

- Eh, oğlana münasip bir kız ariyive bakalım!

Ana, artık, oğlunu evermeyi iş edinmiştir; nerede düğün varsa oradadır. Hamamlara giderek kız beğenmeye çalışır. Hamamda kızın sakat mı, güzel mi, çirkin mi gibi özelliklerine bakar.

Oğullarını evlendirmek isteyen analar, kız beğenmek için düğüne giderek, orada beğendikleri kıza göz koyarlar. Ertesi gün, oğlan anası, yakın komşulardan yanına aldığı ufak bir alayla kız evine, kızı yakından görmeye giderler. Kahve içilir. Kız, canı isterse kahveyi kendisi verir. Kız beğenilse de hemen istemek adet değildir. Oğlan evinden bir erkek, sözgelimi oğlanın babası, yahut amcası, çarşıda kızın baba veya amcasına, kızın beğenildiğini söyler; "Allahın emri, Peygamberin kavliyle" kızı oğullarına ister. Kızı isteyen erkeğe "düngür" derler. İsteyici, bir kadın akraba ise ona da "düngürşü" denir. İstiyorlarsa hemen oracıkta söz kesilir. Kızın babasına çarşıda, nişan olarak bir veya hale göre iki beşbirlik altın, yüzük, küpe gibi ziynet verilir. Kız evi iki sini baklava ile oğlan evine karşılık yapar. Baklava sinileri boşaldıktan sonra, içlerine gelin için elbise ve takı koyarak geriye gönderilir. Düğün günü kız ve erkek evinden kurulan bir meclis tarafından kararlaştırılır, hazırlıklara başlanır.

Düğün

Düğün Eflani günüyle başlar Safranbolu' da Pazartesiye Eflani günü derler. Düğün başlar başlamaz, kız evi tekrar bir sini yaparak oğlan evine gönedir. Düğünün başlangıç günü, oğlan evi, gelinin elbiselerini ve bütün giyeceğe ait

şeylerini bir sandığa koyarak kız evine gönderir. “Spet” denilen bu sandığı evvela oğlan evi, düğünde bulunanlara açar ve gösterr. Sonra da kız evi davetlilerine gösterir. Düğün, oğlan ve kız evinde ayrı ayrı kurulmuştur. Düğün evinin kapısı herkese açıktır. Çarşafı almak ve gelenlere göstermek için bir kadın bulundurulur. Bu kadına “mahmacı” denir.

Düğün, gündüz ve öğleden evvel başlar, Hısım, akrabaya yemek çıkarılır. Düğün evi, kadınlarla tamamen dolduktan sonra yerli çalgıcılar ve türkücüler, oturdukları köşeden türkülerini söylemeye başlarlar. Saz takımı, zillimaşa, küp (darbuka), tep ve bir de türkücülerden oluşur. Bu sazların çalınış şekli, söylenilen türkünün usulüne uygun tempo tutmaktan ibarettir. Davetliler hep sıra ile oturur. Sağdın görevi, gelenlere yer göstermek ve “hoş hal” etmektir.

Ortada, oyun oynayacaklar için yer açılmıştır. Bu iş için tutulmuş yaşlıca bir kadın, kadınları ayırt etmeden oyuna kaldırır. Burada oynanan oyunlar “doz oyun” ve “koca adam” gibi isimler alılar. Koca adam türküsü düğünlerde çok meşhurdur. Çalgıcılar bu türküyü söylerken deyişlerin manasına göre tavır takınırlar. İleri gelen eşraf aileleri, hal ve vakitlerine göre, düğüne “tefebaş” giyerek, beşibirlikinci, elmas, ön ve koltuk zinciri kıymetli süs vasıtalarını takarak gelirler. Yüzlerine allık ve aklık sürer, gözlerine sürme, kaşlarına rastık çekerler.

Eflani (Pazartesi) günü öğleden evvel başlayan düğün, ikindiye kadar deeam eder ve herkes dağılır. Eflani günü akşamı, herkes yine düğün evine gelmeye başlar. Kafiya büyük bir fener asılmıştır. Bu düğün evinin bilinmesi içindir. Gündüz, Düğüne genç kızların gelmesi ayıptır. Bunun için, onlar da gece düğüne akın ederler.

Gece düğnleri, gündüz düğünlerin den daha neşeli ve eğlenceli olur. Çepeçevre oturan kadınların ortalarında açılan oyun yerine, “oyun çekici kadın”, genç kızları da tutup kaldırır. Genç kızlar nazlandıkça, çalgı takımı:

Hadı gızım oynayıve

Göbeğini sallayıve

Ve yahut da:

Oynayalım oynayalım

Yazıköyü boylayalım

Şu şehirde durmayalım

Kaştan gözden anlayalım

Gibi türkülerle kızları oyuna teşvik ederler.

Asıl oyun, evvelce düğün evi tarafından tutulmuş ve yahut düğüne hatır için gelmiş ki bunlara mutlak suritle bahşış verilir – memleketin tanınmış ve belli çengileri tarafından oynanır. Bu oyuncuların oyunaçıkacaklarını, küpçü darbukasiyle, makamın ve oyunun değiştiğini anlatan set ve kesik kesik bir taksim yapmak suretiyle ilan eder, Herkes susar ve bütün gözler çengilere döner. Çengilernin oyunadıkları oyunların en bellileri Amani, Açkap,kaşık oyunu, Genç Osman ve Çıtırdağ'dır Düğün evinde bu türkülerini söyeliyp bu oyunları yonayan kadın çengileri, icabında, heskes dağıldıktan sonra, hususi şekilde de oynatırlar.

Salı günü, gündüz ikindiye kadar yemek davetleri vardırİkinci üstü düğün eve açılır ve herkes gelmeye başlar. Yatsıdan sonraya kadar yine türküler ve oyunlarla eğlenildikten sonra Helosa başlar. Bu geceye Sağdıç Gecesi denir. Türkü söyleyen ve çalgı çalan kadınlardan dört kadar ayağa kalkarak ortaya, oyun yerine gelirler;birbirlerinin bileklerinden yapışmak suretiyle iskemle gibi oturacak bir yer yaparlar. Evvela sağdıç ellerinin üste oturarak iki tarafa sallamaya ve hep bir ağızdan Helosa denilen tarkayü söylemeye başlarlar.

İstanbul'dan gelir hekim helosa helosa

Hele mele yusa yusa hey

Cevahirdir benim yüküm helosa helosa

Hele mele yusa yusa hey

Kızılbelde gelri pekmez helosa helosa

Hele mele yusa yusa hey

Peştemala koysam akmaz helosa helosa

Hele mel yusa yusa hey

Sağdıç, helosa tutan kadınlara bir miktar bahşış vererek elden inerr. Bundan sonra helosacılar kaynanayı da aynı şekilde salladıktan ve bahşışı kopardıktan sonra, herkesi yerli yerine oturarak birkaç oyun daha yapılır. Oyun yapılan yere sağdıç tekrar getirilerikçeşitli renklerde ispermetiç mumları dikilmiş büyükçe düz bir tepsiyi, mumları yakarak, sağdıcin tepesinde ve el üstünde tutarlar,buna sini Çevirmesi denir. Sini çevirmesi yapılırken söyledikleri Kabem türküsüdür. Kabem ilahisi söylenip bittikten sonra,yanan mumlar,düğünde bulunanlar tarafından kapışılır. Biraz sonra, arpa, üzüm ve Fındıktan ibaret çerez serpilir ve herkes yavaş yavaş dağılmaya başlar.

Çarşamba günü sabahleyin, kız ve oğlan tarafı, davetlilerile beraber hamama yıkanmaya giderler. Yalnız kızın anası, bu hamam davetine iştirak etmez.

Kızın yününe duvak yapar, Kabem türküsüyle soyar ve hamamdan içeri sokarlar. Yine kabem türküsüyle kızı,göbek tasında yıkar,hamamdan çıkarırlar.

Hamam dönüşü herkes yine toplanır ve kızı evin bir odasına kaparlar Kızı içerrde ağlatmak bir zevk ve adet meselesidir. Söyledikleri türkü daha çok yasa benzer.

Çarşamba gecesi düğün yine devam eder. Bu geceye “Kına Gecesi” veya “Kız Gecesi” denir. Bu gece, “sini çevrilmesi” gelinin başınada yapılır ve oyunlar oynandıktan sonra fazla kalabalık dağılarak, hısım akraba kıza kına yakmak için evde kalırlar. Gelinin bir elini ve bir ayağını hiç evlenmemiş bekar bir kız, diğer el ve ayağını da başı bozulmaması yani kocadan ayrılmamış veya kocası ölmemiş bir gelin kınalar. Etrafindaki kadınlar, “Kına Yakmak” türküsünü tefle beraber söylemeye başlarlar. Gelinin yaza örtüktür ve sürekli ağlar.

Çarşamba gününün gecesi, erkekler de ayrıca düğün yaparlar, Erkek toplantılarında da oyunlar yapılır, rakılar içilir ve türküler söylenek sabaha kadar eğlenilir.

Sabahleyin, yani Perşembe günü, güvey alayı,önde gırna (klarnet), saz ve kemaneden ibaret takım olduğu halde çala çala hamama gelirler, yıkanır ve eve dönerler. Evde hep beraber yemek yiyerek güveyi evli bir arkadaşının yanına bırakarak dağılırlar.

Kız tarafına gelince: Perşembe günü sabahleyin, tanınmış alielerden iki kadın, gelini süslemeye başlarlar. Oğlan evi adının “Gelin alma” dümbeleşği duyulur duyulmaz, gelini tekrar bir odaya kapatılır, Gelin alma anlayışı merdivenden çıkarken kız evi çalgıcıları “dünürüşü” türküsünü söylemeye başlarlar.

Oğlan evine kız evi buyur eder. Gelenlere bir kadın tarafından şeker dağıtılır. Oğlan anasına gelinin ayakkabısını ve çarşafını verirler ve:

- Geydüş gelini gayınna derler.

Kaynana gelini giydirir Gelin almacılara “buyran” derler. Gelini merdivenden inerken, kaynana kızın başından şeker ve arpa saçar (şeker tatlılık, arpa da berekte işaretidir).

Cibinliğe, gelinle beraber ahçı kanda girer ve gelne gereğı olan öğütleri ve zıfaf gecesi hakkındaki vezifelerini anlatır. Gelin alma ve şeker atarlar. İçine para konulmuş bir elmayı gelin adına sağdıç, seyircilere atar. Bu elmayı kim kaparsa doğruca güveye görürerek bahşas alır. Güvey, gerdege girdiğı zimin, bi elmanın yarısını geline yedirir, yarısını kendisi yer.

Gelin ve güvey,yatsıya kadar oturduktan ve yatsı namazının da kıldıktan sonra yatarlar.

Hamama Gitme

Cuma sabahı, güvey, erkenden hamam sonra da eş dost eli öpmeye gider. Ev halkı gelini süsleyerek bir koşeye oturturlar. Gelinin yüzü yine örtüktür. Kız eve

mahalleye okuyucu çıkararak konu komşu, hısım akrabayı “semet” buyur eder. Samet diye Cuma günü gelinle sağdıcinın oynamasına denir. Elinde oklava bulunan bir kadın, gelinin duvağına bu oklavacı dolar ve dua eder gibi geline öğüt vermeye başlar.

Ezme ezme kapı kapı gezme
Gaynananın gücünü üzme
Gapı açık yatma
Ekmek küpünü açık bırakma

Sonra; daha yüksek sesle ve yayvan bir ağızla hep birden:

Gutlu olsun gutlu olsun
Ahırın akıbetin hayırlı olsun
İki oğlan bir kızın olsun
Anan evinden uçtun
Kocan evine düştün
Bu gece kocanı guçtun
Gutlu olsun gutlu olsun
Ahırın akıbetin hayırlı olsun
İki oğlan bir kızın olsun
Anan evinde ederler dolma
Gayınnan garı gibi hom hom olma
Gutlu olsun gutlu olsun
Gutlu olsun diyenin de akıbeti hayırlı olsun

Diyerek gelinin yüzün açarlar. Gelin, sağdıctan başlayarak bütün genç akrabalarıyla oynamak mecburiyetindedir.

Gelin oynarken, yere avucundan çerez serper, herkes bu çerezleri kapışır. Sonra da gelin döktüğü çerezden bir kısmını toplayarak kaynanasına verir. Kaynana

bereket olsun diye bu çerezi erzak ambarına koyar. Gelinle sağdıç son bir defa daha oyuna kalkarlar. Türkücüler:

Güeyi dama çıkamaz hey hey
Çıkup da akça saçamaz hey hey
Gelini alup kaçamaz hey hey

Diye türkülerine başlayınca, güvey merdivenden çıkarak gelini alır ve para saçarak odasına gider. Odada beraberce kahve içtikten sonra dışarı çıkar ve evden gider. Kaynana kalkar geline takısını takar kız evinden evvelce “dürü” giyen oğlan tarafı gelne sıra ile takı takarlar. Takı bittikten sonra, gelin,merdiven başında ayakta sağdıçla birlikte durarak misafirleri surlar. Düğün artık bitmiştir. Bundan sonra “varma – gelme” denilen karşılıklı ziyerteler başlar. Yiyip içmekle .Yipip içmekle başlayan kasaba düğünü,yine yiyip içmekle, bu şekilde sona ermiş olur.

Yöredeki İnanışlar

Safranboludu’da Batıl inanışlar

Hamile kadın çocuğunun güzel olması için gökyüzüne bakar.

Çocuğa nazar değmemesi için, naszar boncuğu, cevşen ye de kurşun dökülür.

Merdiven altından geçenin boyu uzamaz.

İnsanın gözü dalarsa misafir geliyor demektir.

İnsanın sağ ayağı kaşınırsa uzun yola gidiyor demektir.

Sağ el kaşınırsa para gelecek demektir.

Kulağı çınlayan kişinin arkasından konuşuluyor demektir.

İki bayram arası düğün yapılmaz.

Gece tırnak kesilmez.

Hamile kadın güle bakmaz

Hamile kadın aynaya bakmaz.

Hamile kadın maymuna bakmaz

Gece kül dökülmez.

Ölü bulunan evde, kap içinde su bulundurulmaz.

Cenaze çıkan eve çocuk sokulmaz,

Gece sakız çiğnenmez.

Evde kırık ayna bulundurulmaz.

Ölü bulunan evden önce ölünün eşyası çıkarılır.

Hamile kadın evde yalnız bırakılmaz (mevbur kalınırsa yana süpürge bırakılır)

Cuma günü dikiş dikilmez.

Cuma günü cude temizlik yapılmaz.

Yapılacak yeni bir işe "Salı" günü büşlanmaz

Çamaşır Perşembe günü yıkanır.

Güvey ve gelin Perşembe günü birleştirilir.

Mavi gözlü kadınlara çocuk gösterilmez.

Nazar değen çocuğa kurşun döktürülür.

Terlik ters dönmüşse hemen düzeltilir.

Gece görülen baykuş hayra yorulmaz, kovalanır.

Gece öne çıkan Arap kedi iyi karşılanmaz.

Gece etrafa sıcak su dökülmez.

Ölü bulunan evde sabaha kadar ışık yakılır, ölü yıkanırken; sabun istendiğinde elin tersi ile sabun ulaştırılır.

Dini nikah kıyılırken iki elin parmakları birbiri içine geçecek şekilde kenetlenirse damat bağlanır.

Çocuğu olmayan kadınlar “Göğeren Türbesine” götürülür.

Ağrıyan dişe tavşan dişi sürülür.

Konuşamayan çocuğun dişine para dilenip konur.alerjide hastanın başından at gübresi elenip serpilir.

Alerjili ve ateşli çocuklara sirkeli gömlek giydirilir.

III. HALK EDEBİYATI

NAZIMLAR MANİLER

-1-

Maniye başlayalım
Şeftali taşıyalım
Şeftali çiçek açmış
Dibinde kışlayalım

-2-

Mani dimeye geldim
Kaymak yimeye geldim
Kaymak değil mecamin
Kız seni görmeye geldim

-3-

Mani maniyi açar
Mani bilmeyen gaçar
Gel sana bir mani öğretem
Gurbette mideni açar

-4-

Duvar üstünde bıçak
Bu bıçak kime batacak
Safranbolu'nun gizleri
Çok can yalkacak

-5-

Gidiyom elinizden

Kurtulam dilinizden
Yeşil başlı ördek olsa
Su içmem gölünüzden

-6-

Giddi geden günlerim
Arşa çıkar ünlerim
Ömürdenmi sayarım
Yaran geçen günlerim

-7-

Ceviz içi gıynak
Olurmu yara doymak
Yare doydum deyenin
Sevaptır boynuna vurmak

-8-

Gideyorum deme bana
Galbim garardı sana
O gün seni görmesem
Üç yıl geliyo bana

-9-

Entarisi dikleme
Ufacık ilikleme
Benden sana fayda yok
Boş gapıyı bekleme

-10-

Entarisi pempeden
Yakışıyor giymeden
Yaktın beni kül eddin
Onbeşime girmeden

-11-

Entarisi mormeni
Verem eddin sen beni
Nasıl verem olmayayım
Eller sarıyor sen

-12-

Dolmuş geliyo dolmuş
Dolmuşun rengi solmuş
Benim sevdiğim oğlan
Dolmuşa şöför olmuş

-13-

Pencereden bak bana
Fındık fıstık at bana
Fındık fıstık istemem
Nişan yüzüğü tak bana

-14-

Alma addım denize
Geliyo yüze yüze
Dayımın küçük kızı
Gelin olacak bize

-15-

Geydim çarşaf larımı
Oymalıdır oymalı
Adı güzel sevdiğim
Sana nasıl doymalı

-16-

Basamak banak banak

Çıkma yukarı yanak
İstanbul' dan tel gelmiş
Sofranda duvak yanak

-17-

Ayna goydum testi
Aynan bulutu kesti
Ağzı selamlı yarım
Bugün selamını kesti

-18-

Kuyu suyu sevince
Kaşık saldım pirince
Aklım başımdan gider
Sevdiğimi görünce

-19-

Gözlerin bir iyne
İsmin sordum Emine
İnanayım mı bilmem
Eddiği bu yemine

-20-

Altın tabakta vişne
Gid yavrum işine
Bu kız beni almazsa
Düşeceğim peşine

-21-

Bi daş addım dereye
Yar çıktı pencereye
Yar Allah' ın seversen
Albeni içeriye

-22-

Mmuhallebi gelsin aman
Baklavada gelsin aman aman
Biz buradan gidmiyoz
Canlıda tavuk gelsin aman aman

-23-

Kestane
Tane tane
Benim sevdiğim
Bi tane

-24-

Bakkaldan kibrit aldım
Yare vereceğim diye
Safranbolu' dan yar sevdim
Hergün göreceğim diye

-25-

Ata vurdum bekleme
Gir goynuma terleme
Her yerim senin olsun
Uykum kaçır elleme

-26-

Tencerede gavurma
Yar saçın savurma
Gerdek girdiğin gece
Anne deyi bağırma

-27-

Alma addım denize
Gidiyor yüze yüze
Gızına göz koydum
Darılma teyze bize

-28-

Entarinin moruna
Varmam gomşu oğluna
Zorunanmı verecekler
Sevmediğim oğlana

-29-

Karanfil ocak değil
Ucu domurcak değil
Seveceksen gizli sev
Sevdam uyanacak değil

-30-

Karanfilin filizi
Kimbilir galbimizi
Yincecik bi yel esti
Ayırdı ikimizi

-31-

Karanfil olacaksın
Sarıp solacaksın
Ben halime danıştım
Gız sen benim olacağsın

-32-

Çekmecemi çekemem
Tülden göynek biçemem
Padişah tahtın verse

Yine senden geçemem

-33-

Kaleden iniş biniş
Çevresi dolu yemiş
Yare yolladım biraz
Kendisi gelsin demiş

-34-

Ahh sergene sepet koydum
İçine kepet koydum
Kaynanamın adını
Zincirli köpek koydum

-35-

Bisiklete binersin
Bizim orda inersin
Eğer aneyn sorarsa
Lastik patladı dersin

TÜRKÜLER

Kabem Türküsü:

Çok eskiden, bu Kabem türküsünü, hacılar hacca giderken ve dönerken, hısımları ve akrabalarını ellerine kıya koydukları zaman söylerlermiş. Hacının hacdan dönüşü şerefine zerde ve pilavdan ibaret yemekler pişirerek yerler, içerler, düğün yaralar: hacı gelince düğün bitermiş. Hacının karısı da bir gelin gibi süsleyip püsleyerek tekbir ile hacıyı gerdeğe sokarlarmış. Düğünlerde de söylenen bu ilahinin, hacı kudumu dedikleri bir adetle yakından ilişkisi vardır.

Kabem sana varsam konuk
Sağ yanımda altun oluk
Hep melaikeler anda konuk
Canım kabem varsam sana
Güzel Kabem kansam sana

Kabeve varan hacı olur
Başında altun tacı olur
Hep melaikeler duacı olur
Canım Kabem varsam sana
Güzel Kabem kansam sana

Şamda deve katar katar
Ayakları kuma batar
Ömür hacısı mestini çeker
Canım Kabem varsam sana
Güzel Kabem kansam sana

Kabem sana varabilsem
Eşiğinde yüzler sürsem
Beytullah da namaz kılsam
Canım Kabem varsam sana
Güzel Kabem kansam sana

Kınak Yakmak Türküsü

Yük dibine yerin ettim nenni
Üstüne al halı örttüm nenni
Sesin ile sabah ettim nenni
Nenni haşam benim paşam nenni
Yatırayım ak pamuğum nenni

Sallaya sallaya kolum şişti nenni
Kolumdan enteşem düştü nenni
Uyumaz kahbenin pişti nenni

Evlerin önü ceviz nenni
Kırdım baktım iç yavuz nenni
Koca donguz pek tecavuz nenni

Aç Kapıyı Türküsü

Aç kapıyı ben geldim ağanın
Sefa geldin hoş geldin ölüyon
Geldiyse yarım geldi ağanın
Ay karanlık kim gördü bidanem

Sen de yanuk ben de yanuk
Sulak akar boz bulanık
Eller uyur biz uyanuk
Çuha yelek örmeşi ağanın
Sol yanında düğmesi ölüyon
Yine gözüm seğiriyor
Yakın yarin gelmesi

Un ele gızım, hamur yoğur
Var git elde goıcan doyur
Horoz da kestim bize de buyur

Bugün ayın onudur ağanın
Yüküm buğday unudur ölüyon
Evliye gönül verme ağanın
Eve gider unudur bidanem

Kederlenme kederlenme
Ben ölüyon sen evlenme
Gündüz vakti bize gelme

Kayabaşı Türküsü (Safranbolu Bozlağı)

Kekliğin gayadan gayaya sektiği sekiş
Gülünen de bülüğün ettiği çekiş
Yarin iğnesiynen dikilen dikiş
Gıyamete gadar sökölmez imiş

Ben gendi gendime açtım bu yareyi
Her derde buldum buna bulamadım çareyi
Felek de çok ağlattı benim gibi bi çareyi
Garip halime yanar ağlarım hey...

Garadı gaşlanır, gözlerin elmas
Gider bu güzellik sende de galmaz
Sonra pişman olur kimseler almaz
Sarılar yatalım hasret gıyamete galmaz

Kayadan İner Akrap
Kayadan iner akrap
Aman ağzına yeşil yaprak vay
Gel beraber gezelim
Aman sonumuz gara toprak vay

Ellere hanım gelin ellere vay
Şimdi de rağbet güzellere vay
Odalara hanım gelin odalara vay
Şimdi de rağbet modalara vay

Kayadan attın beni
Aman avınan tuttun beni vay
Ben avınan tutulmam
Aman bir pula sattın beni vay

Elere gelin hanım ellere vay
Şimdi de rağbet güzellere vay
Odalara hanım gelin odalara vay
Şimdi de rağbet modalar vay

Çifte Telli

Çifte de telli mesnedi belli
Bir yar sevdim o da terelelli

Aaah aah ölüyorum ben
İç donu göynek yanıyorum ben
Aaah yali yali yali lom
Aygınım ben baygınım ben çiftetelliyim
Aygının ben baygınım ben ince belliye

Şemsiyesi elinde altın saat belinde
Beş para yok cebinde saltanatı yerinde

Aaah aah ölüyorum ben
İç donu göynek yanıyorum ben
Aaah yali yali yali lom
Aygınım ben baygınım ben çiftetelliyim
Aygınım been baygınım ben ince belliye

Karşıda hurma bıyığını burma
Yar ben ölürsem sen ağlayıp durma

Aaah aah ölüyorum ben
İç donu göynek yanıyorum ben
Aaah yali yali yali lom
Aygınım ben baygınım ben çiftetelliyim
Aygınım ben baygınım ben ince belliye

Bir elinde bağlama kömür gözlüm ağlama
Ben buralı değilim bana gönül bağlama

Aaah aah ölüyorum ben
İç donu göynek yanıyorum ben
Aaah yali yali yali lom
Aygınım ben baygınım ben çiftetelliyim
Aygınım en baygınım ben ince belliye

Kale Kapısı Türküsü

Kale kapısında girdim içeri aman
Zaptiyeler durmuş iki geçeli aman

Of ben sana yandım oğlan

Üç yıl oldu ben o yardan geçeli aman
Ağlama kömür gözlüm yol ayrı düştü aman

Of ben sana yandım oğlan

Evlerine var gel eğlendim aman

İftiradır dilden dile söylendim aman

Of ben sana yandım oğlan

Ben o yarin kaşlarına imrendim aman
Geçti de kömür gözlüm eğlenemedim aman

Of ben sana yandım oğlan

Annesine söylemeye ar etti aman
Yandım alamadım yar elden uçtu aman

Of ben sana yandım oğlan
Kalenin ardında üç ağaç incir aman
Ellerim kelepçe boynuma aman

Of ben sana yandım oğlan

Zincirin altında kollarım sancır aman
Ağlama kömür gözlüm yol ayrı düştü aman

Güveyi Bey Türküsü

Güüveyi bey kazak olsa hey
Aldığı koz güzel olsa hey
Gittiği yol uzak olsa hey

Ağlama gelin anası hey
Sabreyle sağdıç ninesi hey

Güveyin atı salar hey
Eyriğinder sular akar hey

Çevrilmiş geline yine bolar hey

Ağlama gelin anası hey
Sabreyle sağdıç ninesi hey

Güveyimin atı nallı hey
Başında tülbendi telli hey
Ağlaar içinde belli hey

Ağlama gelin anası hey
Sabreyle sağdıç ninesi hey

Güvey dama çıkamaz hey
Çıkıp da akçe saçamaz hey
Gelini alıp kaçamaz hey

Ağlama gelin anası hey
Sabreyle sağdıç ninesi hey

Dürüyemin Güğümleri Türküsü

Dürüyemin güğümleri galaylı aman galaylı
Fistan giymiş etekleri halaylı
Ne de çapkın bakar alaylı aman alaylı

Ah olursun dedin de aldattın beni aldattın beni
On telli sazınan oynattın beni oynattın beni

Geyme dedim geydin bu alleri aman alleri

Başıma getidün türlü halleri
Düşman ettin bütün elleri aman elleri

Ah olursun dedin de aldattın beni aldattın beni
On telli sazınan oynattın beni oynattın beni

Ben yarime kale altın da kavuştum ah kavuştum
Öptüm, sevdim, helalleştim, barıştım, kavuştum aman aman
Yar aşığı ben yukarı savuşturdum ah savuştum

Ah olursun dedin de aldattın beni aldattın beni
On telli sazınan oynattın beni oynattın beni

Yeşil İpek Türküsü

Yeşil ipek bükene sılam of
Yare dizlik dikene

Mevlam da sabırlar versin sılam of
Gizli sevda çekene

Elinde şamdan bakıyor camdan
Geçiyor yoldan zarifte hanım

Gidiyorum elimizden sılam of
Kurtulam dilinizden

Yeşil başlı ördek olsam sılam of
Su içmem gölümüzden

Elinde şamdan bakıyor camdan
Geçiyor yoldan zarifte hanım

Gidiyorum gidemiyom sılam of
Sevdiğim terk edemiyor

Sevdiğim benden geçmiş sılam of
Ben ondan geçemiyom

Kol Bastı Türküsü

Bize haram oldu İstanbul, Bursa
Yazıldı ünvanımız Haleb'e Gars'a

Kara duman gibi göğə ağarsın
Sulu sepken gibi yere yağarsın
Nerde gözel görsen boynun eğersin
Kara da kaplan denizde arslan sürmelim vay

Akıp akıp da giden sular durulmayıncak
Bizim de makememiz yedi kapı da duyulmayıncak
Etim de divllim divlim kıyılmayıncak
Vermem düşman eline gözül seni, suna boylum hey

Leblebi Koydum Tasa

Leblebi ogoydum tasa gız annem
Doldurdum sbasa basa gız annem de
Benim yarım çok gözel gız annem
Azıcık boydan gıcsa gız annem de

Hop ninnayı ninnayı gız annem de
Gel oynayı oynayı gız annem

Elmayı yüke korlar gız annem
Ağzını dike korlar gız annem de
Beni senden alırlar gız annem
Boynunu büke korlar gız annem de

Hop ninnayı ninnayı gız annem de
Gel oynayı oynayı gız annem

Leblebiyi gavuran gız annem
Dumanını savuran gız annem de
Cennet yüzü görmesin gız annem
Beni senden ayıran gız annem de

Aşağıdan Gelen

Aşağıdan gelende hanım oynasın
Kkeklik kebabını yiyende doymasın
Beni yardan ayıralar da olmasın

Beri gel a yarım
Beri gel ben adam yemem
Ellerin yarine de
Yarım ol demem

Yoğurdum var yeşil de meşil çanakta
Benleri var al gerdan da yanakta
Benim yarım şu garşiki gonakta

Beri gel a yarım
Beri gel ben adam yemem

Ellerin yarine de
Yarim ol demem

Dedecik Şarkısı

Safranbolu' nun mezarlık arkasında "Dedecik" denilen bir yer bulunmaktadır, buraya bir kadını döverek atmışlar ve bu türküde bir ağıt niteliği taşıyarak, kadının duygularını dile getirmektedir.

Dedecikten inecik bir yol gider
Nazlı Ayşe' yi armağa kol gider
Öldürmüşler götürmeğe Sal gider
Ağlama anneciğim ben gidiyorum

Mezara

Aman aman mezara
Girdim mezara çıkama dünya yüzüne
Dedecikten bir su içtim kanamadım
Elli dirhem kurşun yedim ölmedim
Şu gençlikte bir murada eremedim
Ağlama a ninem ben gidiyorum mezara
Aman aman mezara
Mazarımı derin kazın dar olsun
Dört tarafı lale, sümbül, gül olsun
Ağlama a yarim ben gidiyorum mezara
Aman aman mezara

Güvercin Uçuverdi

Güvercin uçuverdi, ganadını açiverdi
El oğlu değil mi, öptü de kaçiverdi

Odalar güçük hanım odalar hey
Şimdi de rağbet modalara hey

Çayır çıktı dizime, aman bakamıyom yüzüne
Yavrum ne bakıyorsun yüzüme

Odalar güçük hanım odalar hey
Şimdi de rağbet modalara hey

Safranbolu Ninnileri

-1-

Dandini dandini dasdana
Danalar girmiş bostana
Sür bostancı danayı
Hiç goımamış hahanayı.
Hu hu hu hu...

Dandini dandini danalı bebek
Elleri golları gınalı bebek,
Benim yavrum uyyacak.
Mekteplerde ohuyacak.

Dandini dandini dasdana,
Danalar girmiş bostana,
Sür bostancı danayı,
Hiç gomamış lahnayı
Lahnayı yimez kökünü de yir,
Benim yavrum lokum yir.

Hu hu hu hu.....

Hu hu hu doe de,
Yorulmuş gele diğē,
İçcak somun, yalın dide,
Yisin yavrum dide dide.

Hu Alla'ın yoğurdu,
Seni kimler doğurdu,
Seni doguran ana,
Balınan mı yoğurdu?

Dandini dandini dasdana,
Buban geddi Mısır'a,
Arap seni duyırsa,
Beni de yir, seni de.

Dandini dandini danadan,
Yavrum gelü saraydan,
Saryada keklik yuvası
Mamalar götürüsñ hacı bubası,
Hu hu hu hu.....

Hobbala yavrum hobbala,
Yavrumu vemem topala,
Topal odun götüsün,
Yavrum yaksın bitüsün.
Hu hu hu hu.....

Hu hu hu dervüş,
Hak yoluna ermüş,
Hak yolunda bi buğar,
Ne kesülü, ne diğē,

Hu hu hu hu.....

Dandini dandini danadan,
Bu ay doğmuş anadan,
Bağışlasın yavrumu yaradan,
Aaa nenni, huhu hu nenni.
Hu hu hu hu.....

Hu hu hu neni vaa,
Gözlernde uykusu vaa,
Uyusunda böyüsün nenni,
Mekaplerde okusun neni.
Hu hu hu hu

Seydim, seydim seyit Ahmed
En sevdüğüm Muhammed,
Muhammed'in dilleri,
Tesbih çeke elleri.
Hu hu hu hu.....

Nenni benim yavrum neni,
Uyusunda böyüsün nenni,
Tıptı tıptı yörüsün nenni,
Hu hu hu hu.....

Neni deye yatıdım,
Uykulara batıdım,
Eğer uykun yoğusa,
Oyuncağınan alıp götüdüm,
Nenni benim yavrum nenni,
Hu hu hu hu

Bahçaya gurdum salıncak,
Eline vedim oyuncak,
Benim yavrum uyuacak,
Uyuycak da büyüyecek,
Nenni yavrum nenni.

Pisi pisi miyav dedi,
Bi kaçıcık yağ dedi,
Yağ olmazsa bal osun,
Benim yavrum sağ olsun.

Dandini dandini dan ister,
Benim yavrum bal ister,
Dandini dandini dadanmış,
Mevlam neler yaratmış,
Anasıda kızını bekleriken
Gül benzini sarartmış,
Nenni yavrum nenni,

Nenni deyen nenisi gelsin
Benim yavrumun uykusu gelsin,
Uzak yoldan bubası gelsin, nenni
Nenni yavrum nenni.

Nenni deyip uydayım nenni,
Çimenlerde yürüdeyim nenni,
Uyusunda büyüsün yavrum nenni,
Tıpış tıpış yürüsün yavrum nenni,

Nenni deyi beledüğüm nenni,
Al bağırdak doladüğüm nenni,
Seni Allah'dan dilediğüm nenni
Nenni yavrum a nenni.

Çamaşır yuduğum ak daşlar, nenni
Sizden ayrıldım gardaşlar nenni,
Nenni aşam, benim paşam nenni,
Yatırayım ak pamuğum nenni,

Bubam bazara vaadı mı? Nenni.
Bana mes babuç aldı mı? Nenni
Bu da kızımın dedi mi ? Nenni
Nenni aşam, benim paşam nenni,
Yatırayım ak pamuğum nenni.

Duz kabını duzsuz godun nenni,
Gız evini gızsız godun nenni,
Nenni aşam, benim payam nenni,
Yatırayım ak pamuğum nenni.

Sen bu evlere gelemesin nenni,
Esgisi gibi olamazsın nenni,
Teknedien ekmek alamazsın nenni,
Nenni aşam, benim payam nenni.

Evlerin önü gavak, nenni,
Gayınnası pek de savak, nenni,
Nenni aşam, benim paşam nenni
Yatırayım ak pamuğum nenni.

Evlerinin önü cöğüzneni,
Görümceler pek de ddomuzneni,
Nenni aşam, benim paşam nenni
Yatırayım ak pamuğum nenni.

Sergende ki siniler, nenni,
İnim inim inler, nenni,
Nenni aşam, benim paşyam neni
Yatırayım ak pamuğum nenni.

Gayınna saman getse, nenni,
Boynu çit altında galsa, nenni,
Nenni aşam benim paşam nenni
Yatırayım ak pamuum nenni.

Bilmeceler

1. Minareden attım kırıldı,
suya attım kırılmadı

(ŞİŞE)

2. Çimer çimer çibiye biner

(BULAŞIK BİZİ)

3. Karnı var küp gibi
bacağı var çöp gibi

(LAHANA)

4. Ocak başında iki ayak

(MASA)

5. İki çubuk bir masa
hokkabaz mı hokkabaz

(LEYLEK)

6. Alcacık tatar, simit satar.

(HEYLEK)

7. Fini fini küçük sini

(MERCİMEK)

8. Leğene un koydum,
ortasına kor koydum.

(MANGAL)

9. Dil oynar, damak keser

(MAKAS)

10. Dil içinde akuz kız

(PEYNİR)

11. Hoplaya zıplaya yürür
Patlaya çatlaya ölür

(PİRE)

12. Dağdan gelir, takır takır,
Ayakları gümüş bakır

(AT ARABASI)

13. Kat kat kadayıf
Bizim hanım çok zayıf
Zayıflığına yeterken
Birde tek gözü katıp

(İĞNE))

14. Ağzı yok, burnu yok
Karnı tom tok

(YUMURTA)

15, Ağzı var ho hoy
Eli var bizov
Fort ola firt ola

16. Hat dedim hüt dedim
Var şuraya yat dedim

(SÜPÜRGE)

17. Yer altında kapalı sandık

(YÜN ÇORAP)

18. Suya düşer ıslanmaz

(GÜNEŞ)

19. Küçücük fil taşı
Dolanır dağı taşı

(GÖZ)

20. Derin kuyu,
Gümbür suyu

(TÜFEK)

DEYİMLER VE ATASÖZLERİ

Deyimler

1. Aç bulduda alaç mı galdı
2. Aç öldüm harmanı
3. Ağaza dal boğaza minnet
4. Ağzı aya bakar gözü suya bakar
5. Aracıyı dişeyi
6. Babasının sakalma tavşan asmak
7. Başımın emeli , sırtımın semeri
8. Boyu hoş,cebi boş
9. Böyüte böyüte ahra sığmaz etmek
10. Ciğerime aşu koymak
11. Damda deve aramak
12. Davulum davul der durur
13. El ağzıyla çorba içmek
14. Evde yok bulğur aşı, kendi gezer bölük başı
15. Fetel olmak
16. Getür gavurmayı, gör savurmayı
17. Halime bakmaz, ikiz doğurur
18. Hana vardık, yağmur dunud
19. İpini, palanın toplamak
20. Kel ile kertenir, uyuz ile sürtünür
21. Kursağı sade yağı görmemek
22. Levin levin dönüp dolaşmak

23. Maksad kavun çalmak değel, keçi döğmek
24. Mindeir kalınlaşmak
25. Namusunu kantara vurmak
26. Ne saçım ne sac bağım
27. Ocağına su salmak
28. Öküzümün adı sığır, ha bağır ha bağır
29. Öve öve orktaneğini çıkarmak
30. Pırasaya pala sallamak
31. Rafta kadayıf var adamına göre
32. Sap senin değelse, samanlıkta mı senin değil
33. Senin yaktığın ıraya püf
34. Şam bebesi gibi yanmak
35. Tarlada yahnmış ayrığı, kamçıya dönmüş kuyruğu
36. Tavadan tavaya yağ taşımak
37. Un uçar, kepek kaçar
38. Üflersen uçar, bağıırırsan gaçar
39. Var ananı hayırın göre
40. Vursan ölür, vurmasan payını elinden alır
41. Yamaklılı böğraüm, neler ister göynüm
42. Yemek yerken kediği bağlamak
43. Ziyaret çatışsı gibi giden gelen takılır
44. Nemenang senin
45. 45. Pencereyi gıygaşuk go
46. Ameden geliyon
47. Girellikde ki engseriyi götür
48. Gız fatma buğete oğlan düşdü
49. Öğul gelsene
50. Gade bize gessene
51. Gız sıvsüz neredisen sen
52. Arey doğru mu
53. Ani ani ani
54. Uşak devşek bit yavşak
55. Agubun gazı gibi ne bakıyon

56. Düğününde iğne ile çıra yarcağım
57. Galeli bacalı olmak
58. Davalı darabalı olmak
59. Dili ile sırdını kaşımak
60. Mayışmak
61. Çatusundan ayrı vermek
62. Uşak deveşt bit yavşak
63. Somlamak

Atasözleri

1. Parası olan kayır, dura dura da yır
2. Aç durarım boş durarım
3. Varsa pulun olam kulaun, yokmu pulun uşdur oyolun
4. Sakladım saman karyağdı kiraz zamanı sattım samanı yatım bi hanı
5. Boş duran Allah kulum demez
6. Çalışan insan ışıldar. Çalışmayan muşuldar
7. Bol bol tiyen bel baka
8. Er gakan erişmleşt geç kakan yarışmış
9. Künde güzelinin arkası açık kalır
10. Karı hasta olacağına, ben olsam, ben oleceğime karı ölse
11. Ot, kök üstünde biter
12. Atı biniciden al, öküzü koşucudan al
13. Oduncunun gözü amcadadır
14. Çalışan daşmış çalışmayan şaşmış
15. Kitleme arsız ederisn, satlama hırsız edersin

NESİRLER

EFSANELER

Cinci Hanın Kuruluşuyla ilgili Rivayet

Padişah Deli İbrahim deli oluna bütün hacılara hocalar danışmışlar, okutmuşlar ama padişah bir türlü iyileşmemiş. O sırada Safranbolu'nun Navşalar Köyünde Cinci hoca adında muska yazan, hastaları okuyveren bir hoca varmış.

Cinci Hoca "Padişahı ben iyi ederim" demiş. Padişahı iyileştirmiş.

Bunun üzerine padişah "Bu hocayı saraya alın ne isterse yapın" demiş. cinci Hoca sarayda bir süre kaldıktan sonra padişaha "Padişahım izin ver de Safranbolu'ya gideyim, bir han yaptırayım, onun geliryle geçineyim" demiş. Padişah hocaya izin vermiş ve biraz da altın verip göndermiş.

Aradan yıllar geçmiş. Devletin mali durumu bozulmuş, padişah Cinci hocaya elçile göndermiş. Elçiler hocaya "Hocam devlet parasız kaldı. Padiyah sizden para istiyor" demişler cinci hocay o zamana kadar kazndığı altıyüz parayı padişaha göndermiş. Aradan zaman geçmiş padişah yine adamlarını gönedirip para istemiş. Cinci Hoca gelen elçilere "param yok" demiş. Padişah bunun üzerine Cinci Hoca' yı boğdurmuş,. İşte o günden sonra Cinci Hocam' nın yaptırdığı hana Cinci Hanı denilmiştir.

Hacılar Obası Köyü'nün Kuruluşu İle İlgili Rivayet

Eskiden Safranbolu' dan, Eflani' den, Kastamonu' dan ve Sinop' tan hacca gidenler kervannar halinde bugünkü Hacılar Obası Köyü' nün bulunduğu yerlerden geçerlermiş. Gidiş gelişlerinde orada çadırlar kurarak konaklar, dinlenirlermiş. Yine bir hacı kafilesi orada konaklamış kafilede bulunan üç hacı burayı beğenmiş ve yerleşmişler. Bunlardan birisi köye su getirmiş, birisi cami yaptırmış, biri de yol yaptırmış. Bundan sonra buraya Hacılar Obası denilmiş.

Ermış

Bu efsane ise Safranbolu' ya bağlı köylerden biri olan Yazıköy' de çok önceleri yaşıyan bir aileye aittir. Bu aile yaşı bir anne babadan ve bir de delikanlıdan meydana geliyormuş. Bu delikanlının Allah' a karşı olan güveni öyle kuvvetliymiş ki boş zamanlarını tümünü ibadetle, Allah' a yalvarmakla geçirirmiş. Haram olan şeyleri yapmaz, doğruluktan ayrılmazmış. Bu inancı Allah tarafından ödüllendirilmiş ve ermiş olmuş.

Ermiş olduğunun nerede ve nasıl anlaşıldığıyla ilgili vaka ise şöyle olmuştur.

Bu delikanlının annesi her sabah kalktığında ayakkabılarının i inin kumla dolu olduğunu görüyormuş. Bu durum birkaç gün böyle devam etmiş. Bunun  zerine yaşı anne her gece oğlunun nereye gittiğini öğrenmek için oğluna bu konuyu a mayı düşünmüş, oğlu ile konuşarak oğlundan bir cevap beklemiş. Fakat delikanlı annesinin sorularına cevap vermiyormuş. Annmesi bunun üzerine oğlun, tüm gerçekleri söylemediği takdirde hakkını helal etmeyeceğini söylemiş. Delikanlı tüm gerçeği annesine anlatmak zorunda kalmış. Bu gerçek kısaca şöyleymiş. Bu delikanlı Mekke' ye her gece yürüye yürüye gidip Kabe' yi tavaf eder, ibadetini yapar ve dönermiş.

Kendisine ait olan bu gizli gerçeği annesine anlattıktan sonra ölmüş, ondan sonra bu efsane dilden dile dolaşıp olmuş.

Köprü

Köylerden birinde bir düğün oluşıyormuş, gelin alma günü gelip  atmış, kız ile damadın köyleri arasında çok derin bir dere varmış. Bu dere üzerinde eskiden beri köyler arasında gidiş gelişi sağlayan bir köprü varmış. Damadın akrabaları, komşuları ve köylüler kızı almak için araba, atlarıyla ve yaya olarak kızın köyüne gelmişler. Gelip evden çıkıncaya kadar eğlenip oynamışlar. Gelin kız hazır olunca gelin almacılar kendi köylerine doğru yola  ıkılmışlar. Yine köprü üzerinden geçerken köprü   km ş, gelin, damat ve birçok kişı derenin sularında can vermişler.

Yüzücüler ve dalgıçlar olaydan sonra ne bir kişi bulabilmişler ne de bir tek kişi kurtarabilmişler. O günden sonra bu olay bir efsane haline gelip bilinmeyenlere anlatılır olmuş.

Safranbolu' nun Osmanlı İmparatorluğuna Bağlanması

Süleyman paya Eflani' de tımarlı sipahi durumunda iken başına topladığı serserilerle bir gece Kastamonu' ya hücum edip Çobanoğullarından Mahmut Bey' in sarayını basmış ve öldü. Kastamonu ve Safranbolu Kalesine aldı ki o zamanlar Safranbolu' ya "Zaalbaraka" denirdi. Emir Süleyman oğlu Ali Bey Safranbolu Beyi oldu. Daha sonra Kötürüm Beyazıt' ın oğlu onbirinci Süleyman Paşa başa geçme sorunundan dolayı kardeşi İskenderi öldürdü ve Osmanlı Devletine sığınmıştı. Kötürüm Beyazıt oğlu İskender' i çok sevdiğinden onun ölümünün bedeli olarak kendi kızı ve Süleyman Paşa' nın kızı ile oğlunu öldürdü. Bu suçsuzların öcünü almak için Sultan Murat Hüdavendigâr Süleyman Paşa' ya yardımda bulundu. Süleyman Paşa bağımsız olunca Yıldırım Beyazıt' a Karaman ve Germiyan oğullarının ülkelerini zapt etmede yardımcı oldu. Fakat daha sonra Yıldırım Beyazıt' ın Anadolu Beyliklerini birer birer almasından korkarak Karaman Oğullarına yardıma gitti. Sonunda yenildi ve Kastamonu ve Safranbolu çevresi Osmanlılar geçti.

Köprülü Mehmet Paşa

Köprülü' nün Safranbolu' da kalma sebebi, burada sürgün olarak kalmasına bağlanır. Silahtar Fındıklı Mehmet Ağa' nın tarihine göre Köprülü' nün hayatında iki sürgün dönemi vardır. Birisi gençliğinde Hazine -i Amire' de görevli iken diğeri çok Sonraları Trabzon Beyler Beyliğine' den azli üzerine Köprü kasabasına sürgünüdür. Buna göre Safranbolu' da kalışı ilk sürgün dönemine ve yörede bilinişin tersine geçliğinde olmalıdır.

Bulak İsminin Nereden Geldiği

Bumndan 300 – 400 yıl önceleri Yazıköy ve Bulak Beylikleri varmış, şöyle ki Yazıköy’ de Rum Beyliği, Bulak’ ta Müslüman Beyliği varmış. Rum Beyliğinin gayesi Bulak’ı ele geçirip tek arzusunu yerine getirmek için tüm çabalarıyla çalışmıştır. Şöyle ki şu sözlerden anlaşıldığı gibi (Bir Gulak kadar yeri alamadık) şeklindeki telafuzları ile bugünkü Bulak böylece doğmuştur.

Daha sonraları Rum Beyliği arsuzunun gerçekleştirmek için Müslüman beyliğine savaş ilan eder. Bu iki beylik Safrabolu yakınlarındaki bağlar civarında karşılaşır. İki taraf arasındakı kıyasıya savaş hüküm sürer. Neticede Rum Beyliği yenik düşer. İşte bu savaş esnasında Müslüman Beyi Askerlerini coşturmak için şu sözcüğü kullanarak bugünkü “Aslanlar” isminin doğmasına neden olmuştur.

Efsanevi Irmak

Safrabolu yakınındakı Gayıza köyünde kendi sessiliğın de bir ırmak akarmış. Irmak üzerinde köprü olmadığından kağrı arabaları ırmağın içerisinde kendi sessizliğı ile geçmeye başlamışlar.

Zaman zamanı kovalamış, bu ırmağın üzerinde bir hamam yapılması kararlaştırılmış. O zamanlar hamamın yapılmasındaki gayede yeni evleneceklerin burada yıkanması imiş. Günlerden bir gün yeni evlenen biri bu hamamda yıkanırken, aniden hamam yerle bir olmuş. Uzun uzun aramalardan sonra gelinin cesedi bulanamamış. Günler birbirini kovalamış ki ırmaktaki yeşil ördelerden başka, beyaz ördelerde ırmak içerisinde yüzdüğü görölmüş.

İşte anlamtmaya çalıştığımız bu efsanevi olay Safrabolu halkı tarafında, bu beyaz ördelerin hamamın yıkılmasından ırmağa düşen gelin olarak rivayetlere yerleşmiştir.

Rivayetli Saat

Osmanlı İmparatorluğunun Anadolu Beyliklerine ayrılmış olduğu bir vakitti Osmanlı Beyliklerden bir payanın Safranbolu' da konakladığı sırada misafir edildiği Safranbolu' da halkın çok misafirpever geleneklerine ve göreneklerine bağlı, ibadetlerine bağlı halk olduğunu anlayarak çok sevmiş ve namaz vakitlerinde namazlarını kaçırmamak için her an saati olanlardan zamanı öğrenmek isteyenler dikkatini çekmiştir. Onlara bir saat hediye etmek istemiş ve Safranbolu' da büyük bir kule yaptırarak içine her saat başı saat kaçsa onun kadar vuran bir saat koydurmuştur. Bu rivayete göre Safranbolu halkına da birer saat hediye ettiği söylenmektedir.

Davut Obası

Türkistan' dan davutbey başkanlığında gelerek bulunduğu mevkiye yerleşmişlerdir.

Sarı Ahmet'li yörük beylerine birçok köylüler gibi bundan 400 – 500 yıl önceleri gelen göçmen türkler tarafından kurulmuştur.

Gür Baba

Çok eski zamanlarda güzel mi güzel Safranbou' hnun dağının doruğunda kocaman bir ev varmış, oradan geçenler bu evde kim oturur kim vardır bilmezlermiş. Yalnız ihtiyar nineler torunlarına dağın doğruğunda Gür Baba geliyor diye korkuturlarmış. Bu tepe uzak olmayan bir derenin kenarında varmış. Bu köyde kimsecikleri olmayan Yaman adında bir çocuk yaşarmış, bu köy halkı çok çalışkanmış ama bir dertleri varmış. Her yıl vakitli vakitsiz dere taşarmış köylünün

bağını, bahçesine tarar mahsülün yarısını almış. Günlerden bir gün ortaya bilgin gemiş. Oranın köylüleri bilgini misafir etmişler. Bilgin Safranbolu halkına bir derdiniz var mı diye sormuş. Köylü de Allah' a çok şükür derdimiz yok ama, dere vakitli vakitsiz taşıyor. Mahsülümüzü getiriyor. Buna bir çare yok mu demişler. Bilginde ben bunun çaresini bulamam diye cevap vermiş. Ancak, onun çaresini dağdaki Gür Baba bulur şeklinde cevap vermiş. Fakat bu konuşmayı orada bulunan Yaman unutmamış doğruca Gür Baba' bulunduğu dağa yol almaya başlamış. Gide gide nihayet Gür Baba' ya ulaşmış oraya geldiğinde köy halkının sorunlarını Gür Baba' ya anlatmış. Gür Baba mütevazi bir şekilde yapılacak şeyleri Yaman' a anlatmaya başlamış. Bir duvar örün, birde kapısı olsun su olmayınca kapıyı aralayıp bağları sulayın demiş. Yaman Gür Baba' nın elini öperek oradan ayrılır. Yaman köylülüren yanına geldiğinde olanları bir bir anlatmış. Lakin kimse bu zamana kadar dağın doğruğuna çıkmadığı için inanmamış.

Yaman bu anlatılanlara köylünün inanmadığını görerek oradan ayrılır. Gür Babanın söyledikleri tatbik etmeye çalışır. Uzun zaman geçtikten sonra köylü gördüğü gerçekler karşısında şaşırıp kalmıştır. İşte böylece bu efsanede Safranbolu halkı tarafından dille dile dolaşmaya başlamış.

Masallar

Gür Baba

Çok çok eski zamanlarda, güzelmi güzel Safranbolu' nun dağının doğruğunda kocaman bir ev varmış. Bu dağ o kadar yüksekmiş ki bulutlar yamaçlarından geçermiş. Oradan geçenlere, bu ev kiminmiş bilinmemiş, herkes bu evi görmek istermiş. Emme kimse bu evin doğruğuna çıkamazmış. Bu evi o dağın doğruğuna kim yapmış bilinmezmiş, yalnız ihtiya büyük nineler, torunlarına dağın doğruğuna oturur, Gür Baba geliyor diye korkuturlarmış. Bu tepeye uzark olmayan bir derenin kenarında mini mini bi köy varmış, bu köyde kimsesi olmayan Yaman adında bir çocukla Duman adında bir köpek varmış. Köy halık pek çalışkanmış fakat bir sorunları varmış, her yıl dere vakitli vakitsiz taşarmış ve köylünün bağını,

bsahçesine sarar, mahsülün yarısını almış. Günlerden bir gün bir bilgin gelmiş. Oranın köylüleri onu misafir etmişler.

- Size bir faydam dokunsun demiş. Bi derdiniz varsa söyleşin demiş.
- Köylüler Allaha, şükür bir derdimiz yok, yalnız dere vakitli vakitsiz taşıyor mahsülümüzü götürüyor demişler.
- ben bunun çaresini bulamam, bunun çaresini dağın doruğunda ki Gür Baba yapar demiş. Çünkü dereye Gür Baba karışır demiş.

Bilgin köyden gidince köylüler konuşulanları unutmamışlar, Yalman kimim, kimsem yok varayım ben gedeyim Gür Babamın yanına demiş.

Bir akşam gün batınca bir torbaya yiyeceğini doldurmuş, köpeğini de almış ve dağın yolunu tutmuş bütünü gece sabapa kadar tırmanmış. Az getmiş uz gitmiş, bir arpa boyu yol gitmiş. Bundan sonra kırk gün kırk gece tırmanmış bide bakmış ki bir parmak ucu kadar köy küçük görünürmüş. Yaman yorulunca oturmuş, dinlenmiş, karnını doyurmak için çantasını açivermiş bide ne görsün içinde hiç yiyecek yokmuş. Yaman köpeğine bakmış, yiyeceğimiz kalmadı demiş. Emme, demesiyle köpeğin yerinden fırlamaı bir olmuş, köpek ağzında bir tavşanla gelivermiş. Yaman bıçağı çıkarıncaya tavşan dile gelmiş. Yaman' a yalvarmış. Yaman bana kıymazsan sana yardım ederim demiş.

Gür Babanın dağdaki evine gideceksin ben sana yardım ederim tavşan önde Yaman arkada, köpekte onun arkasında gidilmemiş, tavşan Yaman'ı bir mağaraya sokmuş, orada bir altın merdiven yukarı çık deyince yedinci katta bir inek göreceksin hemen memesini em bundan sonr sana ancak bu yardım edebilir demiş. Yaman yukarı çıkınca hemen ineğin memesini emmiş inek dile gelerek: Sen benim mememi emdin süt oğlum oldun demiş, eğer beni emmeseydin seni boynuzlarımla öldürdüm demiş.

O zaman Yaman'a bin sırtına demiş, ineğin sırtına binince gözünü kapatmış bide açmış ki ne görsün evin kapısında larmış. Kapıyı çalmış açan duyan yok. Bu sırada yanlarına bir kedi gelmiş, bundan korkan kedi kaçmaya başlayınca onlarda

kovalamaya başlamışlar, kedi delikten geçmiş, onlarad peyinden delikten geçmişler birde ne görsünler çok ak sakallı bir ihtiyar oturuyormuş, ihtiyarın bi elinde altın renkli ışıktan şimşekler varmış. Yaman ihtiyarın Gür Baba olduğunu anlamı hemen ayaklarına kapanmış ve yalvarmaya başlamış: Gür Baba ben binlerce yıl burda otururum ilk defa bir insanoğlu gördüm demiş, anlat bakalım buraya kadar nasıl geldin bakalım demiş. Yaman da başınırdan geçenleri bir bir anlatmış.

Yaman hemen ağlamaya başlamış, demek sen bizim köyü selden koruyacaksın, hayır demiş Gür Baba, bu benim elimde değil, emme elinizde olan çok şey var. Şurada ki dereye taşmasın diye bir duvar örün bide kapısı olsun su olmayınca kapıyı aralayıp bağları sularsınız demiş.

Yaman Gür Babanın elini öpüp köyüne getmiş. Başından geçenleri bir bir anlatıvermiş, kimsecikler inanmamış, o zaman Yaman tek başına geçidin yolunu tutmuş, haftalarca çalışmış. Bahar gelince seli beklemişler emme sel gelmeyince inanmışlar. Yaşasın Yaman diye bağırmaya, bis ettik sen etme demişler. Sen bizim başımız ol, burada ki kapıyı nöbetleşe biz ölünceye karar bekleriz demişler.

Sıralı Gız

Bir varımış bi yoğunmuş vaktin zamanın da bi padişahın üç gızı varımış, bunların en güççüğü çaresi olmayan bir hastalığa tutulmuş. Ne yapmışlarsa çaresini bulamamışla en sonunda her tarafında çıbanla gablı bu gızı dağa bırağmışla. zavallı gız çaresez ağlamış durmuş. hava garar may başylamış. Gız cuvaz korku belası ağaca çıkmış. Düşünmey dalmış. hastalığın adı sıracı imiş. Başka bir padişahın oğlu atını sulamaya gidiyormuş, yolu oradan geçmiş çeşmeden atını sularken at sudan ürkmüş, at iki tarafına bakmış kimseyi görememiş. bi de bakmış suyun yüzüne, kızın savkı vurulmuş. Bi de ne görsün, ayın on dördü gibi gız varımış, şaşırmış galmış. “İn misin cin misin” demiş. Gız da “ne inim ne cinim, bende senin gibi bi adem oğluyum” demiş. Padişahın oğlu “in aşağı” demiş padişahın oğlu gızı atın telkisine attuğu gibi, evine götürmüş. Gızın gözü çok gözeliymiş emme;vücudu çıban imiş, gızı kimseye göstermemiş. Götürmüş ahıra bırakmış, ümgüne kadarı davar keresine gömmüş. Gızı orada, ün durmuş gün durmuş sonuda çıkmış, bi de ne gösün

peri kada gözel bi gız. Hiç bişeyi galmamış, padişahın oğlu bunu gendine nikah etmiş. Gözelim bi hayat yaşamışla. Aradan seneler geçmiş sonunda üç tane gızı olmuş; ilk kızlarının adını “neyidim”, ikincisine “neodum” üçüncüsüne de “neoalcam” gomuşla, günle ayla geçmiş, gızla böyümüş, gızın babası padişahın oğlunun sarayının garşısına bi saray yapdumuş. Padişahın oğlu gart, anneleri gızlarına iş buyuruyumuş. Ne oldum su götür. Ne olecam gahve götü, neyim bunları yapıve, derken davetlile şaşırılmışla ve sormuşla. “bunda bi iş ve, hadi bunları sebebini anlatın demişle, sonunda gızları bayımış anlatmaya. Vaktin zamanın da be bi padişah gızı idim, caresüz bi hastalığa yakalandım, anam babam beni dağlara bıraktıla, sogunda beni bi padişahın oğlu alıp baktı, iyileşdürüp derdime derman buldu, evlenip mesud olduk, çekdüklerimizi unutmamak için gızarımızabu adları goyduk demiş. Anası babası gozlarını ellerine ayklarına gapanmışla çok utanmış. Sonra da mutlu bi hayat yaşamışla.

Altın Saçlı Kız

Bir varımış bi yoğumuş. Efendüm bi köyde fakir bir aile yaşarmış. Bunlar çok ama çok fakirmişler. Günlerden bir gün kadın hamile kalıvemiş, canı marul istemiş. Bütüşük komşularında da kötü kalpli bir kadın yaşarmış. Fakir kadun kocasından marul istemiş. Ama fakir oldukları için adma maru alamamış. kadın çareses estemiş marulu adam da kötü kalpli kadunun bahçesindin çalmaya çalışmış. Kötü kalpli kadın adamı yakalamış ve demiş ki “sana bu marulu veririm ama sen de bana yeni doğan çocuğunu vereceksin” Adam çaresez kabul etmiş. Çocuk doğmuş kötü kalpli kadun hemen kapıya dayanmış çocuğu istemiş, almış ve kuleye kapatmış. Çocuğun saçları çok uzunmuş. Çocuk büyüdükçe saçları da uzamış. Kız güzelmiş ve çok güzel olduğundan kadın onu kuleden çıkartmamış. Kimsenin olmadığı bir gün kadın kıza aşık oluvemiş. Sahibini çok merak edüp cindüdü, perimüdü diye düşünüp dururmuş. Bir gün gelip kötü kadının söylediklerini duymuş ve kadın gidince o da kızı seslenmeş, kız saçlarını aşağı uzutmuş, prens yukarı tırmanmış. Prens kızı görünce çok şaşırmış. Kızda kimseyi görmediğinden çok utangacımış.

Tam o sırada kötü kalpli kadın kuleye tırmanıyo prensi görüyo, kızın saçlarını baağlayıp kızı aşağıya iniveriyo, sonra prens inerken kızın saçlarını kesiveriyo, prens düşyo gözleri kör oluveriyo. Prensle kız çöllere düşüveriyo. Kız çölde ağlarken kızın göz yaşları prensin gözlerine düşüveriyo, birdenbire prensin gözleri açılıveriyo,. Sonra prensin ülkesine gidip kırk gün kırk gece düğün yapıveriyolla. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

İyi YürekliÇocuk

Bi varmış bi yoğumuş, esik zamanda bir zengin ailenin iki oğlu varmış. Birisi çok iyi yürekli, ötekisi kötü yürekli imiş. Babaları da iyi yürekliyi daha çok severmiş. Kötü yürekli olan bun9u hiç çekemezmiş. Birgün kardeşine “hadi senile gezmeye gidelim” demiş, emme bunu omu yok etmek için söylemiş. Yürüye yürüye bir kuyunun başına gelmişler. Kötü yürekli olan, “burada babamızın altınları ver, inip onları alacan. Sonra ben seni yukarı çekecvem” demiş. Diğer i iyi yürekli olduğundan olu demiş. Kuyuya iniye bakıye ki bişey yok. Abisine sesleneve yok dey i, abese de “aptal,ben senden kurtulmak için yaptım, sen orada öl, babamın paraları benim” demiş düşünürken bi peri gelmiş “ne o delikanlı zorun ne “ demiş. Delikanlı da herşeyi anlatmış. Peri çocuğa üç tel veriye ve birbirine çarp diye. Çocuk çarpınca anka kuşu çıkıveriye.

Anka kuşu dile benden ne diler sen diyince çocuk “beni yerin yedi kat altına indir “ diyo. Anka kuşu indirince çocuk “eyvah ben ne yaptım “diyo fakat bir de bakıyo yeşillikler içinde bir şehir. Davul zurna ile bir kalabalığın gittiğini görünce içlerinden birine soruyo “ne var, ne oluyo” diye. Adam “bizim padişahının kızını gurban vericez” diyo. Meğer bi dev senede bi gelir suları keser, en güzel kızı kurban alıp gidemiş. Delikanlı bi bakıyo kız ondördü gibi güzel. Kız suyun kenarında ağlıyor, kız “ git yoksa dev seni de yer” demiş bizim delikanlı gitmemiş. Dev gelmiş “aman iki kısmetim var” diye sevinmiş ama bizem delikanlı deve bi saldırmış dev i öldürmüş. Halık çok sevinmiş, kral “dile benden ne diler sen” demiş. Delikanlı da “babamın yanına gitmek isterim” demiş. Hemen anka kuşunu çağırtmışlar kral kızını da bizim delikanlıya vermiş.

Yeryüzüne çıkıyorlar, eve varıyollar, babası şaşireyo, oğlan olan biteni anlatıyo. Babası da kötü oğlanı dağ hapisanesine hapsediyo, bizim ki onu kurtarıyo. Kırk gün kırk gece düğün yapılyo, ev yapıyola, mesut oluyola, onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

Tek Kulaklı Dev

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde galbur saman içinde, deve telal pire berben iken ben anamın başığını tıngır mıngır salları iken bir ovada bir aşiret yaşar imiş. Bunların okadar mutlu bir yaşamları varmış ki diğer aşiretle bunları imrenir imiş. Bunların koyunları kuzuları om kadar bolmuş ki hayvanlara yatacak yer zor bulurlarmış. Bu aşiretlerin de aasında bir ağa varmış. Bu ağasında güzelmi güzel, çiçeği burnunda onbeş yaşlarında bir kızı varmış. Gel zaman git zaman günün birinde etrafta bir homurdamadır gitmiş. Aşiret halık korkudan herbiri bir köşeye çekilip kulak kabartmışlar. Bu gürültü gitikçe çoğalıyormuş sanki dağ deliniyor gibi ses çıkıyormuş. Halk korkudan ne yapacağını bilemişyormuş. Sanki bütün mutlulukları bir anda yok olumvermiş. Gürültü gittikçe yaklaşmış ve bir dağ gibi yaratık görmüşler. Yaratık dağın eteğini dayanmış homurdana homurdana uyumaş. Halk gidip naktığında tek kulaklı, kazma gibi dişleri, kürek gibi tırnaklı olan çirkinmi çirkin bir dev görmüşler. Bu dev aşiretin bütün hayvanlarını yemeğe konulmuş. Bir günde on koyun, onbeş, tavuk, yirmii horoz, otuda ekmek yermiş, yine de yoymazmış. Halk bi devden nasıl kurtulacağını düşünmüş bir yol bulamamış. Bir debakmışlar ki hayvanlırı bitmiş. Onlar da dağa çıkıp orda oturmaya başlamışlar,. Ondan sonra buraya sultan kılıklı bir delikanlı gelmiş köyü bir araya toplamış ve demiş ki: “bir dev gördünüz mü?” Gördünüzse söyleyin sizi ondan kurtarayım “demiş. Halk dev göstermiş. Halk delikanlıyı “gitme yoksa seni de yer” deyi tutmaya çalıştırsada delikanlı durmamaş. Dev yuurken yanına gidip kılıcını deven gözüne saplamış. Dev acılar içinde kendisine vurana yakalamak için etrafına akayalar fırlatıyormuş. Ama delikanlı ordan uzaklaşmış. Dev bir sağı bir sola çarparak köyden gitmiş. Halk çok sevinmiş ve delikanlıyı köye davet etmişler. Ağa da kızını delikanlıya vermiş. Bunu üzerine bi kat daha şenlik başlamış.

Delikanlı kızı alıp uzaklaşırken arkalarından davullar zurnalaronlar ermiş muradadına biz çıkalım kerevetine, davullar zurnalar öttürmüşler. Onları ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

Elmas Salkımı

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde galbur saman içinde, deve telal pire berber iken ben anamın beşiğini tıngır mığır sallar iken, babam kaptı sopayı anam kaptı maşayı kıvrandırdılar bana dört köşeyi sultan Ahmet minarelerini belime soktum kılıçtır deye, o da bana bir çiftte attı beri dur diye, armudu haşlayalım, buradan başlayalım: Memleketin birinde bir tacir mal almak için İstanbul'a gitmek istemiş. Kızlarını yanın çağırıp "İstanbul'a gidiyom ne istersinin?" diye sormuş. Büyük kızı geref istemiş. Ortanca kızı elmas yüzük istemiş. Küçük kızı ise şöyle demiş: babacığım evvela sağlığın sonra bir elmas salkım istiyom. Götürürsen iyi yok, unutursan atın ters, yoluna dumanlar çıksın".

Neyse lafi fazla uzamayalım tacir çıkmış yola, varmış İstanbul'a almış alacağını dönmeye başlamış ama küçük kızın istediğini unutmuş. Dönerken bir kakmış atı ters, yolda gara dumanlar, hemen küçük kızının dediği almna gelmiş ve dönmüş. Oraya sormuş. Buraya sormuş yok. En son bir yaşlı ihtiyara sormuş, oda "sen onu zor bulusun, o yedi deniz aşırı yerde yedi çayır ortasında, sihirli sarayın sihirli tahtına aturmuş, ırak hemde çok ırak yerde" demiş. Tacir koyulmuş yola az gitmiş uz gitmiş bir deniz kenarına gelmiş ne yapsam da denizi aşsam derken bir koca karı gelmiş yanına ona bir hırka verip "al oğul bu hırkayla yedi deniz aşarsın" demiş. Tacir hemen hırkayı sermiş denize, hırka balık misali yüzmeye başlamış, geçmiş karşıya. Tacir birde bakmış çayırdaki bir takım hortlaklar dolaşıyormuş. Taciri alıp padişahlarına götürmüşler. Tacir derdini padişaha anlatmış. Padişah da "elmas salkım benim, var git kızına söyle bu Cuma akşam ezanından sonra hazır olsun, gelip onunla evlenirim" demiş. Meğer o peri padişahı değilmiymiş, taciri bir perinin omuzuna bindirip yum gözünü demiş. Tacir gözünü açınca kendini evinde buluvermiş. Güççük kızına onları anlatmış. Padişah dediği gün gelmiş. Aynı gün aynı saatte gelmeye başlamış. Diğer kızlar kıskanmış kardeşlerinin aklına girip onu

padişahın sırrını öğrenmeye zorlamışlar. Kız gelişinde padişaha “ya bana sırrını söylersin ya da senden ayrılırım” demiş. Padişah da “peki ama pişman olacaksın” demiş “gapının altındaki süpürgeye bi vurursan bayılırım iki vurursan ayılırım üçüncüde ölürüm” demiş. “bu güne kadar ben seni buldum, bundan sonra da sen eline bir demir maşa al, ayğına da çarık giy gel beni bul” demiş. Sonrada gözden kaybolmuş. Gızın ablaları inanmamış iki kere vurmuşlar padişah sarayında adam akıllı hastalanmış. Gız üzüntüsünde yollara düşmüş, aylarca aç susuz yürümüş. Bir çeşme başına gelmiş. Yanına üç tane kuş konmuş. Aralarında konuşuyorlarmış: “Şu kız dilimizi bilse, birimizi kesse, kanımızı elmas salkıma götürse her tarafına sörse bi şeyciği kalmaz”. Meğer kız kuş dilini bilirmiş. Hemen kuşlardan birini tutup kesmiş, kanını alıp başlamış yürümeye. Saraya vardığında ülkenin bütün hekimlerin padişahın başında görmüş ve demiş ki “bende hekimim bırakın bende bir ilaç yapayım”. Hekimler gülmüş ama yine de kıza izin vermişler. Kız kanı padişahın her tarafına sürünce padişah iyileşmiş. Tekrar kavuşmuşlar ve kırk gün kırk gece düğün yapmışlar ve mesut olmuşlar. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

Mezardan Çalınan Ölü

Bir zamanlar memleketin birinde iki tane insan yaşıyormuş. Bunların ikisi de canciğer dostmuşlar. Birinin adı Lokman ötekinin adı da Ethem’miş.

Ethem şehirde suçuluk eder arkadaşı da hekimlik yaparmış. Bunlar o kadar fakirlermiş ki, şehirde yatacak yerleri yoğumuş, bir mağarada oturuyorlarmış. Lokman mağaranın bir yanını hekimlik için ayırmış. Oraya etraftan topladığı otalrı getirir, onlardan ilaç yaparmış. Ethem’de şehirde su satarmış. İki arkadaş kazandıkları paraları bir taşın altına koyarmış. Yine bir gün Lokman mağarada hekimlik ederken Ethem perişan bir halde gelmiş. Lokman hemen sana ne oldu arkadaşım demiş Ethem, sorma beyim başıma gelenleri, demiş. Nen var ne oldu?

-Bu sabah padişahın sarayının orada su satıyordum. Nöbetçilerden biri su istedi. Su çanağının içine su doldurdum. Askere verirken suyun içinde bir hayal gözüktü. Suya iyicem bakınca içinde dünyalar güzeli bir kızın hayalini gördüm. Başımı pencereye doğru kaldırıncı kızın aslına rasladım, asker benim percereye

baktığımı görünce bağı kızdı. “aptal sucu, sen kim oluyon da padişahın kızına bakıyon” diye beni dövdü bir daha o kızın yüzünü göremedim.

Lokman arkadaşının bu sözlerini dinledikten sonra yanına gitmiş ve elini sırtına gomuş; zavallı arkadaşım sen kendini mahvetmişsin, sen bir köle o senin efendin, unut onu, demiş. Emme Ethem bu işi görecektir halde değilmiş. O akşam ateşler içinde yanmış durmuş. Ertesi gün erken sarayın bahçesine gitmiş. O güzel kızı görürüm diye ama görememiş. Artık her gün ordan ayrılmıyormuş. Ama gızda görünmüyormuş. Aradan günler aylar geçmiş bir gün bakmış ki sarayda bir telaş. Sağa koşmuş sola koşmuş, en sonunda öğrenmiş ki padişahın gızı ölmüş.

Ethem deliye dönmüş, cenaze biraz sonra saraydan çıkmış. Ethem hemencik peşine düşmüş. Gızı çok seven memleket ahali hep göz yaş döküyormuş. Halk bir tepeye gelmiş, oraya gızı gömmüşler ve gitmişler Ethem başında akşam oluncaya kadar kalmış. Akşam mağaraya dönmüş Lokman’a yalvarmış: Benim bir dileğim var ne olursa olsun he de demiş. Lokman: Nedir dileğin? Demiş. Ethem gündüz ki olanları arkadaşına anlatmış: Senle hemen gidelim mezarı açalım ona bakam ben, demiş yalvarmış. Arkadaşı razı olmuş. Mezara varmışlar, kazma küreklerle açmışlar ölüyü mezardan çıkarmışlar. Birde bakmışlar ki kız ölmemiş gibi, mezarı eskisi gibi kapamışlar. Kızı alıp mağaraya varmışlar. Lokman hemencik kızın kefenini çıkarmış, vücudunu ılık suyla ovmaya başlamış. Ethem’ de çarşıya göndermiş. Biraz sonra kız uykudan uyanır gibi gözleri açılmış: Neredeyim ben? Diye sormuş.

Lokman her şeyi anlatmış, bu adam seni seviyor istersen burada kal demiş. Kızda: Hayatımı ona borçluyum, kalacam demiş o sırada Ethem yiyeceklerle gelmiş. Lokman o yokken olanları anlatmış. Ethem’ i kızın yanına çıkartmış. Ertesi gün arkadaş ile padişahın kızının nikahını kıymaya uzak köylerden imam bulmaya gitmiş. Kız hemen kalkmış mağrayı silip süpürmüş dayayıp döşedikten sonra ocağı yakmış. Yemekleri koymuş, akşam Ethem şehirden su satmaktan dönmüş. Lokman’ da bir imamla çıkagelmiş. Ertesi sabah sucu Ethem’ le padişahın kızının nikahları kıyılmış. Bunların bir çocuğı olmuş. Adını İbrağam koymuşlar. İbrağam mağrada büyümüş. Anası ona okuma yazma öğretmiş. Bir akşam Ethem su satmaktan çok

yorgun gelmiş, karısı haline çok acımış. Oğluna: Baban artık çok ihtiyarladı. Bundan sonra su satmaya sen git, demiş.

İbrağam su satmaya gitmiş, o kadar güzelmiş ki herkes onu görmek için suyu hep ondan alıyorlarmış. Yine bir gün İbrağam su satarken padişahın karısı İbragam' ı görmüş, çok beğenmiş ve asker göndermiş. İbrağam' ı çağırtmış: Sen kimin oğlusun? Diye sormuş. İbrağam' da sucu Ethem' in deyince: Baban öldümü ki sen su satıyorsun? : diye sormuş. İbrağam: Artık çok ihtiyarladı onun için demiş.

Fakat padişahın garısı çocuğu ölen kızına o kadar çok benzetmiş ki dayanamamış padişaha haber göndermiş. Padişah gelince git gör yıllar önce ölüp bizi kederiyle vaktinden önce ihtiyarlatan kızımıza bu sucu çocuk ne kadar benziyor demiş. Çocuk padişahın da çok hoşuna gittiği için çocuğa: her gün bizim askerlere sen su sat parasını da gel bizden al, demiş. İbrağam buna çok sevinmiş çünkü ne anasının, ne de babasının giyecek hiçbir şeyi kalmamış. Anasına, babasına hiçi bir şeycikler söylememiş, günlerce askerlere su satmış, parasını da padişahı almış. Padişahın garısı bu çocuğu her gün pencereden seyredermiş, ne olursa olsun bu çocuğun anasını çok görmek istiyormuş, bir gün çocuğa söylemiş. Çocuk: Sultanım biz o kadar fakiriz ki anamın o hali buralara nasıl yakışır, demiş. Padişahın karısı hemencik elbise vermek istemiş. Çocuk annesine olanları anlatmış. Annesi: Sakın kabul edeyim deme demiş ama çocuk o kadar yalvarmış ki, anası dayanamamış, saraya varmış. Padişahın karısı kızını görünce hemen tanımış. Emme kızının öldüğünü bildiği için kadına bir şey diyememiş. Laf lafı açar derler ya sonunda padişahın karısı dayanamamış. Kızımı ellerimle kefenlemeseydim kızım sensin diyeceğim demiş. Kızı dayanamamış ağlamaya başlamış her şeyi anlatmaya başlamış her şey anlaşılmış. Ethem' le Lokman Hekim saraya getirilmiş ve saraya yerleşip kalmışlar. Padişahı çok ihtiyarlamış, bütün ülkesini sevdiği torununa bırakarak çekilmiş. İbrağam' da senelerce ülkeyi idare etmiştir...

Padişahın Üç Kızı

Bir varmış bir yokmuş, deva tellal iken, pire berber iken, çok uzak bir ülkede padişahla üç kızı yaşarmış. Bu kızların en büyü ile ortancasının yaşı epeyce geçkinmiş. Küçük kız ise daha yeni olgunlaşmaya başlamış. Bir gün padişah kızlarını yanına çağırarak, gidin bostandan birer karpuz koparın getirin demiş. Kızlar birer tane karpuz kopartıp babalarına getirmişler. Önce büyük kızın karpuzu kesilmiş, bakmış karpuz çürük.

- Senin evlenme çağır gelmişte geçiyor, demiş. Ortanca kızın karpuzunu kesmiş onunki de çürük çıkmış, Padişah onunda evlenme çağının geçtiğini söylemiş. Küçük kızında karpuzunu kesmişler. Onun ki tam olgunlaşmaya başlamış. Padişah küçük kızına:
- Senin tam evlenme çağın gelmiş, demiş ve kızlarına hemen birer eş seçmeleri gerektiğini söylemiş.

Hemen bütün yurda haber sanılmış ülkenin bütün delikanlılarının sarayın bahçesinde hazır bulunmaları emredilmiş. Bu arada padişah kızları için altından birer top yaptırmış.

Toplanma günü gelmiş, sarayın bahçesine evlenme çağındaki delikanlılar toplanmış. Hepside hecanlıymışlar. Kızlar, sarayın balkonuna çıkmışlar: önce büyük kız topunu atmış, top gitmiş bir delikanlının başına konmuş, sonra ortanca kız topunu atmış, onun ki de bir delikanlının başına konmuş, sıra küçük kızı gelmiş, duruyormuş “inşallah iyi bir kısmetim çıkar” diyormuş, neyse altın topu oda atmış, top gitmiş bahçeden dışarıya çıkmış, dağları denizleri aşmış ta,,, çok uzaklarda, bir gölün kenarında bulunan boynuzun üstüne düşmüş, padişaha getirmişler. Padişah öyle kızmış öyle küplere binmiş ki. Bu kızgınlıkla attığın top neden bir boynuzun üzerine düştü, sende ablaların gibi bir koca neden bulamadın, diye küçük kızını iyece haşlamış. Sonra da kızgınlığından kızcağızı zindana attırmış.

Küçük prenses, zindan da ağlaya ağlaya, yemeden içmeden kesilmiş, gözleri ağlamaktan şişmiş, kan çanağına dönmüş. Bir gün aniden bir ses duymuş. İrkilip hemen kulak kabartmış. Ses şöyle diyormuş:

-Güzel kız ağlama artık. Sakın korkma senin boynuz sandığın, aslında peri padişahının oğlu prensim, demiş. Ben Tintin ormanlarında ki, altın şatoda oturuyorum. Git babana söyle, beni aramaya çık eğer beni bulursan seninle evleniriz, ama muhakkak beni bulmaya çalış, demiş, ses bir anda kaybolmuş.

Prenses babasına haber göndermiş. Padişah onu zindandan çıkartmış. Prenses babasından altın bir çarık istemiş aldıktan sonra da yola koyulmuş. Az gitmiş uz gitmiş dere tepe düz gitmiş. Yorgunluktan helak olmuş. Ama kime sorduysa tin tin ormanlarının nerede olduğunu öğrenememiş. Kız yol kenarına bir han yaptırmış. Gelen gidene soruyormuş. Ama kimse böyle bir orman duymadığını söylüyormuş. Handa bir keloğlan varmış, bu hana su taşır, ormandan odun kesermiş. Bir gün yine ormanda odun keserken Tin, Tin, Tin... diye sesler duymuş. Birde bakmış ki karşısında altın gibi parlayan bir horoz duruyormuş. Rekli renkli tüyleri varmış. Keloğlan horozu takip etmeye başlamış. Horoz gitmiş, o gitmiş neyse bir ağacın önüne gelmişler horoz, ağaçta bulunan bir yarıktan içeriye girmiş, arkasından da keloğlan girmiş, birde bakmış ki, yemyeşil otların arasında altın gibi parlayan kocaman bir şato. Keloğlan şaşkınlıktan az daha küçük dilini yutuyormuş.

Hemen oranan çıkış koşa koşa hana gelmiş, gördükleri prensese anlatmış. Prenses kel oğlanla beraber yola koyulmuş. Bu sırada da prens, şatosunda üzüntüden kahroluyormuş. Prens' in üzüntüsüne şatodaki bütün eşyalar bile katılıyormuş, kapılar, pencereler her şey ağlıyormuş. Prens birde bakmış ki kapı gülüyor, ahh.. demiş içinden "artık kimse benim üzüntümü anlamıyor, galiba kıpım bile gülmeye benimle alay etmeye başladı. Ahh... benim güzel prensesim bir geseydi de şu ağlayan gönlümün sızısını dindirsem" diye içinden geçiriyormuş. Prens birden kalkmış, tam kapıdan çıkarken birde ne görsün, sevgili prensi karşıdan geliyor. Allah' ım rüya mı görüyorum acaba? Diye düşünmüş, sonra rüya olmadığını anlamış, gülmeğe başlamış. Onun la birlikte, bütün her şey gülüyormuş. Prens hemen koşup, kıza sarılmış ikisi de çok sevinçli, çok mutluymuşlar. Kırk gün

kırk gece düğün yapmışlar, düğünleri dillere destan olmuş. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

Yalancılık

Bir varmış, bir yokmuş. Bir adamın üç tane kızı varmış. Bir gün adam kızmış demiş ki: “önüme kim gelirse kızımı ona verecem.” sonunda önüne bir adam gelivermiş. Meğer önüne gelen adam insan kılığına girmiş bir devmiş. Adamda büyük kızını ona vermiş. Dev onu eve iletmiş. Kıza küççük bir kulak vermiş. “bunu yemezsen seni öldürürüm” demiş. Kız kulağı çiğnemiş çiğnemiş yiyememiş. Hasır altına koymuş. Dev eve gelmiş, “kulağı yedin mi? Demiş. O da: “yedim” demiş. Dev: “kulak neredesin?”. Diye bağırıvermiş. Kulakta: “ıccuk hasır altınayım” demiş. Devde tutup kızı çatısından ayırıvermiş. Sonra ortanca kızı almış, on ada kulağı veriş “yemezszen seni öldürürüm” demiş. Kız kulağı çiğnemiş, çiğnemiş yiyememiş, hasır altına koymuş. Dev eve gelmiş, “kulağı yedin mi?” demiş. O da: “yedim” demiş. Dev: “kulak neredesin?” diye bağırıvermiş. Kulakta: “ıccacuk hasır altınayım” demiş. Devde tutup kızı çatısından ayırıvermiş.

Ondan sonra gidip küççük kızı almış. Ona da kulağı yemesini söylemiş. Kız kulağı satışla dövüp dövüp kediye yedirivermiş. Dev ona da yedinmi diye sormuş. Kızda yedim demiş. Dev: “kulak neredesin?” diye bağırıvermiş. Kulakta: “ıccacuk işkembedeyim” demiş. Ertesi günde kıza 41 tane anahtar vermiş. “yalnızca bir kapı açma diyo” yalnız kız merakını gideremeyip kapıyı açıveriyor. Odada gollar bacaklar görüyo, korkup hemen kapıyı kapatıveriyor. Dev geliyor:”ne yaptın gapuu açtın mı?” diyo. Kız açmadığını söylüyor. Ama dev kızın kapıyı açtığını anlıyor. Bir gün dev kızın babası kılığında geliyor. “Gızım sen birşeylerden korkmuşsun diyo. Kız inkar ediyor, kızın babası kılığındaki dev gidiyor. Yine bir gn dev kızın anası kılığında kızın yanına geliyor, “kızım sen birşeylerden korkmuşsun, ben senin ananım, bana söyle” döyo. Kız dayanamayıp anası sandığı deve anlatıyor. Dev de o

zaman “bana yalan söyledin.” Diyerekten kızı bir lokmada yutuveriyor. Daha sonra bunu öğrenen kızın babasının kızlarının öcünü almak için devin başını kesiyor.

HALK OYUNLARI

Düğünlerde Oynanan Oyunlar

Düz Oyun:

Bu oyunda iki kadın karşılıklı dururlar. Vücutlarında hiçbir hareket yoktur. Sadece kollarını aşağı, yukarı indirip kaldırarak sızan namelerine ayak uydururlar. Bu oyunun havası çeşitli figürler ve kıvrak vücut hareketleri yaptıracak şekilde değildir. Türküsü çok basit ve hareketsizdir. Türkünün güftesi şudur:

Yandım oğlan yanıyorum
Her sözüne kanıyorum yanıyon aman
Salla mendil varıyorum
Cilvelendin sanıyorum aman

Uzunu boy ederler
Kısayı yan ederler yanıyon aman
Orta boyun üstüne
Her gün bir kan ederler ölüyon aman

Bu deyişlerin tavı ve şiveleri fonetik tertip vasıtalarının yokluğundan dolayı kısmen umumi lehçe ile yazılmıştır. Söz gelimi bu parçanın okunuş şekli, aşağı yukarı şöyledir:

Uzunu boy edeelee
Gısayı yang edeelee yanıyong aman
Orta boyunğ üstüne
Her gün bi gan edeelee

Aynı ezgi ve hakarektlerle söylenen diğeri bir türkü de Koca Adam
Türküsüdür:

Kocadam harman ister
Dizine derman ister ölliyon
Utanmaz sakalından
Onbeşinde kız ister ölliyon

Kocadamın sarması
Sandım odun yarması ölliyon
Delikanlının sarması
Zemheri furtunası ölliyon

Amani Oyunu

Amani denilen oyun, karşılıklı iki oyuncu tarafından oynanır. Oyun titremeler ve çömelişlerle başlar. Mısraların sonlarındaki “aman” larda, yanlara doğru yapılan kıvrak figürlerle, yani oyuncunun biri sağa gidereken diğeri sola gitmek ve ayak temposuyla dönerek bir daire çizmek şeklindedir. Vücut, sürekli titremekte, kollar yanlara ve ileriye uzatılmış şekilde, göğüs iki yana sallanarak, kalçalar muntazam hareketlerle oynamaktadır. Sağ ayak tamamen taban üstünde, sol ayak, parmakların ucuna basmak ve topuğu hafifçe kadırmak suretiyle parmak uçlarındadır.

Amani oyununda söylenen türkünün güftesi şudur:

Amani

Var git oğlan var git sen de bir hal var aman aman oy oy
Yanağında top top omuş enler var aman
Anası vermezse kızına yalvar
Yandım şeker oğlan
Var git ordan oğlan

Amani

Ezelden adettir güzele bakma oy oy oy
Güzelin halinden ne bilir ahmak
Yandım şeker oğlan
Var git ordan oğlan

Amani

Evlerine varmadım arimden oy maan of
Ayırdılar beni nazlı yarimden
Yandım şeker oğlan
Var git ordan oğlan

Açkapı Oyunu

Açkapı oyunun figürleri Amani oyununun figürlerine benzemektedir. Açkapı oyununu, genellikle erkekler oynadığı gibi, kadın düğünlerinde oynayan çengilerden bir tanesi erkek kıyafetine girerek de oyuna katılabilir. Çünkü bu oyunda erkek ve kadın figürleri değişiktir. Erkeğin daha heybetli, cesur, yıkıcı ve sert; kadının ise daha nazik ve mahcup bir pozisyonu vardır. Oyunlarda parmak şakırtıları dilin, damakla tutulan temposu da katılır. Açkapı oyununda söylenen türkülerden bazıları şunlardır.

Çuha da yelek eklolur ölliyon
Çirkin seven dertlolur yanıyon
Sever isen güzel sev ölliyon
Gözel merhamet lolur yanıyon aman
Sen de yanuk ben de yanuk
Sular akar buzbulanuk
Eller uyur ben uyanuk
Çuhada yelek eğmesi ölliyon
Sol yanında düğmesi yanıyon
Yine de gözüm seyreyor aman
Yakin yarin gelmesi yandım ben
Aman hanım zarif hanım
Halin hatırın soralım
Anandan izin alalım
Bu gece bizde kalalım

Kaşıklı Oyun

Kaşıklarla oyunann bu oyunda, oyuncular, parmaklarının arasına tahta kaşıklar alarlar; kollarını biraz öne ve yukarıya düz olarak kaldırırılar. Kaşıklı durarak belden aşağı kısmı kıvrır ve vücudu titretirler. Yanyana gelerek bir ileri, bir geri gidip gelirler. Sonra birbirlerine arkalarını dönerek sol ayaklarını ileri atar ve belden itibaren gödeyi saçlar yere değincveye kadar arkaya büklerler. Kaşık oyunun, söylenilen belli başlı bir türküsü yoktur. Yalnız, çalgı takımı, istediği kıvrak bir hava çalar ki, bu, böcek havalarının aynısıdır.

GençOsman:

Bu oyun, bildiğimiz çifte telliye benzeyen, fakat ondan bazı ayrılıkları olan bir oyundur. Çömeliş halinde öne, yana ve arkaya daimi sıçramalarla dönerek ayağa kalkmak ve arka arkaya gelinerek başlar birbirinin omuzuna konarak köprü teşkil etmeler, bu oyunun çifte telliden ayrı özellikleridir.

Türkünün Güftesi:

Kelle koltuğunda gidiyor gasten
Vezirliğe şayesledir Gencosman vay vay
Horazım da tavuğum gıdıgık gıdıgık
Aşağı meret gozellerin yeridir
Acam şalı ak goveğin gulüdür vay vay
Bağdat tarafından bir top atıldı
Şiddetinden ayra günler dutuldu of of

Çıtırdağ Oyunu

Bu oyun Kastamonu' da kama ve saldırmalarla oynandığı halde Safranbolu' ya kamasız ve saldırmaz gelmiştir. Oynanış şekli şekli aynı Spetcoğlu oyununa benzerse de, birkaç figür değişikliği göze çarpar. Oyuncular, tıpkı, pehlivanların güretn evel yaptıkları oyunlara benzer peşrevler yaparlar. Bu oyun erkekler tarafından oynanırsa da kadınlardan da oynayanlar vardır. Türkünün makamı “zavil” dir.

Çıtırdağ baskun geliye
Aman baskun değil hasmun geliye
Korkma da ağanın dostun geliye

Gaygusuz avrat

Hoy deyive saygusuz avrat

Haydindi gaygusuz avrat

Çıtırdağdan gece mece geçtim

Anam garlı buzlu sular mular içtim

Ben bu sevdadan gayri tez geçtim

Gaygusuz avrat

Hoy deyive

Çıtırdağın anam ekinleri

ÇOCUK OYUNLARI

Kızak

Bu oyun kış mevsiminde oynanan oyunlardandır. Öncelikle oyuncuların birer kızıağı olmalıdır, bu kızakları kaydırabilmek için, eğimli bir yere ihtiyaç vardır. Oyuna hazırlık olarak, bir gece evvel kaydırılacak yere su dökülür. Bu arada oyuncular bireysel olarak yarışrlar. Kayılacak mesafeyi ilk bikter yarışı kazanır. Eşlenerek de oynanan bu oyunda en az puan alan kazanır.

Mendilli Saklamaca:

Bu oyunda oyuncular sayışılar ve bir ebe seçerler. Kalan diğer oyuncular ise halka şeklinde çömelirler. Ebe halkanın etrafında elinde bir mendil ile dolaşır, herhangi bir oyuncunun arkasına mendili bırakır. Ancak bunu fark ettirmemesi gerekir. Mendili bıraktıktan sonra halkanın etrafında bir tur atar, tekrar o kişinin arkasına geldiğinde onun arkasına vurarak bütün hızıyla kaçar. Diğerleri ise ebeyi yakalamaya çalışır. Burada ebenin yapması gereken şey yakalanmadan o oyuncunun yerine ulaşması ve çömelmesidir. Eğer bunu başaramazsa yeniden ebe

olur. Başarırsa, arkasına mendil koyduğu oyuncu ebe olur. Oyuna bu şekilde devam edilir.

Çürük elma:

Bu oyunda da oyuncular sayışır ve oyuncu sayıları eşit olan iki grup oluştururlar. Gruplar birer önder seçerler ve önderlerin arkasında tek sıra oluştururlar. İki grup önderi karşı karşıya gelirler. Grupların arasında bir çizgi çekerler. İki önder tokalaşacak şekilde ellireni tutarlar. Burada grupların amacı, karşı grubu, çizginin kendilerinden olan tarafına çekmeye çalışmalarıdır. Bunu başaran grup diğer gruba “Çürük Elma” diyerek çeşitli cezalar verirler.

Met Oyunu:

Bu oyunda oyuncu sayısı altı ile sınırlandırılmıştır. Bunlar üçer üçer iki grup meydana getirirler. Oyuna hangi grubun başlayacağını belirlemeğe üzere yazı tura atılır, daha sonra küçük bir kuyu açılır. Ayrıca oyunda iki küçük çubuğa ihtiyaç vardır. Bu çubuklardan biri yaklaşık olarak 15 cm. diğeri de 50 cm. kadar olmalıdır. Bunlardan küçük olana kısaca “met” denilmektedir. Oyunun hangi sayıda biteceği gruplar tarafından belirlenir ve daha sonra oyuna başlanır. Oyun şu şekilde oynanır:

Oyuna başlayacak olan grup kuyunun başında sıralanır, diğer grup ise kuyuya belli bir uzaklıta yer alır. Kuyunun başındaki gruptan bir oyuncu sol eline meti sağ eline diğer çubuğu alır, sonra meti yarım metre kadar havaya kaldırır diğer elindeki çubukla buna vurur. Karşı gruptaki oyuncular ise meti tutmaya çalışırlar. Bunu başarırlarsa, meti atan oyuncu oyundan çıkar. Yine aynı şekilde, aynı gruba ait oyuncu meti atar. Karşı grup bu sefer meti tutamazsa gruptan bir kişi meti alır ve belli uzaklıktan kuyunun üzerinde bulunan diğer çubuğu vurmaya

çalışır. Bunu başarrısa, karşı gruptan mete vuran oyuncu yine oyundan çıkar. Bu durumda bu grupta bir oyuncu kalmış olur. Ama met ile kuyunun üstündeki çubuğu vuramazlarsa, diğer gruptan mete çubukla vuran oyuncu yine oyunda kalır. Aynı oyuncu meti atar düştüğü yer ile kuyu arasındaki uzaklığı adımları ile ölçer. Kararlaştırılan sayıya kimdaha önce ulaşırsa o grup oyunun galibi olur. Daha sonra galip olan grup kuyunun başında mete üç defa çubukla vurarak göndere bildikleri en uzak mesafeye meti gönnderirler. Bundan sonrada yenilen grup üyeleri yenen grup üyelerinin meti gönderdikleri mesafe kadar sırtlarında taşırlar.

Odak:

Bu oyunda da oyuncular yine sayışrlar ve bir güdek belirlenir. Daha sonra bir teneke kutu bulunur, bu kutu sabit bir yere dik olarak konur. Buradan 4 – 5 metre uzağa bir çizgi çizilir. Oyuncular ellerine orta büyüklükte taş allarak bu çizgiye sıralanırlar. Burada oyuncuların yapacağı şey; taşları ile teneke kutuya vurmak ve bu kutuyu göndere bildikleri en uzak noktaya göndermektir. Bunun için oyuncular taşlarını sıra ile atarlar, bir oyuncu tenekeyi vuramazsa taşını attığı yerde bırakır, alamaz; eer biri tenekeyi vurursa güdeğin tenekeyi düzeltmesinden faydalanarak taşını almak için koşar, taşını alması esnasında güdeğe ebelenmemesi gerekir; çünkü güdek olan oyuncunun bundan kortulabilmesi için tenekeyi düzelttikten sonra çizginin tkendi tarafında bulunan birini ebelemesi gerekir. Bu durumda ebelenen oyuncu gdek olur.

Mıymıntı (Çelik – Çomak)

Bu oyunun oynanabilmesi için 20 cm. boylarında 9 tane küçük, 50 – 60 cm. boylarında da bir tane büyük çubuğa ihtiyaç vardır. Büyük çubuk orta büyüklükte bir taşın üzerine kaldıraç şeklinde konur. Bu çubuğun yerde olan ucuna ise dokuz küçük çubuk havada olanın ucuna basıldığı zaman çubuklar dağlabilecek şekilde dizilir. Güdeği seçmek için sayışma yapılır, güdek çubukların başında bekler. Diğer oyuncular dan bir tanesi uzun çubuğun havada olan kısmına basar ve küçük

ubukların etrafa dağılmasını sağlar. Güdek bu dkuz çubuğu toplayıp tekrar eski haline getirir, sonrada 50' ye kadar 5' er 5' er sayar. Oyuncular ise bundan faydalanarak saklanırlar. Sayma işlemi bittikten sonra güdek oyuncuları tek tek sobelemeye ve onların topladığı çubukların tekrar dağıtmalarına engel olmaya çalışır. Güdek tüm oyuncuları sobelemeyi başarsa ilk sobelediği oyuncu güdek yeni güdek olur. Eğer oyunculardan biri saklyandığı yerde güdek tarafından bulunur ve güdek kendisini sobelemeden çubuklara ulaşır ve onları dağıtmayı başarsa o oyuncu güdeğin çubukları tekrar düzeltip 50' ye kadar saymasından faydalanarak yeniden saklanabilir. Oyuncu böylece kendini kurtardığı gibi, kendinden önce sobelenen arkadaşları da varsa onları da kurtarır, onlarında yeniden saklanmasının sağlar. Oyun bu kurallar içerisinde devam edip gider.

Mors:

Bu oyun bilyelerle oynanır ve oyuncu sayısı sınırlı değildir. Öncelikle düz bir zemin üzerine küçük bir eşkenar üçgen çizilir, oyuncular bu gene eşit sayıda bilyeler koyarlar. Daha sonra belli bir uzaklığa bir çizgi çizilir. Oyuncular sıra ile bu çizgiden atış yaparlar; amaç üçgenin içerisindeki bilyeleri dışarı çıkarmaktır. Her oyuncu üçgen dışarisına çıkardığı bilyeleri alır. Ancak üçgenden dışarıya bilye çıkardığı halde, kendi attığı bilyesi üçgen içinde kalırsa oyuncu oyuna devam edemez, "morsa" olur. Oyun bu şekilde devam eder.

El stnde Kimin Eli Var:

Bu oyun evde oynanmaktadır. Oyunun oynanabilmesi için en az üç kişi gereklidir. Oyuncular arasındada sayım yapılır ve bir güdek belirlenir. Güdek olan oyuncu dizlerini ellerini yere koyarak cephe vaziyeti alır. Gözlerini kapatır, diğer oyuncular ise, güdek olan arkadaşlarının üstüne ellerini karışık olarak st üste koyarlar. Gdeğe "el üstünde kimin eli var?" diye sorralar, eğer güdek ilk söyleyişte bilirse en üstte eli olan oyuncu yine güdek olur. Oyun bu şekilde devam

eder. Güdek olan oyuncu, en üstte kimin eli olduğunu bilemez ise diğer oyuncular ona çeştili ceza verirler.

Yüzük:

Bu oyun çocuklar tarafından oynanabildiği gibi, büyükler tarafında da zevkle oynanmaktadır. Oyunda gerekli olan malzemeler şunlardır: bir tepsi, bir yüzük, on – oniki tane tam ortadan ayrılmış yarım ceviz kabukları. İlk olarak oyuna katılan kişiler sayışırlar ve iki grup oluştururlar. Bu gruplardan hangisinin yüzüğü saklayacağını belirlenmesi için yazı tura atılır. Yüzüğü saklayacak olan gruptan birisi, tepsiyi alarak dışarı çıkar. Yüzüğü ceviz kabuklarından birinin altına koyar, tüm ceviz kabuklarını tepsiye kapatarak geri getirir. Diğer grup üyelerinden birinin önüne gider ve tepsiyi uzatır. Karşı grubun oyuncusu kabukları tek tek açar ve yüzüğü bulmaya çalışır. Kaçınıcı açışında yüzüğü bulursa, yüzüğü saklayan grubun o kadar puanı olur. Daha sonra yüzüğü ikinci grup saklar, oyuna aynı şekilde devam edilir. Sonuçta hangi grubun puanı daha fazla ise, o grup oyunun galibi olur, diğer grup üyelerine de çeşitli cezalar verilir.

Baldır Balık:

Oyuna başlamadan önce oyuncular arasında sayışma yapılır ve güdek belirlenir. Güdeğin haricinde tüm oyuncular, aralıksız bir halka meydana getirecek şekilde yere otururlar. Oyuncular yere oturunca bacaklarını yere birleştirir ve dizlerini kendilerine doğru çekerler. Oyunda ayrıca bir mendil gerekmektedir, mendili güdekten saklı olarak ona hissettirmeden bacaklarının altından geçirerek elden ele doluşturırlar. Burada güdeğin yapacağı şey ise mendilin hengisi oyuncuda olduğunu bulmaktır, eğer bunu başarır güdekten kurtulur ve oyuncu yeni güdek olur oyun bu şekilde devam eder.

Yatsın Kalksın Oyunu:

Bu oyun daha çok 7-8 yaşlarındaki küçük çocuklar tarafından oynanır. Oyunda her oyuncunun bir meyve yada bir çiçek isminden zeptiği özel bir ismi vardır. Yine bu oyunda da sayışma sonucu bir güdek bilerlenir; güdek olan oyuncunun ismi elma bir diğer arkadaşının ismi de muz olsun, oyunda güdek “yattı kalktı elma yattı kaltı miz” der ve yatıp kalkar. Bundan sonra yanı şeyi diğer bir arkadaşının adını söyleyerek isme muz olan oyuncu yapar. Oyun sırasında bu teerlemeyi yanlış söyleyen yada oyunculardan hiçbirine ait olmayan bir ismi söyleyen oyuncuda oyundan çıkar. Bu yanılmalardan sonra oyunda tek bir kişi kalana kadar devam edenr. Tek kalan oyuncu ise oyunun galibi sayılır.

Mor Mor Menekşe:

Bu oyunda oyuncu sayısı oldukça fazladır,iki grup eşit sekide dağılır, gruplar kendi aralarında birbirlerinin ellerini sıkıca tutarlar ve gruplar karşılıklı, paralel dururlar. Oyuna başlayacak olan grup karşı gruba şu sekide seslenir:”Mor mor menekşe mendilim köşe köşe bizden size kim düşe?” derler ve karşı gruptan bir kişinin adını söylerler. İsmi söylenen oyuncunun yapacağı şey; karşı gruptan iki oyuncunun arasına büztün gücüyle yüklenmek ve onların sıkı sıkı bağlı olan ellerini ayıra bilmektir,eğer bunu başarırsa gruptan istediği bir kişiyi kendi tarafına almaktadır; başaramaza oyuncu o grubun üyesi olur. Bundan sonra ikici grup tekerlemeyi terarlar ve oyun gruplardan herhangi birisinde tek oyuncu bir kalana kadar devam eder.

Köşe kapmaca:

Bu oyunda oyuncu sayısı 5 ile sınırlandırılmıştır. Oyun çin öncelikle büyük bir kare çizilir, daha sonra sayışma yapılır ve bir ebe belirlenir. Eve karenin içerisine girer, diğer 4 oyuncu da karenin köşelerinde yer olırlar. Oyun sırasında oyuncular ebeye belli etmeden karşılıklı yer değiştirmek üzere anlaşılırlar ve fırsat buldukça yer değiştirirler. Ebe ise bu yyer değiştirme sırasında boşalan yeri kapmaya çalışır, eğer ebe bunu başarırsa diğer oyunccu eve olur.

Tavşan kaç:

Oyuncular içinden bir güdek seçilir. Güdeğin amacı, diğer oyuncuları yakalayabilmektir. Oyuncular oyun sırasında otururlar, iki oyuncu güdeğe fark ettirmeden, karşılıklı olarak yer değiştirirler; yani oyuncular birbirlerinin yerlerine koşarak otururlar. Ancak bu yer değiştirme sırasın da güdeğe yakalanmamaları gerekir. Çnkü oyunun kuralı gereği güdek oturan oyuncuyu yakalayamaz,. Ama koşmakta olan bir oyuncuyu yakalar ve güdeklikten kurtulur. Yakalanan oyuncu ise güdek olur. Güdek bir oyuncuyu kovalarken, diğer oyuncular arkadaşlarını uyarmak üzere "tavşan kaç, tavşan kaç" deyiye bağırırlır, oyun bu şekilde oyuncuların istediği sürece devam eder.

Don:

Oyuncular bir güdek belirlerler ve diğer oyuncular oyun sahasına yayılırlar. Don oyuncunun güdeklikten kurtulabilmesi için diğer tüm oyuncuları yakalayabilmesi gerekmektedir. Güdek bir oyuncuyu yakalarsa o güdeğin göetiminde demktir. Gözetim altına giren bir oyuncu artık donmuştur. Yakalanan bir oyuncuya yakalanmayan bir oyuncu değerse arkadaşını donmuş olmaktan kurtarır. Burada güdeğin yapabilceği en önemli şey dondurduğu oyunculara yaklaştırmamak ve kalan oyuncuların tümünü yakalamaktır. Eğer güdek başarsa, bu sefer onun yakaladğı ilk oyuncu oyunun yeni güdeği olur ve oyun bu şekilde devam eder.

Mele:

Bu oyun genellikle iki kişi tarafından oynanır. Her iki oyunc, oyundan evvel kendoilerine beşer tane küçük kuyular hazırlarlar. Ancak, bu on kuyudan beş tanesi bir doğru, beş tannesini de başka bir doğru üzerinde, karşılıklı paralel bir

şekilde bulunmalıdır. Daha sonra bir büyük kuyu daha kazılır. Bu kuyuya ise ellie tane aynı büyüklükte tüşler konur. Oyuncular sayışirlar ve oyuna hangi oyuncunun başlayacağı saptanır. Oyuna başlayacak olan oyuncu eli tane taşı, her kuyya beşy tane atacak şekilde küçük kuyulara dağıtır. Daha sonra oyuna başlanır ve oyun şu şekilde oynanır.

Oyuncu kendi tarafında olan beş kuyudan bir tanesinde ki beş taşı alır, sağdakiyada soldaki kuyudan başlayarak (sağ taraftaki kuyudan başlamışsa hep sağa doğru; sol taraftaki kuyudan başlamışsa hep sola doğru gider) bu beş taşı birer tane olmak üzere, ilk beş kuyuya sırasıyla dağıtır. Beşinci kuyuda koyduğu taş ile altı tane taş almış olur. Bu altı taşı alır aynı istikamette, ilk altı kuyuya yine birer tane olmak üzere birer tane dağıtır. Altıncı kuyuda örneğin üç tane taş olsun. Oyuncunun elindeki taş sayısı bu kuyudaki taş sayısı dört tane demktir, oyuncu yine bu dört taşı alır, ilk dört kuyuya birer tane dağıtır. Son kuyuda örneğin iki tane taş olsun, oyuncunun koyacağı taş ile beraber burada ki taş sayısı üçe çıkacaktır, bu durumda oyunun kuralı gerği oyuncu oyuna devam edemez. Oyuna devam hakkı diğer oyuncuya geçer. Yok ama son kuyuda değil de birinci ikinci yada üçünü kuyuda iki tane taş olmuş olsaydı, oyuncunun koyacağı taş ile beraber üç tane olah bu taşları oyuncu alarak üç puan kazandırır ve yine oyuna devam ederdi. Yani bir oyuncu puan kazanabilmesi için elindeki taşları dağıttığı son kuyu değil diğer kuyulardaki taş sayısı iki olmalı oyuncu elindeki bir kaşı koyarak bu sayıyı üçe çıkarmalıdır. Oyuna devam hakkının diğer oyuncuya geçebilmesi içinde ilk oyuncunun elindeki son taşı koyduğu kuyuda iki tane taş olması gerekir. Birde son kuyu boş ise oyuncunun dağıtacak taşı olmadığı için, yine oyuna devam hakkı diğer oyuncuya geçer. İkinci oyuncuda oyuna başlarken ilk oyuncu gibi kendi tarafındaki kuyulardan bir tanesindeki taşları alır, sağ taraftaki yada sol taraftaki kuyudan başlayarak bu taşları dağıtır. Yukarda belirttiğimiz kurallar bu oyuncu içinde geçerlidir.

Telefon Oyunu:

10 kadar çocuk bir sıraya dizilir en baştaki yanındakinin kulağına bir cümle fısıldar. Bu cümle kulaktan kulağı en sondaki çocuğa kadar gider, en sondaki çocuk bu cümleyi yüksek sesle söyler. Doğruysabaştaki çocuk ikinci cümleyi fısıldar. Yanlıysa en sondan başlayıp herkese tek tek sorulur. Cümle hani çocuktan itibaren yanlış söylenmişse oyundan çıkar.

Canlı Halak Oyunu:

Güçleri denk çocukları iki eşit gruplara ayrılır. Gruplar “aslanlar” “kaplanlar” diye ad verilir. Gruplar birbiri ardına sıralılır ve öndeki arkadaşlarının belinden kavrarlar. Gruplar karşılıklı geçerler, her iki grup önde buluna oyuncularını birbirlerinin ellerinden tutarlar. Oyunu yöneten çocuk “başla” deyince her grup oyuncusu öndekini geriye doğru çekmeye başlar. Hangi taraf diğer tarafı çekerse o birinci olur. Oyunda şuna dikkat edilmesi gerekir. Gruplardan biri kendi arasında koparsa, yarışmada başarısız sayılır.

Zavallı Pisi Oyunu:

İstenilen sayıda çocuk bu oyunca oynayabilir. Çocuklar aralarında kedi miyavlamasını iyi becerebilen birisini seçerler. Bu çocuk, kimi yanına giderse ve miyavlamaya başlarsa arkadaşı hiç gülmeyecek ve “zavallı pisi, Zavallı pisi” sırtını okşayacaktır. Ama bunu yapan, gülerse oyunu kaybeder ve “Zavallı pisi” pisi” olur.

Mısır Tarlası Oyunu:

Oyun alanına açıklığı 10 metre olan paralel iki çizgi çizilir. İki ucu da sınırlıdır. Burası insan tarlasıdır. Çizginin iki tarlasında tavşanlar (oyuncular) dolaşmaktadır. Mısır tarlasının diğer tarafında sulak yer vardır. Tavşanlar mısır tarlasını geçmeden sulak yere gidememektedirler. Oysa tarlada nöbetçi el ele

tutulmuş tutuşmuş dalşmakta ve tarlada karşı tarafa geçmek isteyen tavşanları kovalayarak durdurmaktadır. Vurulan tavşanlar ikişer olarak el tutar ve nöbetçi olurlar, diğer oyuncuları sulak yere geçirmemeye çalışırlar. Belli bir süre içinde nöbetçilere vurulmadan sulak yere geçip tekrar geri dönm tavşanlar oyunu kazanmış olur.

DUALAR VE BEDDUALAR

Dualar

- Allah, ağrı göstermezsın
- Allah, el ayağa düşürmesın
- Allah, bir yastıkta kocatsın
- Allah, sıkıntı, derman vermesın
- Allah, tuttuğunu altın etsın
- Allah, zihin açıklığı versın
- Allah'a emanet ol
- Allah, muradına erdirsın
- Allah, işini gücünü rast getirsin
- Allah, uzun ömür versın
- Allah, güle güle kavuştursın
- Allah'a, kötülerle karşılaştırmassın
- Allerin dert görmesın
- Su gibi aziz olasın
- Allah, razı olsun
- Allah, gönlüne göre versın

Beddualar

- Sürüm sürüm sürünesi

- Gözü kör olası
- Ermiyip de ermiyesi
- Yiğitle salına konası
- Bin koyupta bin bulası
- Çoluğundan çocuğundan bulası
- Gençliğine doyma
- Bende gördüğünü görmeyesin
- Boynu altında kalası
- İlli kolu büzülesi
- Emdirdiğim sütler haram olsun
- Boyu devrülesi
- Kara haberin olası
- Dizine gözüne dursun
- Geberesi
- Heskesin Allah ayağına giydirir çarığı, giydirmiş senin suratına
- Gidşin olusn dönüşün olmasın
- Canın çıksın emi
- Sabaha çıkmayası
- İki gözün önüne aksın
- Zıbarası
- Sabaha leşin çıksın emi
- Sürün inşallah
- Allah günü gününden kötü gelsin
- Allah kapı kapı dilenesen
- Benden gördüğü günü görmesin
- Dünyüdü ahirette bir günü olmasın
- Allahtan dilerimki sürünsün
- İyilik bilmeyen nakör
- Gözünün veşı ekmeğine katık olsun
- Dul evlere duvaksız git
- Yüşünüz yuyucu görün (cenazı yıkayıcısı)

- Gözünü toprak doyursun
- Gdişi olsunda dönüşü olmasın
- Eli kesilesi
- Allah yüzünü güldürmesin
- Ne halin versa gör
- Kara toprağa giresin
- Zehir zıkkım olsun
- Yerlerde sürünsün
- Ağzının tadı olmasın
- Ocağın sönsün
- İne ipliğe dönsün
- Ettiğini bulsun
- Rüzğar eksin fırtına biçsin
- Kara toprak başına gelsin
- Dokuz kapıdan geri gelesin inşallah
- Allah bana iki oğlan versin, sana da üç versinde üçünün arasında kal
- Verdiğim süt burnundan ıgıl ıgıl gelsin
- Allah bilinmez dertler versin de lokman hekimler çare bulamasın
- Lokman bağruna dizile kalsın

SAFRANBOLU' NUN YETİŞTİRDİĞİ ÜNLÜ YAZAR VE ŞAİRLER

Sadi Yaver Ataman

1906 yılında Safranbolu'da doğmuş, 1926 yılında Karadeniz Ereğlisinde öğretmen olarak devlet hizmetine girmiştir. Bu arada konservatuarı bitiren Atama, 1938'de Ankara Radyosunda Halk Müziği yayınlarının idaresi ile görevlendirilmiş. Bu arada Halk Müziğinin folklörel değerler ile izahları ile topluluk halinde icralarını sağlamıştır.

1940' da Karabük belediye başkanı seçilmiş, 1942'de İstanbul Bucak Müdürlüğü ve belediye şube müdürlüğüne atanmış, 1953'de buradan ayrılarak, yeni

açılan İstanbul Radyosunun Halk Müziği yayınlarının düzenlenmesi ve kurulmasıyla görevlendirilmiş, burada memleket havaları ses ve saz birliğini kurarak halk müziğinin topluluk sistemi içinde izahlı olarak yayımlanmasını sağlamıştır. Aynı zamanda İstanbul Konservatuvarı ilim Kurulu Üyeliğinde Bulunan Ataman burada da Folklor Tatbikat Topluğunu kurarak bir icra heyeti meydana getirmiş ve bu heyetin İstanbul Radyosunda konserler vermesini sağlamıştır. 1954 yılında İstanbul Radyosunun islah Komisyonu ve jüri üyeliğine seçilmiş, 1956 yılında Radyo Müşavirliğine getirilmiştir.

Halen İstanbul Konservatuvarında Folklor Uzmanlığı yapmakta ve yıllardan beri Folklor Derneği Başkanlığını yürütmektedir. Müzikoloji ve folklor alanlarında, çeşitli gazete ve dergilerde sürekli yazıları çıkan Ataman'ın kitap halinde yayınlanmış ve yabancı ilim kurullarınca da tanınmış eserleri şunlardır:

- 1-Safranbolu düğünleri, oyunları ve türküleri
- 2-Halk sazları, yerli Mustikileri ve halk musikisi karkterleri
- 3- Safranbolu çocuk oyunları ve çalgıları
- 4- Ilgazlı Aşık Naili
- 5- Dağcıl Saz şairlerinin hür fikirleri yaymadaki rolleri
- 6- Bu toprağın sesi
- 7- Esnaf türküleri
- 8- Halk Müziğinde polifeni
- 9- Halk Müziğinde pentatenizm
- 10- Safranbolu düğün havaları
- 11- Derlemeler
- 12- Okullar İçin halk müziği
- 13- Okullar için yeni şarkılar ve kahramanlık türküleri

Kadıkıranın Mehmet Ali

Davulcuydu. Aynı zamanda zurna da çalna bu harika adam, iki omuzuna ayrı davullar asarak karşısındaki köçekle oynardı. Köçeklik, tüysüz delikanlılardan

yetiştirilir sakalları, bıyıkları gelişince bunlar, usta birer davulvu olur meydana çıkarlardı. Çift davulla oynanan kadıkıran, davulları dakikalarca yanlarına vurarak topaç gibi döner, ve birden durarak sendelemeden başka figürlüğü geçerlerdi. Köçek yetiştirmektir de usta olan bu davulcu, çıraklarını oynarken başlarının dönmemesi için, iple tavana çaktığı zembilin içine koyarak fırıl fırıl döndürür, ayaklarından tutarak savura savura çevirirdi. Bugün havaçılarının yetişmelerinde aynı usulün modern cihazlarla kullanıldığını suylersak, Kadıkıranan köçek yetiştirmedeki buluşunu dedaha iyi değerlendirebiliriz. Bu harika davulcunun bir düğün alayının önünde, Safranbolu'nun esik hamamının bulunduğu dar sokaktan aşağıya Yemeniciler çarşısına doğru davulunu savura savura oyanayarak geçmesi ahala hatırlardadır.

Kemaneci Eğri Boyun Ahmet

Kasaba ve köy düğünlerinin daima aranılan ve hiç eksik olmayan baş çalgıcılarından biriydi. Çocukluğunda geçirdiği bir boyun rahatsızlığı yüzünden başyı hafif yana eğik dururdu. Çok neşeli, hoş sohbet ve nükteli konuşan bir kişiydi. Çalgısı, bildiğimiz kemandan biraz daha büyüktü. O da kemesini kuağına oturtarak çalardı memleket havalını kendine özgü üslubu ve boğuk sesini çok yakışan bir tavırla okurdu. Çok mutaassıp bir çevrede yetişmişti. "Çalgı giren yere melaike girmiz" "Çalgıcıya kız vermek günahdır" gibi inançları olan bir alileini çocuğı olan Eğriboyunun içinde yanan sanat atışı, istidat ve kabiliyeti onun son derece mutaassıp olan ailesinin baskısına rağmen, düğün çalgıcılığına kadar görürmüştür.

Mustafa Yanık

1945 Safranbolu' nun Kıyıkaya Hacılar Köyünde doğmuştur. İlk ve orta okulu Karabük' te tamamlamış, Zonguldak Erkek Sanat Enstitüsünü bitirdi. Daha sonra Demir – Çelik İşletmelerine İşçi olarak girmiştir. Tekniker Yüksek Okul mezunudur. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Edebiyata ilk olarak şiirle başlamıştır. Öykü, deneme, anı, makale ve inceleme gibi dallarda da eserler vermiştir.

İlk şiirleri 1959' da Yeni Karabük, Karabük Postası, Bartın Postası gibi gazetelerde yayınlandı. Aynı yıllarda Demirçelik Lisesi "Genç Kalem" gazetesinde yazmıştır.

Zonguldak' ta "Yeşil Şerit" adlı bir okul gazetesi çıkardı.

Karabük' te yayınlanan dergilerin kurucuları arasında yer aldı. Ekin dergisiyle de sanat yaşamını devam ettirmiştir. Sanatın tohumcu ve gerçekçi olmasından yanadır.

"Sanayide Elektrik" adlı kitabı 1971' de yayınlanmıştır. Sinema hakkında bir araştırması mevcuttur.

Hüseyin Avni Cinazıoğlu

1955 yılında Karabük' ün Mehterler Köyünde doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Safranbolu' da aldı. 1977 yılında İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdi. Evli ve bir çocuk babası olan Hüseyin Avni Demir Çelik İşletmelerinde avukat olarak görev yapıyor. "Dumlupınar" adlı şiirini Sanat Olayı – Yazka Edebiyat- Varlık – Türk Dili – Oluşum – Sesimiz – Hakimiyet – Sanat – Sancak – Pota – Ekin dergilerinde yayınlanmıştır. Bir şiiri ilk okul Beşinci Sınıf Türkçe ders kitabına alındı.

Eserleri:

Her Şafakta Büyüseler

Güller Öksüz Kalmasın

Masallar, Sebiller, Güvercinler

Kerem Denizi Zuhul Yıldızı

Murat Dağının Askerleri
Göçebe Çocuğun Düşler Defteri

Tahsin Şentürk

1947 yılında Çatalzeytin' in Sırakonak Köyünde doğdu. İlkokuldan sonra Karabük' e yerleşti.

Şiir alanında bir çok eserler vermiştir. Şiirlerinin kaynağı gözlemleri olmuştur. Toplumsal çevre ve doğal konularda şiirler yazmıştır.

1965' te "Sancak" 1966' da Ankara' da yayınlanan "Defne" dergisinin açmış olduğu yarışmayı kazanmıştır. 1971' de Hürriyet Gazetesinin açtığı "Güleriz Ağlanacak Halimize" adlı mizah yarışmasını da kazanmıştır.

1967 yılında "Bulandı Durağı" 1969 yılında da "Kömürden Adam" adlı şiir kitapları yayınlanmıştır. Tansin Şentürk' e göre iyi bir şair halkının gelenek, kültür ve yaşanısını bilmeli ve halktan biri olmalıdır. Yaptıklarını verirken daha yalın bir dil ile yazmalı ve gerçekleri yansıtmalıdır.

"Zamana Karşı Durmak" ilk şiirlerindendir. Çeşitli dergiler de şiirleri yayınlanmıştır. Gazetelerden Hürriyet, Güneş, Cumhuriyet gibi gazetelerde daha çok toplumsal öğeleri içeren şiirleri yer almıştır.

SONUÇ

Safranbolu ile ilgili toplayabildiğim bilgileri sizlere sunmaya çalışsamda Safranbolu(‘ nun çok geniş bir kültürel örgüye sahip olduğunu çalışmalarım sırasında farkettim. Bu sebeple Safranbolu’ nun çok daha geniş araştırmalara açılmasını diliyor ve ben de yapmış olduğum araştırmayı derinleştirmeyi düşünüyorum.

Toplanan bilgilerde birçok kii kaynak olarak kullanılmıştır. İlerde yaptığım bu çalışmanın Safranbolu üzerine yapılacak diğer çalışmalara örnek olmasını istiyorum. Gittikçe unutilan, genç neslin hiç bilmediği folklorik ve kültürel özellikleri gün yüzüne çıkarmaya çalıştım.

Bu tez çalışmamda benden yardımlarını esirgemeyen bütün herkese ve değerli hocam Doç. Dr. Bülent YORULMAZ’ a tekrar teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

SÖZLÜK

- A -

Aba :	Abla
Abuca:	Amca
Acuk:	Azıcık
Ağaşama:	Akşama
Ağlaye:	Ağlaya
Ağnasana:	Anlasana
Ani ani ani:	Hele şu işe bak sen
Arey:	Hayret ifadesi
Atıym:	Atıyım
Avac:	Ağaç
Avruka:	Saçın şakaklara düşmüş buklesi
Aynenüler:	Eğlenirler

- B -

Babuç:	Pabuç
Bağırdak:	Kuşak
Bahça:	Bahçe
Bal:	Yanaktan Öpmek
Batudum:	Batırdım
Baza:	Bir içki türü
Bazar:	Pazar
Belemek:	Bağlamak
Bi:	Bir
Bida:	Bir daha
Bilemiyoz:	Bilemiyoruz
Bitişük:	Bitişik
Bosdancı:	Bostancı
Buba:	Baba
Buğet:	Kuyu
Bunar:	Pınar

- C -

Çatusundan ayrı vermek:	Bacaklarını ayırmak
Çeğzinmek:	Oyalanmak
Çıkıye:	Çıkıyor
Çufa:	Çuha
Çura:	Zurna

- D -

Daş:	Taş
Demişle:	Demişler
Deye:	Diye
Dılıcan:	Edepsiz kız çocuğu
Dide dide:	Koparmak
Diğe:	Diner
Donğuz:	Domuz
Dömür:	Demir
Duz:	Tuz
Düngür:	Evlenecek olan kızı istemeye gelen erkek
Düngürşü:	Kızı istemeye gelen kadın
Dürü:	Elbise

Çiğir

Çiğir

- E -

Çiğir

Edebülü:	Edebilir
Emme:	Amma
Engseri:	Çivi
Enteşe:	Altın veya gümüş kalın bilezik
Ergen:	Evlenmemiş erkek

Korvadır

Yerinde

- F -

Ferasetli:

Marifetli

- G -

Gadar:

Kadar

Gade:

Teyze

Gadun:

Kadın

Galp:

Kalp

Gapı:

Kapı

Gardaş:

Kardeş

Gari:

Artık

Gaşık:

Kaşık

Gavak:

Kavak

Gavur:

Gevur

Gayınna:

Kaynana

Getirilye:

Getiriliyor

Gılıç:

Kılıç

Gına:

Kına

Gırnata:

Klarnet

Gıygaşuk:

Az açık

Gız:

Kız

Gide:

Gider

Girellik:

Kiler

Goku:

Koku

Gol:

Kol

Gomamış:

Koyunlar

Gomuşla:

Koymuşlar

Gonga:	Gonca
Gonuk:	Konuk
Göy:	Köy
Göynek:	Gömlek
Gözel:	Güzel
Guçmak:	Sarılmak
Gum:	Kum
Gunlakta:	Kundakta
Gurdum:	Kurdum
Güççüğü:	Küçüğü
Güddüm:	Gittim

- H -

Habar:	Haber
Haluşka:	Hamur tatlısı
Hiba etmek:	Bağışlamak
Hortlaklar:	Yamyamlar
Höş höş:	Çok nefis

Seyan

Seyd

Sey - N -

Seyan

Seyanmak

Natırcı:	Hamamda gelini soyan kadın
Nemenağn:	Neyine gerek
Nidiyon:	Ne yapıyorsun

- O, Ö -

Oklavaç: Yassı tahta parçası
Öogu: Hey

- P -

Pantatif: Takı çeşidi
Paplogonie: Safranbolu ve çevresin verilen ad
Peştamal: Hamamda kullanılan örtü
Postaki: Kilim

- S, Ş -

Sağduç: Sağdıç
Sahan: Tabak veya tencere
Sekiş: Zıplamak
Sergen: Raf
Seyd: Ermiş
Sini: Büyük tepsi
Sivsüz: Sevimsiz
Somlamak: Telaşlanmak
Sur: Kavala
Şayak: Dokuma pantolon, ceket

- T, U, Ü -

Terelelli:	Aklı havada
Tecavuz:	Cadaloz
Teltük:	Sakar
Toka:	Bele bağlanan kuşak
Uşak:	Çocuk

- I, İ -

Içcak:	Sıcak
Irak:	Uzak
Işuk:	Işık
İneğ:	İnek

- K -

Karabina:	Tüfek
Kesilü:	Kesilir
Küp:	Darbuka

- L -

Lahna:	Lahana
--------	--------

- M -

Mahma:	Kadınların eskiden örtündükleri çarşaf
Marmeni:	Mora yakın
Mecom:	Dert
Mehr:	Nafaka
Melaikeler:	Melekler
Meret:	İmare
Meyter:	Davul zurnacılar
Midi: midir?	Soru eki
Misk:	Güzel koku
Muharı:	Dolabın altında kapacak konan yer
Musandere:	Raf
Mutaf:	Kara keçi kılı işleyen esnaf

- V -

Vaa:	Var
Varımış:	Varmış
Vedim:	Verdim

- Y -

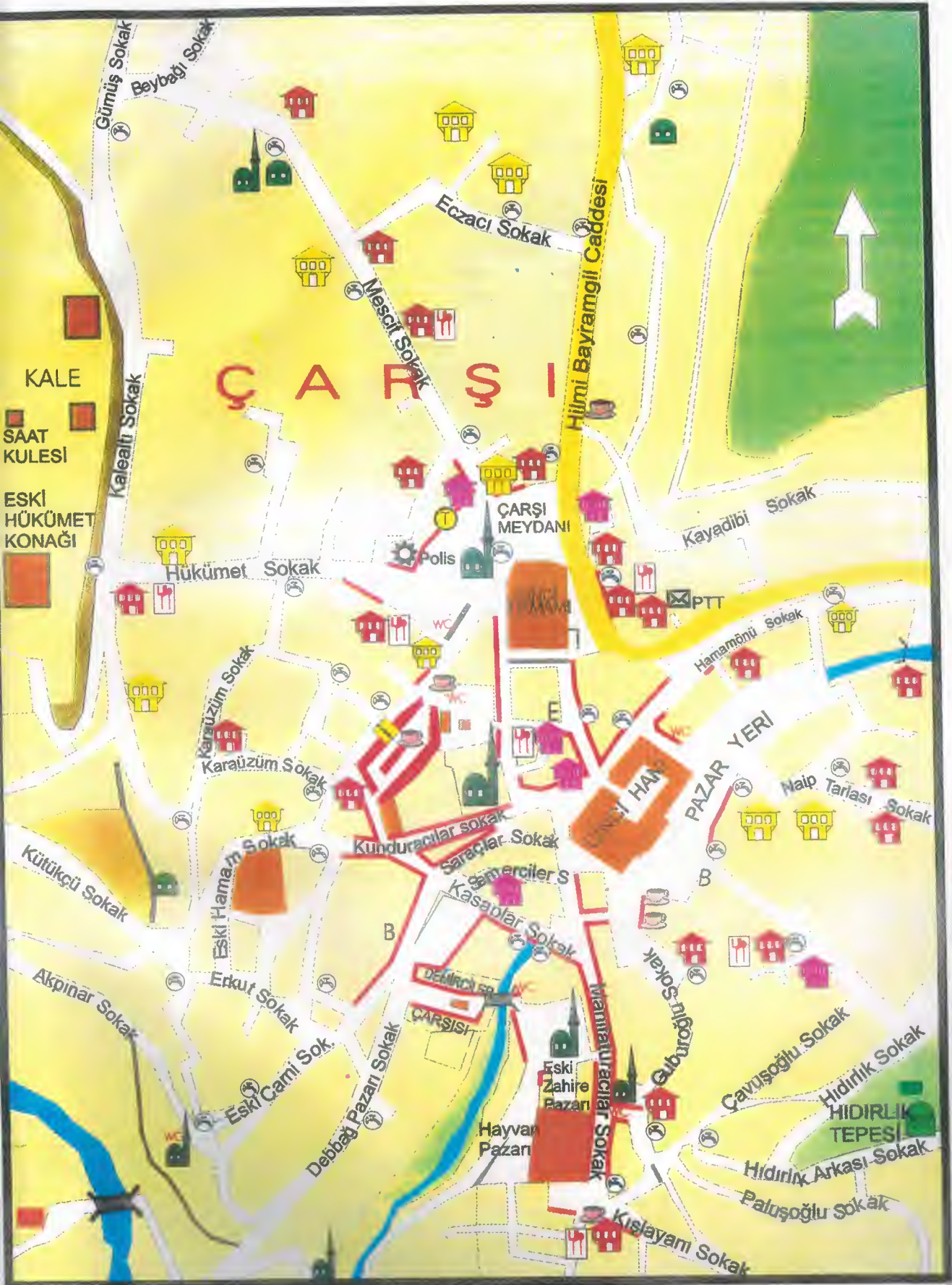
Yalın:	Katkısız
Yanuk:	Yanık
Yapmışla:	Yapmışlar
Yarılğan:	İki tahta arasındaki boşluk
Yincecik:	Şimdi

Yinmek:	Yemek
Yoğuşla:	Yoksa
Yunmak:	Yıkanmak
Yuyucu:	Cenaze yıkayıcı
Yüklük:	Yatak

- Z -

Zaal Bakara:	Safranbolu' nun eski adı
Zıpka:	Şalvar
Zorun:	Derdin

ÇARŞI KROKİSİ / ÇARŞI PLAN

İŞARETLER / LEGEND

	Tarihi Cami / Historical Mosque		Önemli / Important
Tarihi Ev / Historical Mansion		E Eczane / Pharmacy
	Tarihi Çeşme / Historical Fountain		Otel, pansiyon / Hotel		B Banka / Bank
	Tarihi Eser / Historical Monuments		Lokanta / Restaurant		Kafe, bar / Kafe, bar
			Sanat Galerisi / Art Gallery		